

जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

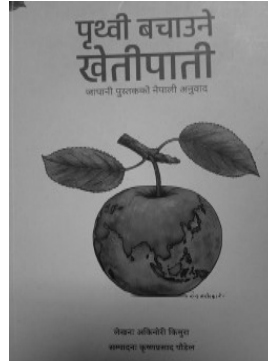
Restoring Forests and Landscapes is **मुरा भैंसी ल्याउन चानचुने कुरा थिएन ।**
(प्रचण्ड) संयोजक नेकपा

Critical to Meeting Global Food Security कृषि विश्वविद्यालयहरु पुनर्संरचना गर्नु पर्छ :
प्रा.डा.पुण्यप्रसाद रेग्मी

यस अङ्कमा

१. मुर्दा भैसी ल्याउन चानचुने कुरा थिएन ।
पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड) संयोजक नेकपा ३
२. आगामी कृषिको मार्गचित्र सम्बन्धी खाद्यका
लागि कृषि अभियानको वृहत छलफल: ५
३. पत्रकार धनबहादुर मगर कृषि
सम्मान २०८३ द्वारा सम्मानित ८
४. नास्पाती खेती प्रविधि ९
५. अखिल नेपाल किसान महासंघ केन्द्रीय
समितिको प्रथम पूर्ण बैठकबाट
पारित साँगाठानिक प्रतिवेदन ११
६. गोदाममा पर्याप्त खाद्यान्न,
बजारमा ३ महिना पुग्छ १९
७. कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धनका लागि
बागमती सरकारसँग नामियाको ११ बुँदे माँग २१
८. म किसान हुँ । २२
९. खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण
विभागद्वारा तीव्र अनुगमन २३
१०. कृषि विश्वविद्यालयहरू पुनर्संरचना गर्नु पर्छ :
पूर्व उप-कुलपति तथा प्रा.डा.पुण्यप्रसाद रेग्मी २५
11. Thinking About Donating to
Help end Hunger? 28
12. Dr. Md. Golam Mahboob, Joined the
SAARC Agriculture Centre (SAC) 30
13. PHILIPPINES-From nothing ... 32
14. Preparing for El Niño: 34
15. Food Security and Global Stability:
4 Takeaways from UNGA 35
16. Restoring Forests and Landscapes
is Critical to Meeting Global
Food Security 36

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टोखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, ईमेल : krishijournal@yahoo.com

सरकार कृषिलाई बलियो बनाउ

नेपालको अर्थतन्त्र मजबुत बनाउनका लागि कृषि र किसानको उन्नति हुनै पर्दछ। हामिले कृषि पेशालाई सम्मानित तथा आर्कषक बनाउनु नै पर्दछ, र मात्र नेपालको गरिबी निवारण, बेरोजगारी समस्याको अन्त्यका साथै वर्षौंदेखि चुलिदै गएको व्यापार घाटाको कम गर्न सकिन्छ।

अहिले सरकार दुईतिहाईको बहमतको सरकार बनेको छ। सरकारले कृषि क्षेत्रलाई प्रमुख प्राथमिकता राखेर कृषि क्षेत्रको सुधारलाई पहिलो सुधारको रूपमा अगाडि बढाउनु पर्छ। कृषि क्षेत्र हाम्रो प्रमुख अर्थतन्त्र पनि हो। यो क्षेत्रमा लगानी गर्ने र त्यसको वातावरण राज्यले बनाउनु पर्छ। कृषिमा बलियो भयो भने हामीले धेरै सानातिना कुराहरूको समाधान गर्न सक्छ।

हामीले बाहिरबाट खानाको लागि खाद्यान्न ल्याउन नपेर पनि धेरै वचतखर्च हामीसँगै रहन्छ। कृषि भन्नेको मानिसको जीवन जिउने आधार हो। दिगो विकास लक्ष्यका साथै कृषि क्षेत्रको व्यवसायिकरण, यान्त्रिकरण र विविधिकरणमा सरकारले जोड दिनु पर्छ। कृषि क्षेत्रलाई सम्मानजनक बनाई आय एवं रोजगारी सिर्जना गर्दै, गरिबी न्यूनीकरण, व्यापार सन्तुलन, खाद्य पोषण सुरक्षा गर्दै कृषि व्यवसायलाई दिगो र आत्मनिर्भर, कृषि क्षेत्रको विकासमा समग्र कृषक, सम्बन्धित निकाय तथा सरकार लाग्नु जरुरी छ। कृषकहरूलाई स्वरेजगार, व्यवसायिक बनाउँदै, नीति नियम र तालिमको व्यवस्था सम्बन्धित निकायबाट बनाउँदै लानु पर्दछ।

कृषि उन्नतिका लागि उपयुक्त औजार, उपयुक्त मल, विउविजन, सिँचाई र प्रविधिको आवश्यकता हुन्छ। भूगोल र जलवायु अनुसार प्रविधिको विकास गरी सबै पूर्वाधारको निर्माण गरिने हो भने कृषि क्षेत्र राष्ट्रको देशको अर्थतन्त्रलाई सहयोग पुऱ्याउँछ। कृषिबाट राम्रो आयआर्जन बढ्नगर्दै देश विकासको प्रमुख मेरुदण्डनै बन्न सक्छ। त्यसैले कृषि पेशा अहिलेको जस्तो धेरै मिहिनेत गरेर थोरै आम्दानी हुने पेशा भएकाले यो पेशा दुखि बनेको छ। त्यसकारण हामी परम्परागत खेतीमा आश्रित नभई देशको जैविक विविधतालाई ध्यानमा राख्दै कृषि प्रवर्द्धन र विकासमा जोड दिनुपर्छ। देशभित्र र विदेशी बजारको मागलाई समेत ध्यानमा राख्दै सरकारले नीति नियमको व्यवस्था मिलाई कृषिलाई

व्यवसायिकरण तिर लानु पर्दछ। कृषि क्षेत्र आज रुपान्तरण हुन खोजिरहेको छ। ग्रामिण कृषि क्षेत्रको मुहार उज्यालो हुन सक्छ। र गाउँका युवाशक्ति गाउँमानै आश्रित हुन्छन्। कृषि नै हाम्रो मूल आधार भएकोले ग्रामीण क्षेत्रको अर्थतन्त्रको बलियो भई बहुसंख्याक नेपाली जनताको जीवनस्तर सुधान गर्न सकिन्छ। आज लाखौं नेपाली जनशक्ति वैदेशिक रोजगारमा गईरहेका छन्। हाम्रो जग्गा जमीन एवम् माटो सुकिरहेको छ। यो समस्याको समाधान कहिले हुने हो त्यो कसैलाई थाहा छैन। भूमिलाई अब परम्परागत रूपमा होइन आधुनिक रूपमा खेती गर्ने परम्परा बसाई औद्योगिक वस्ती, आवास, वन, उर्जा, पर्यटन आदि जस्ता क्षेत्रमा ध्यानदिनु पर्ने बेला आएको।

भू-उपभोगको आधारमा किसानलाई सहूलियत ऋण सेवा सुविधा उपलब्ध गराई देशको कृषि क्षेत्रलाई बलियो बनाउने काममा सरकार लाग्नु पर्छ। भूमिहिन जनताको लागि भूमिमा पहुँच बढाई कृषि क्षेत्रमा प्रोत्साहन गर्न जरुरी छ।

खण्डीकरण एवं जग्गा टुका हुने समस्यालाई न्यूनीकरण गर्दै उत्पादकत्व वृद्धि गर्न वैज्ञानिक भूमि सुधारको आवश्यकता देखिन्छ। किसानलाई मलको उत्पादन देखि कृषि उत्पादन र बाली संरक्षणसम्म तालिम र प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ। विविध कृषि उपज जंगलको जडिबुटीको उचित व्यवस्थापन र व्यवसायिकरण गर्दा देशको निर्यातमा आएको महत्वपूर्ण स्रोतको रूपमा विकसित गर्न सकिन्छ।

कृषिमा रहेका सम्भावनाहरूलाई मूर्त रूप दिन कृषक वर्गले भोग्नु परेको समस्या खासगरी सडक, विजुली, सिँचाई, मलखाद, प्रविधि सहज उलब्धता र सुपथ व्याजदरमा ऋणको व्यवस्था जस्ता आवश्यकहरू पूरा गर्न जरुरी छ। त्यसकारण राष्ट्रको विकासका लागि कृषिमा लगानी गर्नु जरुरी छ। त्यस्तै गरेर नेपाल सरकारले कृषि क्षेत्रको दीर्घकालिन सोच अनुसार ५० वर्षे कृषि विकास रणनीति बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन जरुरी छ। सही र राम्रो कृषि विकास रणनीतिले मात्र कृषि, कृषक तथा समाज र राष्ट्रको उन्नति सम्भव छ। त्यसकारण कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रलाई दिगो एवं आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्न, कृषि उत्पादनलाई विशिष्टीकृत क्षेत्र निर्माण गर्ने, कृषिजन्य उद्योगमा रुपान्तरण गरी आधुनिक र

सम्पादकीय

व्यवसायिक कृषिमा लम्किने, कृषिमा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि, निर्यातयोग्य कृषि वस्तुहरूको मूल्य अभिवृद्धि रोजगारीको अवसरको सिर्जना का साथै सम्बन्धित सबै सरोकारवाला हरूसँगको समन्वयलाई ध्यानमा राखेर रणनीतिगत कार्ययोजना अगाडी ल्याउनु पर्ने जरुरी देखिन्छ। जुनसुकै राष्ट्रमा पनि सहि तरिकाबाट कृषि क्षेत्रमा सरकार एवं सरोकारवाला निकायबाट लगानी सहयोग पुऱ्याएको छ त्यस देशको उन्नति र प्रगति माथि उठेको देखिन्छ।

आज आएर देश विकासमा महत्वपूर्ण योगदान गर्ने कृषि क्षेत्रले अपेक्षित प्रगति गरी रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्न नसक्दा लाखौं लाख युवा युवतीहरू वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेश जाने गरेको छ। वैदेशिक रोजगारको नाममा अरुको भूमिमा रगत पसिना बगाउन बाध्य भएका छन्। नेपालमा भने। कृषि क्षेत्रमा आवश्यक कृषि मजदुर एवं कृषि प्राविधिकहरूको अभावका सँगै खड्किरहेको छ। जसको कारण कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा नकारात्मक प्रभाव परेको छ।

कृषिको विकास भनेको समग्र देशको विकास पनि हो भन्ने ठानेर सरकार सम्बन्धित निकाय एवं कृषक वर्ग अगाडि बढ्नु पर्ने टड्कारो आवश्यकता छ। राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा कृषिको अहं भूमिका भएकाले देशमा धेरैभन्दा धेरै रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने खालको कृषि क्षेत्रको विकासका योजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ। विगतका धेरै सरकारहरू बने। कृषिलाई बलियो बनाउनु पर्छ भनेर धेरै पटक सुझावहरू दिए। पहिलो प्राथमिकताको सूचीमा कृषिमा राख्नु पर्छ भनेर भन्दै आए तर उनीहरूले कृषिलाई त्यति महत्व दिएन। महत्व दिएर काम गरेको भए आज कृषिमा यो अवस्था आउने थिएन। युवाहरूलाई प्रतिद्वन्द्वीको रूपमा देखेर सकेसम्म सबैलाई विदेश पठाउनु पर्छ भन्ने सोच बनाए। यो सौँच आज हानीकारक बन्दै गएको छ। राष्ट्रको हित विपरित भएको छ।

मुर्ग भैंसी ल्याउन चानचुने कुरा थिएन । पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड) संयोजक नेकपा

धनबहादुर मगर/शिशिर श्रेष्ठ
काठमाडौं असोज २, नेकपा गठन पछि अखिल नेपाल किसान महासंघका केन्द्रीय समितिको पूर्ण बैठक सम्पन्न भएको छ । अखिल नेपाल किसान महासंघको प्रथम ऐतिहासिक बैठकको उद्घाटन नेकपा संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड) र नेकपाका सह-संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपालले गर्नु भएको थियो ।

बैठकका प्रमुख अतिथि नेकपाका संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड)ले विगतमा आफू अखिल नेपाल किसान संघमा संगठित रूपमै आन्दोलनमा लागेको बताउनु भयो । स्थानीय नेतृत्वको रूपमा किसान संघमा आवद्ध हुन शुरु गरेको थियो । रौतहट, वारा, पर्सामा भएका ठूला-ठूला आन्दोलनबाट प्रभावित थियौं । अहिले पनि धेरैजसो हामी किसानहरुकै छोरा(छोरीहरु हौं) । हामी किसान आन्दोलनबाट विकसित भएको नेता हुनु । किसान संघ र किसान क्रान्ति प्रति हाम्रो सद्भाव र सकारात्मक योगदान गर्ने इच्छा भित्रैदेखि जागेर आउँछ । पुराना नेता र अहिलेका युवा पीढीको नेताहरुलाई समेत एकता गरी राष्ट्रिय स्वाधिनता अगाडि देखा परेको चुनौती, कम्युनिष्ट आन्दोलनमा देखा परेको चुनौती, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा देखा परेको चुनौतीको सामना गर्न हामीले फेरि एकताको फल गरेका छौं । गत भाद्र २४ गते घटेको विकसित घटना पछि विलकुलै ढिला नगरी कम्युनिष्टहरु एकजुट हुनपर्छ भनेर लागेका छौं । प्रति क्रान्तिको खतरा पैदा भएको छ । वैदेशिक हस्तक्षेप बढेर गएको छ ।

नेकपाका सह-संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपालले कृषि क्रान्तिको महत्वलाई बुझेर किसानहरुलाई संगठित गरि आन्दोलित गर्ने काम गर्नुपर्छ । त्यतिबेला कम्युनिष्ट पार्टीका नाममा गतिविधि गर्न पाइदैनथ्यो । त्यस्तो बेला किसान संघलाई अधि सारेर राजनीतिक गतिविधि समेत अधि सारेको इतिहास छ । त्यस्तो बेला किसान संघले अत्यन्तै महत्वपूर्ण भूमिको खेलेको थियो ।

सह(संयोजक नेपालले तपाईंको नेतृत्वमा

धेरै वामपन्थी पार्टीहरु एउटै मोर्चामा उभिएको छ । बाँकी मोहन विक्रम सिंहको पार्टी हुनुहुन्छ । उहाँलाई यो एकतामा ल्याउनु होस् । साथै नेपालले प्रचण्डजी तपाईं त्यही स्कुलिङबाट आएको नेता भएकाले तपाईंले मोहन विक्रम सिंहलाई एकतामा ल्याउन होस् भनेर आग्रह गर्नु भएको थियो । नेपालले जुँगा उखाल्ने आन्दोलनबाट सामान्तहरु भागा(भाग भएको बताउँदै २०१५को चुनावमा रौतहटबाट मात्रै २ सिट जित्न सफल भएको बताउनु भयो ।

नेकपा समन्वय विभागको संयोजक तथा बागमती प्रदेशका पूर्व मुख्यमन्त्री राजेन्द्र पाण्डेले सरकारले राम्रो काम नगरेको बताउँदै सरकारले नगरे पनि आफैले संगठन निर्माण, उत्पादन गरी अगाडि बढ्नु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ ।

पाण्डेले म किसानको नेता हुँ भन्नु सक्नु पर्ने बताउँदै, जुनसुकै राष्ट्रको नेताहरुले पनि किसानले उत्पादन गरेको अन्ननै खाने भएकाले किसान महत्व सानो नहुने बताउनु भयो । होला, कसैले रोटी, कसैले भात, खाने त अन्न नै हुन् । किसानहरु नभए त नहुने रहेछ नि ? कृषि क्रान्ति विना समाजवादी क्रान्ति सम्भव नहुने बताउँदै समाजवादको आधार नै कृषि क्रान्ति भएको बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघको संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठले २००९ सालमा स्थापना भएको किसान महासंघको योगदानको कारण आज मुलुकमा ठूला-ठूला परिवर्तनहरु भएको बताउनु भयो । किसानहरुको आन्दोलनको जगले धेरै परिवर्तन भएको

बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका सह(संयोजक रामकुमार जावलीले बैठकमा सहभागी महासंघका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुलाई स्वागत मन्तव्य व्यक्त गरेका थिए ।

किसान महासंघका फ्याक्सन इन्चार्ज बलदेव चौधरीले भोटेकोशी बाढीका कारण देशमा उत्पन्न विषम परिस्थितिले देशको आम जनता र किसानहरुले कठिन परिस्थिति भोगिरहेको बताउनु भयो ।

चौधरीले भोटेकोशी बाढीको विपदमा परेकोहरुलाई सरकारबाट जति सहयोग हुनुपर्ने हो हुन नसकेको बताउनु भयो । सरकारले कुनै पनि राजनीतिक पार्टीहरूसँग समन्वय नगरी आफ्नै तरिकाले काम गरेको कारण धेरै क्षति पुगेको पनि बताउनु भयो । साथै चौधरीले संविधानको रक्षा गर्नुपर्ने बेला आएको बताउँदै गहन समीक्षा हुनु पर्ने विचार व्यक्त गर्नु भएको छ । हामीले चुनावीको प्राविधिक रूपमा हारेपनि राजनीतिक रूपमा जितेको बताउँनु भयो । किसानको समस्या अहिलेसम्म सम्बोधन हुन नसकेको र उर्जा, कृषि, पर्यटनलाई जोड्न सके ३ करोड नेपाली जनताले सधैं दूध र भात खान पुग्ने बताउनु भयो ।

अहिले सरकारले किसानमारा बजेट ल्याएको छ । आज ६५ अर्ब रुपैयाँ बैंकमा निष्क्रिय रहेको र १५ प्रतिशत तथा १३ अर्ब रुपैयाँ कृषिमा लगानी गर्नु पर्ने, सुपथ व्याजदरमा किसानलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने, चिन सरकारसँग भएको सम्झौता लागु गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका इन्चार्ज तथा संघ-संस्था समन्वय सह-इन्चार्ज बलराम बास्कोटाले सरकारले किसानहरूलाई उपेक्षित गरेको बताउनु भयो। फेरि पनि जनआन्दोलनको आवश्यकता महशुस भएको बताउनु भयो। ३० वर्षको किसान आन्दोलनलाई राष्ट्रिय रुपमा स्थापित गरेको छ। खाद्य सम्प्रभुताको अधिकार संविधानमा उल्लेख गर्न सकिएको बताउनु भयो।

खाद्य सम्प्रभुता, लोकतन्त्र सुदृढिकरण गर्न माधवकुमार नेपालको आग्रहमा नेपालको संविधानमा खाद्य सम्प्रभुता राख्न सफल भएको र वैचारिक, राजनीतिकबाट अगाडि बढेको महासंघ उत्पादन गरेर अगाडि बढ्नु पर्नेमा जोड दिएको छ।

उक्त बैठकमा किसान महासंघले मत्स्य, खाद्यबाली, फलफूल, तरकारी, मौरीपालन, पशुपालनमा संलग्न किसान नेताहरु शान्ता कार्की, कोमल अर्याल, ऋषिराम भुषाल, भगवानबहादुर कार्की, कृष्णबहादुर कार्की, लक्ष्मण गुरुङ, मुलचन्द्र महतो, देवी बराल, निर्मल सुवेदी लगायतलाई सम्मान गरेका थिए।

कार्यक्रम सञ्चालन किसान महासंघको महासचिव नहेन्द्र खड्काले गर्नु भएको थियो

अखिल नेपाल किसान महासंघका संयोजक चित्र बहादुर श्रेष्ठको अध्यक्षतामा भएको उक्त बैठकको प्रमुख अतिथि पूर्व प्रधानमन्त्री तथा नेपाली कम्युनिष्ट पार्टीका संयोजक पुष्प कमल दाहाल 'प्रचण्ड', विशेष अतिथि नेकपाका सह-संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपाल गर्नु भएको थियो।

अखिल नेपाल किसान महासंघका पूर्व महासचिव तथा राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष नहेन्द्र खड्काद्वारा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा नेकपा जनवर्गीय संगठन समन्वय मोर्चाका प्रमुख तथा बागमती प्रदेशका पूर्व मुख्यमन्त्री राजेन्द्र पाण्डेको विशेष अतिथि रहेको उक्त बैठकमा नेकपाका केन्द्रीय सदस्य गणेश मान पुन, बलराम बास्कोटा बलदेव चौधरीको विशेष अतिथ्यता रहेका थिए। बैठकमा केन्द्रीय नेताहरु देवी बराल, निर्मल सुवेदी, गोविन्द आचार्य, रामकुमार ज्ञवाली, भगवान कार्की, पदम अधिकारी, कृष्ण कुमार मगराती, उद्धव अधिकारी अतिथि रहेका थिए।

उक्त बैठकमा महासंघका संयोजक तथा संविधान सभा सदस्य चित्र बहादुर श्रेष्ठले अखिल नेपाल किसान महासंघ किसानहरूको एकमात्र गौरवशाली संगठन

रहेको बताउनु भएको छ। "नेकपा (माओवादी केन्द्र), नेकपा (एकीकृत समाजवादी) लगायत दर्जनौं कम्युनिष्ट तथा वाम घटक मिलेर नेपाली कम्युनिष्ट पार्टी निर्माण भएपछि त्यस संगठनसँग सम्बन्धित किसानसंगठन एकजुट भएर अखिल नेपाल किसान महासंघ निर्माण गरेका हौं। जुन नेपाली किसानहरूको एकमात्र आशाको केन्द्र हो।" संयोजक श्रेष्ठले बताउनु भयो। महासंघका सह(संयोजक राम कुमार ज्ञवालीले उपस्थित सबैलाई स्वागत मन्तव्यपछि बैठकलाई प्रमुख अतिथि पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डले गमलामा पानी हाली उद्घाटन गर्नु भएको थियो। उद्घाटन कार्यक्रम पछि प्रमुख अतिथि प्रचण्डले अखिल नेपाल किसान महासंघका संयोजक र सह(संयोजकलाई सपथ खुवाउनु भएको थियो। बैठकमा व्यवसायिक कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा उदाहरणीय कार्य गरेका दर्जनौं किसानहरूलाई दोसल्ला ओढाएर र सम्मानपत्र सम्मान गरिएको थियो। सम्मानित हुने किसान नेता तथा कृषि व्यवसायीहरु शान्ता कार्की, कोमल अर्याल, ऋषिराम भुषाल, भगवान बहादुर कार्की, हरेराम चौधरी, कर्ण बहादुर कार्की, डालक्ष्मण गुरुङ, मुखचन्द्र महतो, देवी बराल, निर्मल सुवेदी रहेको थिए।

नेकपाका वरिष्ठ केन्द्रीय सदस्य र अखिल नेपाल किसान महासंघको फ्याक्सन इन्चार्ज बलदेव चौधरी र नेकपाका वरिष्ठ नेता तथा अखिल नेपाल किसान महासंघका पूर्व अध्यक्ष बलराम बास्कोटाले सारगर्भित मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो। नेपाली कम्युनिष्ट पार्टीका सह(संयोजक तथा पूर्व प्रधानमन्त्री माधव नेपालले सम्बोधनका क्रममा २०१५ सालको चुनावमा रौतहट जिल्लामा किसान संघकै कारण कम्युनिष्ट पार्टीले २ सिट जितेको स्मरण गर्नुभयो।

हामीले सम्पूर्ण कम्युनिष्ट र वामपन्थीको एकता गरेर सबै कम्युनिष्टहरूको मात्र सम्मान बढाउनु पर्ने र पुराना नेता मोहन विक्रम सिंहलाई पनि एकतामा ल्याउनु पर्ने बताउनु भयो। दुई ठूला देशको बिचमा रहेको हाम्रो नेपालमा शान्ति कायम गर्ने, राष्ट्रिय स्वाधिनता बचाउने, राष्ट्रियताको सम्बर्द्धन गर्ने, गणतन्त्र र संविधानको रक्षा गर्ने जिम्मेवारी नेपाली कम्युनिष्ट पार्टीको नेता तथा कार्यकर्ताको काँधमा आएको बताउनु भयो।

जनताको पीडा हाम्रो पिडा हो। त्यसैले हाम्रो पार्टीले भोटेकोशीको बाढीको राहत स्वरूप २५ लाख सरकारी कोषमा जम्मा गर्ने निर्णय गरेको र आफ्नो पार्टी कार्यकर्ता र जनवर्गीय संगठनलाई उक्त विपद्को बेलामा क्रियाशील बनाएको उल्लेख गर्नु भएको थियो। नेपालले उपस्थित किसान नेता तथा कार्यकर्तालाई सबै किसानहरू एकतावद्ध हुनुपर्ने, सबैले आ-आफ्नो जिम्मेवारी लिएर अगाडि बढ्नुपर्ने। निराश हुनुहुने। आशावादी भइरहुनुहोस् र संसारमा असम्भव भन्ने केही छैन।

बैठकका प्रमुख अतिथिको पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डले आजको विषम परिस्थितिमा पनि एकता पछिको प्रथम बैठकमा किसान नेताहरूको उत्साहजनक उपस्थितिमा आफूलाई ऊर्जा प्रदान गरेको भावना व्यक्त गर्नुभयो। प्रचण्डले आफू जुनबेला पार्टीको पूर्णकालिक सदस्य भएँ, त्यसै लगत्तै आफूले किसान मोर्चा सम्हालेको स्मरण गर्नु भयो र भन्नुभयो, "हामी नेतृत्व किसानकै छोरा-छोरी हौं। हामीले किसानलाई विशेष महत्व दिनुपर्छ। कृषि क्रान्तिलाई सकारात्मक ढङ्गले अगाडि बढाउनु पर्छ। "आज पनि हामी कम्युनिष्ट आन्दोलनलाई एकतावद्ध गर्ने पहल कदमीमा छौं। बाँकी कम्युनिष्ट पार्टीहरूसँग पनि एकताको प्रयास गरिरहेका छौं। पुराना पीढी, नयाँ पिढी र युवालाई एकतावद्ध गर्नु हाम्रो दायित्व हो, प्रचण्डले थप प्रष्ट पार्नु भयो।

"प्राप्त उपलब्धिको रक्षा गर्दै, प्रति क्रान्तिलाई परास्त गरेर क्रान्तिलाई अगाडि बढाउने प्रक्रियामा छौं। प्रतिपक्षलाई एकजुट बनाएर सडक सदनबाट आवाज उठाउने, सडक आन्दोलन गर्ने, सरकारको दमन र ज्यादतिको विरुद्ध बृहत मोर्चा बनाएर आन्दोलनमा जाने तयारीमा छौं। राजनीतिक दलहरु प्रति जनता सकारात्मक हुँदै गएका छन्। जनतामा भ्रम मेटिँदै छ। पार्टी र नेताहरू प्रति जनताको आकर्षण दिन प्रतिदिन बढ्दै गईरहेको छ। नेपाली कम्युनिष्ट पार्टी प्रतिको आकर्षण बढ्दै गईरहेको छ। हामी सबैले इतिहासको आवश्यकतालाई बोध गर्नु पर्छ। अन्तमा, उहाँले देशको समृद्धि र आर्थिक विकासको मूल आधार भनेकै किसान हुन्। कृषि क्षेत्रको उन्नति कसरी गर्न सकिन्छ ? चिन्तनशील हुनुहोस् र परियोजनाहरू अधि सार्नुहोस्। पार्टी केन्द्र तपाईंको साथमा हुनेछ। हामी किसानको उन्नति र प्रगति चाहन्छौं।

‘आगामी कृषिको मार्गचित्र सम्बन्धी खाद्यका लागि कृषि अभियानको वृहत छलफलः

काठमाडौं साउन २३, खाद्यका लागि कृषि अभियानले पुनर्गठन, सामाजिक विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरेको छ ।

वार्षिक रुपमा वर्षको हरेक १५ गते खाद्यका लागि कृषि अभियानले नीतिगत पैरवी कार्यक्रम गर्दै आएको छ ।

डा.कृष्णप्रसाद पौडेलले सन् २०१० देखि जगन्नाथ अधिकारीको नेतृत्वमा शुरू भएका र अभियानलाई शुरूदेखिनै फरेष्ट एक्सनको सचिवालय टिमले यसलाई संयोजन गर्दै आएको छ ।

टिका भट्टराईसँग ३५ वर्ष भयो सहकार्य भएको । उहाँले कर्णालीको कृषि अभियानबाट सन् २०१२ मा निरन्तर अगाडि बढेको छ । नेपालको कृषि खुट्टाले टेक्नु पर्ने हो, टाउकाले टेकेको छ । अवधारणाको जन्महुँदा जतिबेला राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ बनिसकेको थिएन । सन् २०१२ सालमा एडीवीले कृषि विकास रणनीति बनाउने प्रस्ताव गर्‍यो ।

कर्णाली कृषिको आज पनि आउदैन् । चाँसो लिएर छलफल पनि गरेको छैन । ध्यान एडीवीलाई कसरी किसानमैत्री बनाउने भन्ने रहयो ?

सन् २०१३ सम्ममा व्यवस्थित र संगठित गरौं भनेर हामी लाग्यौं । हाम्रो मुलुकमा आफै उब्जाएर खान पछौं भन्ने मान्छे म । कोभिडको बेला खानाको लागि खेतीपाती गर्नु पछि भनेर जोड दियौं ।

सन् २०१४ मा व्यापक प्रचार प्रसार र प्रवर्द्धनका काममा लाग्यौं । नाटकहरु बनायौं । अक्सफामले राजनीति त गर्न पैसा त दिँदैन । सन् २०१५ मा संस्था हो लेख्न निकै गाह्रो हुन्थ्यो ।

हामीले के काम गर्दै छौं भन्ने सन् २०१७ मा परियोजनाको रुपमा लिएको थियो ।

मुलतः कृषिका मूल मुद्दाहरुमा आजसम्म खाद्यका लागि कृषि अभियानका विषयहरु २०० भन्दा बढी आर्टिकलहरु भइसकेका

छन् ।

हामी धेरै विकास संस्थाहरुको सहयोग लिएर संरचनाहरु बनाउने जस्तो लाग्छ ।

काभिड पछि नागरिकस्तरमा फोरेष्ट एक्सनले जलवायु परिवर्तनले ल्याएको असरलाई

बोल्नु पछि भन्ने कुरा आयो र हामीले कृषि जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण गर्ने माध्यम हुन भनेर लागि पर्यौं अहिले सम्म पनि निरन्तरता रहेको छ । अहिलेको कृषिलाई स्वीकार सक्ने अवस्था छैन । कर्णालीलाई नेपालको राजनीतिमा उठाऔं । धेरै मिहिनेत गर्‍यौं । कर्णालीमा प्राङ्गारिक कृषि माइल स्टोनको काम गर्‍यौं । नीतगत रुपमा यसलाई सन् २०१० मा २ जनाले शुरू गरेका थियौं । मुद्दाका हिसावले अहिले पनि लागि रहेका छौं ।

बोली चालीमा नकारात्मक छ । संवाद र सहकार्य गर्ने सन्दर्भमा विरोधाभाष छ । काभिड पछि सञ्चार कर्मिसँग सहकार्य अगाडि बढायौं ।

मूलतः अनाजसँग सहकार्य गर्‍यौं । जसले मुद्दाहरु स्थापित भएका छन् । कोर फण्ड दिएको छ । फोरेष्ट एक्सन जलवायु संस्थागत पहिचान भएको छ । ५० वर्षदेखि आधुनिकीकरणको यात्राबाट फर्कनेवाला छैन । तर वैचारिकता छ । प्रतिवेदन लिबर्डले बुझाएको छ । सरकार कुलिनतन्त्रको हिसावले चल्छ । मुलुक संक्रमणकालीन अवस्थाबाट चलेको छ । अहिलेको विकासले के हुनसक्छ । जनस्वास्थ्य र पर्यावरणीय कृषि अहिलेको विकास के हुन सक्छ । जनस्वास्थ्य र पर्यावरणीय कृषिलाई घाँटी च्यापिएको अवस्था छ । घाँटी च्यापिएपछि सास फेर्न गाह्रो पर्ने अवस्था छ । यसलाई फेर्ने बनाउने हामीले नै गर्ने हो । अब अगाडि कसरी बढ्ने अभ्यास आवाज फेरिनेवाला छैन । तर हाम्रो प्रयास जारी राख्ने हो ।

किसानले पृथ्वी बचाउँछन् ।

राइट टु फुड नेटवर्कका संयोजक टीका भट्टराईले, कृषि खानाको लागि भनेर लेखिएको छैन । २०३५ सालमा खाद्य तथा कृषि मन्त्रालय स्थापना भएको थियो ।

खाद्य सुरक्षाको अवधारणा नभएपछि जस्तो विषय राखेपनि भयो । अहिले यही अवस्था

छ ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ नेपाल पञ्चकाजी श्रेष्ठले २ वर्ष घनश्याम भुसालको क्ल्याक होलमा हाल्यौं । भेट्ने काम भयो, १ प्रतिशत पनि रिटर्न आएन । सम्बन्धले आउँदैन, विचारले आउने हो । गिरीराजमणी पोखरेलसँग पनि लविड भयो लविडले मात्र पुग्दैन । प्रदीप गिरी, सोनम साथीले राजनीतिक नेतृत्वसम्म पुर्‍याउने समन्वय गरि माथिल्लो तहमा पुर्‍याउने काम गर्‍यो ।

सभासद डा.सुजता तामाङले कर्णाली खाद्य कृषि सरोकार समुह, सुरेश तामाङ यो अभियान कृषिको मात्र भन्ने कुरा होइन भनेर लागि रहे ।

२ वटा महत्वपूर्ण पाटो हेर्नु पर्छ । अहिलै वान हेल्थ र भेटरीनरी पढाउने सामाजिक, लैङ्गिकता, समावेशी चरित्र, जरुरी छ ।

नेपाल खेतीपातीमा सुधार चाहिन्छ । भाष्ट कारपोरेट शिक्षा दिइयो । जलवायु परिवर्तन हुँदैन भन्ने भाषा धेरै जनाले पढेको साथीहरु पर्यावरणी कृषिमा लाग्नु भएको छ ।

पूर्ण रुपमा विस्तार गर्न बनाउने सकेन । भारतमा म्युचुअल अर्गानिक मुभमेनन्ट अगाडि बढेको छ । जनस्वास्थ्यको कुरामा अभ्यास चाहिने रहेछ । खेतीपातीको समस्या साना-साना छन् । बालीमा रोग आयो । कृषिमा मान्छेलाई चेञ्ज गर्न अभै गाह्रो छ । जनमत बनाउन अभ्यास गर्ने अभ्याकर्ताहरूसँग कसरी जोड्ने ? हामीलाई एकदम इच्छा छ । कसरी जोडिने होला । अनुसन्धानलाई रिफर्म गर्नु पर्ने जरुरी छ । अनुसन्धान रणनीति बनेको अवस्थामा छन् । रैथानेमा भारतले जस्तै अनुसन्धानलाई जोडिदिनु पर्छ । पढ्दै आयो बाहिर आउँदा त अर्कै रहेछ ।

स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगार, भूमि गाउँमा छ । पशुपालन, भूमि अव्यवस्थित छ । राजनीतिक अभ्यासमा कृषि र जनस्वास्थ्यलाई पर्यावरणीय विषयलाई सञ्चारसँग जोड्नस पर्छ । ग्रामीण तहमै कृषि सुधार । नीति ज्ञान अभ्यास नीति नियम बनाउनु पर्छ । खानालाई उपलब्धता हुने जमीन र जीवनशैलीबाट कृषि दुर्घटना भएको छ । सोमत घिमिरेः नीति फरक हुनसक्छ । सबैले तीव्र आर्थिक विकास भनेर आयो । स्थानीय सरकारसँग समन्वय गरियो भने प्रभाकारी

हुन्छ । १० वर्षमा अर्गानिक राम्रो आउँछ । तर कार्यन्वयन कामै लाग्दैन । रास्वपाको रासायनिक मलमा पनि ठूलो भ्रम छ । रासायनिक मलको कारखाना खोल्न हुँदैन । खोले पनि आर्थिक रुपमा भारपछि । मल आउन १ महिना लाग्छ । रासायनिक मल आयत पर्यावरणीय दृष्टिकोणमा बोल्नै पर्छ । राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष पञ्चकाजी श्रेष्ठले भने हाम्रो मौलिक अभियान पनि हो । हामीभित्र विविध अन्यौलता छ । विश्वविद्यालय प्राज्ञिक, राजनीतिक व्यक्तित्व भन्दा प्राज्ञिक रुपमा जोड दिनु राम्रो हुन्छ । फष्ट इम्प्रेषण इज लाष्ट इम्प्रेषण भनेजस्तै स्कूल लेवलबाटै शिक्षा दिनु पर्छ । भूमिको विषयमा पैरवी गर्नु पर्छ । भूमिको विषयमा पैरवी गर्न तथ्याङ्क आएको छैन ।

निर्वाहमूखी खेती भन्दा आत्मनिर्भर कृषिलाई पालिका तहबाटै प्रयोग गर्नु पर्छ । खेतीयोग्य जमीन मुल्य वान छ भने बुझाउन सकेको छैन ।

शिक्षाको भूमिका ठूलो हुन्छ । सीमान्तकृत साना किसानहरु पर्यावरणीय किसानहरु जोड्न जरुरी छ । कृषक पाठशाला, पुस्तान्तरण, हस्तान्तरण, हुनु कृषि संस्कृति पनि चाहिन्छ । अभियानसँग संस्कार र संस्कृति जोडिनु पर्छ । पुस्ता हराउँदै, हराउँदै लागेको छ । वडा नै नरहने अवस्था छ । जंगल, खेती किसानी अब बुढा पुस्ताले धाँदैन । पुस्ता १२ औं घण्टा निहुरिने अवस्था छ । यसले कृषि सकिन्छ । औद्योगिक कृषि रासायनिक मल ६० रकमान्तर गर्न जरुरी छैन । फाउण्डेशनमा एकरूपता भएपछि सुधार हुँदैन जान्छ ।

डा. कृष्णप्रसाद पौडेलले हाम्रो विश्लेषण कृषि बनाउने हो । रणनीतिमा बहस गर्ने/गराउने हो । ग्लोबल इण्डस्ट्रीयले अर्गानिक काम गरेन । नेचर फ्रेण्डली हुनुपर्छ ।

यूरोप अर्गानिकमा सबैभन्दा अगाडि छ । रासायनिकमा चर्का गरि उठ्ने गर्छ । पर्यावरणीय नीति ऐन २०७९ मा पास भयो । अहिलेको सरकारलाई थाहा छैन । ४ वटा मध्ये बहुआयामिक पर्यावरणीय कृषि एपप ऐन बनाएर लागु गरौं ।

खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव अधिकारीले कृषिभने पछि पर्यावरणीय खेतीका कुरा आउँछ । ७ वटै प्रदेशको रिपोर्ट अनुसार रासायनिक मलको सम्भावना थेक्न नसकेको भएर प्राकृतिक खेतीमा जानु पर्छ । रुपान्तरणको यात्रा:

विज्ञानले खेतीपातीलाई जीवनको विज्ञानको

रुपमा हेर्छ । खेतीपाती जीवन, प्रकृति, किरा, फट्याङ्गा मध्ये एक महत्वपूर्ण पाटो हो । माटोको स्वास्थ्य नै जीवनको पाटो हो । माटोमा जीवनचक्र छ ।

माटोले सास फेर्छ । त्यसकारण हाम्रा पूर्वजहरुले पशुपालन गरेर गोठेमल उत्पादन गर्थ्यौं । पूर्वी दर्शनमा पृथ्वीमा जल, हावा, पञ्चतत्त्व प्रकृतिले चल्छ । जलवायु परिवर्तनले सिधै खेतीपातीलाई असर गरेको कारण जैविक विविधतामा ह्रास ल्याएको छ । मुनाफाले जैविक विविधता घाटामा पारेको छ । हाम्रो परम्परागत कृषि ज्ञान पुराना भयो । पुर्खाले सयौं वर्षदेखि ज्ञान र प्रकृतिको अनुभवको कुरा गर्छौं ।

बाइसी चौविसी राज्यकालमा जैविक विविधता सहितको क्षेत्र पुर्वमा कीपटको अभ्यास आदिवासी जनजातिले पर्यावरणीय जोगाउन गरेको पाइन्छ । १९७९ मा माछा पोखरी बनाएर माछापालन गर्थे । आधुनिक रेटाभित्रको प्रयोग भारतमा निषेध गरेको छ । अबको यात्रा कता हो ? 'अबको विकल्प प्रकृति तर्फ यात्रा हो'

छहारी फार्मका सञ्चालक दिपेश नेपाल 'प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त' अपनाउनु पर्छ । क्षणिक र हतार गर्नु नाशवान् छ । दिगो कृषि र जीवनचक्रलाई अपनाउन प्राकृतिकमैत्री कृषिमा जोडिनु पर्छ ।

पर्यावरणीय कृषि अभियन्ता प्रयास अधिकारीले करपोरेट वेस रासानिक विषादीको प्रयोगले पर्यावरणीय कृषि सम्भव छैन । कृषि भनेको उच्च मूल्य श्रृंखला भने पनि तिनको केही मूल्य छैन ।

मुनाफ प्रणालीलाई नबदलेसम्म हुँदैन । होलिस्टिक समस्या छ । साराशमा ७० बीउ ४ वटा कम्पनीले होल्ड गरेको छ ।

रुपान्तरणका कुरा पूरा नभएसम्म पर्यावरणीय कुरा पूरा हुँदैन ।

सिस्टम परिवर्तन नभएसम्म स्वास्थ्य शिक्षा जनवार पनि स्वार्थी हुन्छ । तपाईं निजी बाहेक छैन । केही हुँदैन । जब स्थानीय खाद्य यूरोपमा सामाजिक सेवालार्थ बलियो नबनाएसम्म केही हुँदैन । आन्दोलनबाट मात्र सम्भव सुधार हुन सक्छ ।

पर्यावरणीय कृषि रुपान्तरणको अभ्यास हो । करपोरेट क्याप्चर भूमि बैकले हामीलाई पनि असर पार्छ ।

(हाम्रो लडाई, गतल समाधनको लडाई हो । अभियन्ता तथा इसिमोड कृषि तथा पर्यावरणीय कार्यक्रम संयोजक सन्तोष श्रेष्ठले

गाउँमा स्वास्थ्य र शिक्षा छैन । बजारमा

पर्यावरणीय कृषि केहो थाहा छैन ? किसान किन गाउँमा छैन ।

माटोको अर्गानिक तत्व किन ह्रास हुँदै गयो । स्थायी खाद्य वाली साइकलमा जबसम्म राज्यले सहयोग गर्दैन तबसम्म अगाडि बढ्न सक्दैन । खाद्य प्रणाली स्थानीय बजारलाई जोडिदिनु पर्छ । किसानलाई अड्याई राख्न के हुन सक्छ ? प्रकृतिको नियम अनुसार साइकल नियत हारमोनियम इज पोसिबल बाहिर अन्तर्मुखी कृषिसँग जोडिनु पर्छ । पहिले धान, गहुँ, मकै लगाएको ठाउँमा कागती लगाएको छ । र खानको लागि अन्नवाली त किन्ने पैसा त चाहिन्छ । संस्कार, संस्कृति चाडपर्वसँग जोडिएको छ । अबको बाटो के हुने ? किसान को हुन् ? शहरले मात्र अवसर दियो । उत्पादनको साधनमा पहुँच मात्र भयो । उपभोक्तालाई छुट्याएको हो कि, हाम्रो बजार आफ्नै छ ।

अब टप टु बटम:

खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव अधिकारीले स्थानीय सरकारलाई जिम्मेवार बनाएर कृषि उत्पादन गरिनु पर्छ । हुवानीमा सहयोग गर्न ठाउँमै गएर गर्नु पर्छ । अबको अभियानलाई परिणाममूखी बनाउन सबैले आ(आफ्नो ठाउँबाट लागि पर्नु पर्छ ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका कार्यक्रम संयोजक केदार कोइरालाले हामी अर्को उपनिवेश हुन चाहन्नौं । उपलब्धीलाई हेर्दा सकारात्मक छ । सामूहिक रुपमा प्रतिवाद भने गर्न सकेको छैन । राजनीतिक रुपमा राजनेताहरुलाई बुझाउन भने सकेको अवस्था छ ।

हामीले घर-घरमा प्राकृतिक खेती भनेर खुवाउने वातावरण निर्माण गर्नु सक्छ । आज भोलीनै भनेर हुँदैन । परिणाम परिवर्तन हुनसक्छ भनेका छन् । आमूल कृषि रुपान्तरण गर्न हामीले मात्र सक्छौं कि सक्दैनौं ? मुद्दाको आधारमा कमजोर छौं । १५ वर्षको युवालाई कृषिमा लाग भनेर कसरी अगाडि बढाउन सकिन्छ ? उठाएका आन्दोलनहरुमा धेरै भन्दा धेरैको सहभागीता गराई अभियानको बारेमा निरन्तर जानकारी गराउनु पर्छ ।

भेलाले उद्धव अधिकारीको संयोजकतत्वमा कृष्णप्रसाद पौडेल, दिपेश नेपाल, प्रयास अधिकारी, रीता गुरुङ, नीमा हेल्मो पर्माकल्चर, अनाज, एनजीएफ गरि ९ सदस्यीय नयाँ कार्यसमिति गठन गरेको छ ।

विपद्को घडीमा निजी वा दलगत स्वार्थ त्याग्न आग्रह

काठमाडौं, भाद्र ११, अखिल नेपाल किसान महासंघका संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठ र सह(संयोजक रामकुमार ज्ञावलीको संयुक्त हस्ताक्षरमा विज्ञापित प्रकाशित गरि हालै यही भाद्र १० गते बिहान रसुवाको भोटेकोशी नदीबाट अकस्मात आएको बाढी पहिरोको कारण देशमा अकल्पनीय क्षति प्रति गहिरो दुःख व्यक्त गरेको छ । विज्ञापितमा २०८३ भदौ १० गते बुधवार बिहान रसुवाको भोटेकोशी नदीमा अकस्मात आएको अत्यन्त विनाशकारी बाढीले रसुवा, नुवाकोट, धादिङ हुँदै त्रिशूली-नारायणी नदी प्रणालीका तटीय क्षेत्रमा पुऱ्याएको ठूलो मानवीय तथा भौतिक क्षतिप्रति अखिल नेपाल किसान महासंघको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । हालसम्म प्राप्त विवरणअनुसार यस विपद्मा परी १६५ जनाको मृत्यु भएको, ८२६ जना सम्पर्कविहीन रहेको र दर्जनौँ घाइते भएको समाचारले हामीलाई दुःखी र चिन्तित तुल्याएको छ । हामी सबै मृतकहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै शोकसन्तप्त परिवारजनप्रति गहिरो समवेदना व्यक्त गर्दछौँ । सम्पूर्ण घाइतेहरूको शीघ्र स्वास्थ्यलाभको कामना गर्दछौँ ।

यस बाढीले मानव बस्ती, सडक, विद्यालय, पुल, जलविद्युत् लगायतका भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरू, खेतीयोग्य जमीन, घर, गोठ, खोर, पशुपन्छी तथा चौपाया, दुग्ध डेरी, खाद्यान्न, बाली, बिउबिजन, नहर, कुलो, तथा अन्य कृषि पूर्वाधारहरूमा व्यापक क्षति पुऱ्याएको छ । यसबाट विशेषगरी साना, पारिवारिक तथा गरिब किसान, पशुपालक, कृषि श्रमिक, भूमिहीन, सुकुम्बासी, दलित, आदिवासी(जनजाति तथा ग्रामीण समुदायको जीवन र जीविकोपार्जन गम्भीर संकटमा परेको छ । यस अवस्थामा हामी अखिल नेपाल किसान महासंघको तर्फबाट नेपाल सरकारसमक्ष यथासम्भव सम्पूर्ण जनशक्ति, प्रविधि र साधनस्रोतको प्रभावकारी परिचालन गरी तीव्रतापूर्वक सम्पर्कविहीनहरूको खोज तथा प्रभावितहरूको उद्धार गर्न, मृतक परिवारलाई उचित राहत तथा क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन र घाइतेहरूको निःशुल्क तथा प्रभावकारी उपचार गर्न जोडदार माग गर्दछौँ । साथै, विनाशकारी बाढी प्रभावित क्षेत्रका किसानहरूको बाली, खेतबारी, पशुचौपाया, गोठ, खोर, कृषि औजार, बिउबिजन र सिँचाइका संरचनाहरूको क्षतिबारे यथाशीघ्र लगत संकलन तथा मूल्याङ्कन गरी पर्याप्त क्षतिपूर्ति दिइयोस् । भूमिहीन, सुकुम्बासी, गरिब तथा जग्गा भाडामा लिई खेती गर्ने किसान, कृषि मजदुर, महिला, दलित, तथा सीमान्तकृत समुदायलाई प्राथमिकतासहित तत्काल राहत तथा पुनर्स्थापना अगाडि बढाइयोस् । बाढी प्रभावित किसानहरूलाई निःशुल्क बिउबिजन, पशु औषधि, पशुआहार, कृषि सामग्री तथा उत्पादन पुनःस्थापनाका लागि विशेष सहायता उपलब्ध गराइयोस् । प्रत्यक्ष प्रभावित किसानहरूको कृषि ऋणको किस्ता र ब्याज स्थगित गरी आवश्यकता अनुसार ऋण पुनर्तालिनीकरण तथा ब्याज सहूलियतको व्यवस्था गरियोस् । बाढीको कारणबारे वैज्ञानिक अध्ययन गरी हिमाली क्षेत्र, नदी प्रणाली र सीमापार विपद् जोखिमका लागि भरपर्दो पूर्वसूचना तथा निगरानी प्रणाली सुदृढ गरियोस् ।

हामी अखिल नेपाल किसान महासंघ र विषयगत किसान संगठनहरूका सम्पूर्ण सदस्यहरू तथा शुभेच्छुकहरूलाई प्रभावित नागरिकको उद्धार, राहत तथा मानवीय सहयोगमा सक्रियतापूर्वक सहभागी हुन र आवश्यक योगदान गर्न हार्दिक आह्वान गर्दछौँ ।

साथै, नेपाल सरकार र सत्तारूढ दललाई संवेदनशील विपद्को घडीलाई निजी वा दलगत स्वार्थका लागि राजनितीकरण तथा स्टन्टबाजी नगरी जनहितमा तीव्रतापूर्वक कार्य गर्न र आम जनसमुदायलाई अपुष्ट सूचना र अफवाहको पछि नलागी आधिकारिक सूचनाको पालना गर्न विशेष अनुरोध गर्दछौँ । यस राष्ट्रिय विपत्तिको घडीमा हामी सम्पूर्ण प्रभावित किसान, श्रमिक तथा जनसमुदायसँग दृढ ऐक्यवद्धता व्यक्त गर्दछौँ ।

दीगो पर्यावरणीय कृषि मार्गचित्र कोर्ने प्रतिवद्धता

काठमाडौं, साउन २३, पर्यावरणीय कृषिको रुपान्तरण अभियानमा विगत १५ वर्षदेखि निरन्तर लागि रहेको खाद्यका लागि कृषि अभियानले नेपालको पर्यावरणीय कृषिको रुपरेखामाथि छलफल गरेको छ ।

खाद्य र कृषि विकासको लागि निरन्तर वहस र पैरवी गर्दै आएको खाद्यका लागि कृषि अभियानले भोलीका कृषिको मार्गचित्र सम्बन्धी रोड म्यापको बारेमा गहन छलफल हो ।

छलफलमा नेपाल जस्तो भौगोलिक अवस्थिति भएको देशमा पर्यावरणीय कृषिको महत्व अझ बढ्दै जाने अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा उठेको छ ।

अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सन् २०१० देखि निरन्तर वहस र पैरवी गर्दै आएको संस्थाले २०१० देखि २०२५ सम्मको प्रगतिको समीक्षा गर्दै यहाँसम्म आइपुग्दा नीतिगत रुपमा उल्लेख्य काम भएको प्रस्तुती गरेका उल्लेख गरेका छन् । नीतिगत रुपमा अभियान सफलका भएको देखिएको छ ।

सरकार, किसान र अभियानकर्मी एकसाथ भएर अधिवहनु पर्ने कुरामा जोडिदै विष रहितको कृषिको मार्गचित्र व्यवहारमा कार्यन्वयन गर्नु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ ।

छलफलको विषय आम उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा ख्याल गर्नुपर्ने अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रममा नीतिगत रुपमा अभियान सफल भएपनि किसानसँग जोडिनु पर्ने कुरामा जोड दिएका थिए । कृषिलाई किसानसँग जोडिनु पर्ने कुरामा अझै मिहिनेत गरि अभियानलाई आन्दोलनको रुपमा विस्तार गर्नु पर्ने धारणा सहभागी अभियानकर्मीहरूले जोड दिएका थिए ।

स्थापना कालदेखिनै विभिन्न चरणमा दस्तावेजीकरणमा सरकारलाई समेत सहयोग पुऱ्याएको अभियानले नेपालको दीगो पर्यावरणणीय कृषिको मार्ग चित्रको बारेमा विगत देखिनै आफ्नो वहसलाई खरो रुपमा अगाडि बढाउँदै आएको छ ।

अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रममा डा. कृष्ण प्रसाद पौडेल, टिका भट्टराई, सोमत घिमिरे, दिपेस नेपाल, मदन पौडेल, पञ्चकाजी श्रेष्ठ, सुरेश तामाङ, प्रयास अधिकारी, सरोज खतिवडा लगायत अभियानकर्मीहरूले भावी पर्यावरणीय कृषिको मार्ग चित्रलाई अगाडि बढाउने छलफल गरेका थिए ।

तीन-तीन वर्षको कार्यवधिमा नयाँ कार्यसमितिको गठन हुने खाद्यका लागि कृषि अभियानले नयाँ कार्यसमिति सर्वसम्मत रुपमा चयन गरेको छ ।

फोरेष्ट एक्सन सचिवालय सदस्य रहेको छ । कार्यक्रमको सहजीकरण फोरेष्ट एक्सन नेपालका कवि भट्टराई र शारदा खतिवडाले गरेका थिए ।

पत्रकार धनबहादुर मगर कृषि सम्मान २०८३ द्वारा सम्मानित

काठमाडौं भाद्र १३, शब्दयात्रा प्रकाशनको आयोजनामा कृषि जर्नल मासिकका प्रधान सम्पादक धनबहादुर मगर सम्मानित भएका छन् ।

कृषि क्षेत्रमा लामो समयदेखि कलम चलाउँदै आएका पत्रकार धनबहादुर मगरलाई कृषि विकास मन्त्रालयका पूर्व सह(सचिव डा. जगदिश चन्द्र वरालको नाममा शब्द प्रकाशनद्वारा स्थापित “कृषि सम्मान २०८३” द्वारा सम्मानित गरिएको हो ।

उक्त सम्मान कृषि क्षेत्रमा कलम चलाएवापत मगरलाई सम्मान गरिएको शब्द प्रकाशनका सल्लाहकार तथा संरक्षक वरिष्ठ साहित्यकार हरिमञ्जुश्रीले बताउनु भयो ।

उक्त अवसरमा दृष्टिविहिन भजन गायक कुमारी याङ्गो लिम्बु र पत्रकार धनबहादुर मगरलाई शब्द प्रकाशनले सम्मान गरेका हुन् ।

सिन्धुली जिल्ला स्थायी घरभई हाल अमेरिकामा बसोवास गर्नुहुने डा. जगदिशचन्द्र वरालले साहित्यकार हरि मञ्जु श्रीलाई आफ्नो रचनाको शुद्धाशुद्धी हेर्न पठाएको पारिश्रमिकवापतको रकम बढी भएपछि रकम फिर्ता गर्नु खोज्दा मलाई पठाउनु पर्दैन बरु कृषि विद्यामा कलम चलाउने सञ्चारकर्मीलाई सम्मान गर्नु भनेर सल्लाह दिएपछि साहित्यकार हरि मञ्जुश्री उहाँले पठाएको पारिश्रमिक बढी भएकोबाट कार्यक्रम गरेर सम्मानित गर्नुहोला भन्ने सुझाव दिएपछि डा. जगदिशचन्द्र वरालको सुझावमा कृषि विद्यामा कलम चलाउने सञ्चारकर्मीलाई सम्मान गरेको साहित्यकार मञ्जुश्रीले बताउनु भयो ।

उहाँले को छन् छन् त सम्मान गर्न मिल्ने कृषि पत्रकार भनेर गुगल इन्जिनमा सर्ज गरेपछि कृषि सम्बन्धी कलम चलाउने पत्रिका र पत्रकार “धनबहादुर मगर, कृषि जर्नल, मच्छेगाउँ, लेखेको फेलापारी सम्मानको लागि छनौट गरेको पनि बताउनु भयो ।

साथै मञ्जु श्रीले यो पहिलो पटकको सम्मान गरेको र आगामी दिनहरूमा नियमित रूपमा शब्द प्रकाशनले सम्मान गरिने पनि बताउनु भयो ।

स्वयम्भु शाक्यद्वारा लिखित हरिमञ्जु श्री वाङ्मय यात्राको ‘मेरो कथा यात्रा’ वारेका मैले विर्सका कुरा समेटेर लेख्नु भएको

रहेछ । मञ्जु श्रीले भन्नु भयो । जीवन, यात्रा, जागिर लगायत स्वयम्भु जीको योगदान आफूले कहिल्यै नबिर्सने बताउनु भयो ।

काठमाडौं युनिभर्सिटीका प्राध्यापक हेमराज काफ्लेले स्वयम्भु शाक्यद्वारा लिखित, वरिष्ठ साहित्यकार हरि मञ्जुश्रीको वाङ्मय यात्राको ‘मेरो कथा यात्रा’ नामक कृतिको समीक्षा गर्दै मानिसको जीवन किताब भन्दा ठूलो हुन्छ । त्यति ठूलो जीवनलाई कृतिमा अटाउन सक्नुहुन्न । कृतिलाई बहुआयामिक रूपमा हेर्न सकिन्छ ।

काफ्लेले पठन संस्कृतिमा द्वन्द्व हुँदै गएको अवस्थामा गुणस्तरीय लेखन आउनु समाजको लागि योगदान हुने बताउँदै, यति ठूलो जिन्दगीमा काठमाडौं विश्व विद्यालयमा कार्यरत मञ्जुश्रीले वाङ्मय यात्राले उनको जीवनले अध्यायबाट सिक्नु पर्ने धेरै कुराहरु रहेको बताउनु भयो ।

हरिमञ्जु श्रीको वाङ्मय यात्रा कविता पञ्चायतकालबाट शुरु भएको देखिन्छ । क्रान्तिकारी छविको मञ्जुश्रीले कविता, कथा, लेखे वापत पुलिसको कुटाई खानु परेको बताउनु भयो ।

टिप्पणीकार प्रा. हेमराज काफ्लेले मञ्जुश्रीको गायनका गीतहरु दर्जानौं भएको पुगेको बताए । मञ्जुश्रीले समाजको लागि धर्म, दर्शन, अध्यात्मिक चिन्तनबाट सकारात्मक दृष्टिकोणले सिर्जनाहरु पस्कदै आएका

बताउनु भयो । शालिन खालका शुक्तिहरु, वेदका ऋचाहरुलाई आधुनिक गाएनमा ढालेको छन् । साथै नयाँ प्रतिभाहरु यूट्यूबमा सार्वजनिक भएको छ ।

शब्द यात्रा प्रकाशनले भाद्र १० गते भोटेकोशीको बाढीले पारेको अकल्पनीय धनजनको क्षतिप्रति

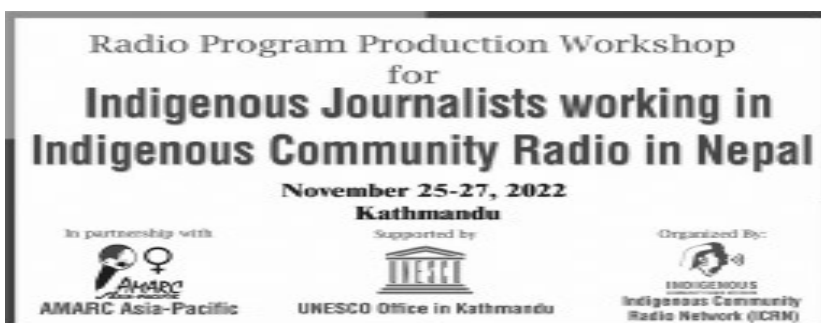
दुःख व्यक्त गर्दै दिवंगतहरुको सम्झनामा निलकण्ठेश्वर महादेव मन्दिरमा १०८ वटा दीप प्रज्वलन गरेका थिए । साथै शब्द यात्रा प्रकाशनले रसुवा(भोटेकोशी बाढीबाट प्रभावितहरुका लागि प्रधानमन्त्री राहत कोष ८२ हजार रुपैयाँ जम्मा गरेको पनि बताउनु भयो ।

साथै इन्जिनियर रोशन अधिकारीद्वारा लिखित, रश्मी हुमागाईंको गायन रहेको भजन गीतको एलबम विमोचन भएका थिए । स्रष्टाहरुबाट कविता, गीत, गजल, भजन, वाचन

सिर्जना त्छन गर्नेहरु टोपबहादुर खड्का, कुमारी याङ्गो लिम्बु, हरि मञ्जु श्री, उज्ज्वल बनेपा, अच्युत अधिकारी, गोविन्द खड्का, डा. इन्दुल केसी, मुरारी रायमाझी, नवराज दाहाल (उत्साही), सलिन विष्ट, लक्ष्मी प्रसाई, कृष्णमणी कुइकेल, केदारनाथ तिमिल्सिना, धनबहादुर मगर, वाचन गरेका थिए । इन्जिनियर रोशन अधिकारीद्वारा लिखित रश्मी हुमागाईंको गायनमा “ज्ञानको धन देउ” गीती एलबम प्रस्तुतिका साथै सार्वजनिक गरेको थिए ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता शब्द प्रकाशनका अध्यक्ष कृष्णमोहन कुइकेलले गर्नु भएको थियो ।

सञ्चालन शब्द प्रकाशनका सचिव डा. इन्दुल केसी खड्काले गर्नु भएको थियो ।

नास्पाती खेती प्रविधि

नास्पाती खेतीमा राम्रो आम्रदानीको सम्भावना, सफल उत्पादनका लागि जान्नेपर्ने ३८ प्रश्न/उत्तर

१. नास्पाती कस्तो किसिमको हावापानीमा फस्टाउने फलफूल वाली हो ?
-यो एक समशितोष्ण पतझड फलफूल हो । यसका खेती चिसो आद्र कम भएको ठाउँहरूमा बढी फस्टाउछ, गुणस्तरीय फल उत्पादन हुन्छ ।

२. यसले कस्तो तापक्रम रुचाउछ ?
-नास्पाती खेती २२-२६० से. तापक्रम भएको ठाउँमा सबभन्दा राम्रो हुन्छ तर यस भन्दा बढी वा घटि भएका स्थानहरूमा पनि उत्पादन भने हुन्छ । नास्पातीले तुसारी सहन गर्न सक्दैन ।

३. समुद्र सतहबाट कति उचाईसम्मको जमीनमा यसको खेती गर्न सकिन्छ ?
-नास्पातीका थुप्रै जातहरू पाइन्छन् । कुनै जातहरू अलिक होचो स्थानमा रुचाउछन् भने कुनै अग्लो ठाउँमा फस्टाउदछन् । फरपिङ्ग नास्पाती १०००/१७०० मीटरसम्म ब्यवसायिक खेती गर्न सकिन्छ भने जापानिज जातका नास्पाती १४०० मीटर माथि सफल हुन्छन् ।

४. यसको लागि कस्तो किसिमको माटो उपयुक्त हुन्छ ?
-नास्पाती खेती गर्न जस्तोसुकै माटो उपयुक्त हुन्छ तर प्राङ्गारिक पदार्थको प्रचुरता र पानीको विकास भने राम्रो हुनु पर्दछ । माटोको पि.एच. मान ५.५ देखि ६.० भएको राम्रो मानिन्छ ।

५. बढी चिसो रुचाउने जातहरू कुन-कुन हुन ?
-नास्पातीका बढी चिसो रुचाउने जातहरूमा वार्टलेट, हार्टी र कन्फरेन्स भन्ने जातहरू छन् ।

६. मध्यम चिसोमा पनि लगाउन सकिने जातहरू कुन कुन होला ?
-कोसुई, होसुई, चोजुरो, निर्ईताका, सिन्को, आतागो, किक्सुई आदि जापानीज जातहरू हुन ।

७. कम चिसो मन पराउने खालका जातहरू कुन(कुन) होलान ?
-मध्यम खालको चिसो मन पराउने एक मात्र फरपिङ्ग स्थानीय जात हो । ठाउँ अनुसार अन्य स्थानीय जातहरू पनि पाइन्छन् ।

८. नास्पातीका विरुवाहरू कसरी उत्पादन

गरिन्छ ?

-नास्पातीको विरुवाहरू कलमी विधिबाटै तयार गरीन्छ । यसको लागि मयल वा भोटे मयलको बीउबाट विरुवा उत्पादन गरी त्यसमा फाल्गुण महिनामा सायन जोडी विरुवा तयार गरिन्छ ।

९. यसको विरुवा लगाउन कुन तरीकाले रेखाङ्कन गर्न उपयुक्त होला ?

-विशेषत नास्पाती खेती गरिने स्थानहरू भिरालो हुने हुँदा गराकान्लाकन्टुर तरीकाले रेखाङ्कन गर्न उपयुक्त हुन्छ । अलिक समथर जमीनमा षडकोणाकार तरीकाले विरुवा लगाउन सकिन्छ ।

१०. नास्पातीका विरुवाहरू कति दुरी कायम गरी रोप्नु पर्ला ?

-जापानजीज जातका विरुवाहरू ४५४ मीटर दुरीमा लगाईन्छ भने स्थानीय फरपिङ्ग जातलाई भने कम्तीमा पनि ६६६ मीटरको दुरी कायम गर्नु पर्दछ ।

११. विरुवा रोप्नको लागि कति गहिराईको खाडल खनन जरुरी हुन्छ ?

-बगैँचा लगाउने स्थान मट्याईलो भएमा १ घन मीटर भन्दा कमको खाडल खन्दा पनि हुन्छ तर ढुङ्गाइलो माटोमा भने कम्तीमा १ घन मीटर वरावरको खाडल खनै पर्ने हुन्छ । यसरी खनेको खाडलमा कम्पोष्ट मल र माटो १:२ को अनुपात मिलाई पुर्नु पर्दछ ।

१२. नास्पातीका कस्ता खालका विरुवा कुन महिनामा सार्नु पर्ला ?

-करीब ३ फीट उचाईका स्वस्थ विरुवाहरू पौष/माघ महिनामा पहिले खनि राखेको खाडलमा सार्दा भने संख्या नीकै न्यून हुन आउछ ।

१३. नास्पातीका विरुवाहरू रोपि सकेपछि छापो दिन जरुरी हुन्छ ?

-निश्चयनै, कलिलो विरुवालाई सुख्खाबाट बचाउन र भारपातहरू छिटो नपलाओस भन्न सुकेका भारपात पराल आदिले बोटको वरीपरी छापि हाली दिनु पर्दछ ।

१४. नास्पातीको बगैँचामा अन्तरवाली लगाउन सकिन्छ ?

-नास्पाती अग्लो र फैलिने खालको फलफूल हो तर यसको पूर्ण विकास हुन करीब ८-१० वर्ष लाग्दछ । यस अवधिमा केही आरुबखडा, अदुवा, वेसार, आलु र दाल वालीहरू सिमी, केराउ, मास, भट्टमास जस्ता वालीहरू विरुवाको उमेर ८-१० वर्षको नहुन्जेल लगाउन सकिन्छ ।

१५. नास्पातीको विरुवालाई मलखादको व्यवस्था कसरी मिलाउनु पर्दछ ?

-नास्पातीको बोटलाई उमेर अनुसारको अलग अलग मात्रा सिफारिस गरिएको हुन्छ । २ वर्षको नफलेको विरुवालाई २० के.जी. कम्पोष्ट, १०० ग्राम नाईट्रोजन, ५० ग्राम फस्फोरस, १०ग्राम पोटासको आवश्यक हुन्छ भने सोही विरुवालाई १० वर्ष पुगेपछि ६० के.जी. कम्पोष्ट, ४०० ग्राम नाईट्रोजन, २०० ग्राम फस्फोरस र ४० ग्राम पोटासको आवश्यकता पर्दछ ।

१६. सिफारिस मात्राका मलहरू वर्षमा कति पटक र कुन अनुपातमा दिनु फायदाजनक हुन्छ ?

-रासायनिक मलहरू वर्षको ३ पटक प्रयोग गरेको पनि पाईन्छ तर ब्यवहारिक रूपले सजिलो तथा विरुवालाई फायदा पुग्ने पहिलो पल्ट पुष, माघमा ७५५ र बाँकी २५५ जेष्ठ महिनातिर हाल्न उपयुक्त हुन्छ ।

१७. नास्पातीमा तालिम तथा काँटछाँटको कतिको महत्व हुन्छ ?

-नास्पाती पतझड विरुवा भएकोले हिउँदको महिनामा विरुवालाई तालिम तथा काँटछाँट गर्न अनिवार्य आवश्यकता हुन्छ । तालिम तथा काँटछाँट गरीएका विरुवाहरू ठीक आकारका आकर्षक र गुणस्तरीय र बढी उत्पादन दिने क्षमताका हुन्छन् ।

१८. नास्पातीमा कुन तरीकाले तालिम काँटछाँट गर्नु उचित हुन्छ ?

-नास्पातीमा केन्द्रीय खुल्ला प्रणाली र मोडिफाईड सेन्ट्रल लिडर सिष्टमबाट तालिम तथा काँटछाँट गरेको पाईन्छ । शुरुका ४ वर्षसम्म विरुवाको आकार मिलाउने तरीकाले विरुवाको तालिम र काँटछाँट गरिन्छ भने ४ वर्षपछि ठूला विरुवालाई फूल उत्पादनको हिसाबले काँटछाँट गर्ने गरिन्छ ।

१९. के नास्पातीमा पनि फल छाँट्ने कार्य गर्न जरुरी हुन्छ ?

-गुणस्तरीय फल उत्पादन गर्न फल छाँट्ने

अनिवार्य हुन्छ । पहिलो पटक फल लागेको १ महिना पछि करीब गुच्छा आकारका हुँदा फल छाँट्नु पर्दछ । दोस्रो पटक जेष्ठको पहिलो सातातिर साना र काम नलाग्ने खालका फल छाँट्नु पर्दछ । एउटा भुप्यामा १-२ वटा मात्र फल लाग्न दिनु पर्दछ ।
२०. नास्पातीमा कस्ता कस्ता कीराहरु लाग्दछन् ?

-नास्पातीमा विशेषतः कत्ले कीरा, चिप्ले कीरा, लाही, फल कुहाउने औसा, खपटे, गवारो, थिप्स, सुलसुले जस्ता कीराहरु लाग्दछन् । यिनीहरु मध्ये कत्ले, चिप्ले र फल कुहाउने औसा कीराले बढी क्षति पुऱ्याएको हुन्छ ।

२१. नास्पातीमा लाग्ने कत्ले कीराले कसरी क्षति गर्दछ ?

-सुषुप्तावस्थामा रहेका नास्पातीका बोटहरुमा प्रसस्त मात्रामा खरानी रंगका सेता खसा थोप्लाहरु कलिला मूना, पात तथा रुखको बोकामा बसी रस चुसी रहेका हुन्छन् । कमजोर विरुवाहरुमा यी कीराहरुको आक्रमण बढी देखिन्छ ।

२२. कत्ले कीराको रोकथाम कसरी गर्न सकिन्छ ?

-यी कीराहरुलाई रोकथाम गर्नको लागि सर्वप्रथमतः बगैँचालाई सफा सुगन्ध राख्ने, सुषुप्तावस्थामा २५ खनिज तेलको प्रयोग गर्ने र अझ राम्रो रोकथाम हुन सकेन भने सुमिसिडिन जस्ता विषादी १ एमाएला प्रति लिटर पानीमा मिसाएर स्प्रे गर्नु पर्दछ ।

२३. चिप्ले कीराले नास्पातीलाई कसरी नोक्सानी पुऱ्याउँदछ ?

-यस कीराका लार्भाहरु चिप्ले कीरा जस्तै थलथल परेका हुन्छन् । लार्भाहरुले नास्पातीको पातमा आक्रमण गरी पातहरु खाई दिन्छन् जस्तै गर्दा विरुवाहरु नाङ्गै देखिन्छन् । यी लार्भाहरु हरिया, पहेँला र अन्य रङ्गका पनि हुन्छन् ।

२४. चिप्ले कीराको रोकथाम कसरी गर्न सकिन्छ ?

-विरुवामा देखिएका लार्भा प्यूपाहरु हातले टिपेर गाडेर वा जलाएर नष्ट गर्न सकिन्छ । बढी आक्रमण भएको छ भने सुमिसिडिन नामक विषादी १ एमाएला प्रति लिटर पानीमा अषाढको शुरु देखिनै विरुवामा छर्नु पर्दछ ।

२५. फल कुहाउने औसाले नास्पातीको फललाई कसरी नोक्सानी पुऱ्याउँदछ ?

-यस कीराको पोथी भिङ्गाले उसको फुल पार्ने तिखो अङ्गले फलको भित्री भागमा फुल पारिदिन्छन् । ती फूलहरुबाट केही

दिनमा औसाहरु निस्कन्छन् र फलको भित्री भाग खान थाल्दछन् फलस्वरूप फल कुहिएर भर्दछन् ।

२६. फल कुहाउने औसाको कसरी रोकथाम गर्न सकिन्छ ?

-जेठ महिनाको अन्ततिर प्रत्येक फललाई कागजको थैलाले वा जालले छोप्नु पर्दछ । अगोटे जातहरुमा भन्दा पछौटे जातहरुमा बढी नोक्सानी पुऱ्याउँदछन् ।

२७. नास्पाती वालीमा कस्ता(कस्ता) रोगहरु लाग्दछन् ?

-नास्पातीमा पातमा लाने थोप्ले रोग, गुलावीरपिंक रोग मुख्य हुन । यिनीहरु मध्ये थोप्ले र गुलाबी रोगले बढी नोक्सानी गर्दछ ।

२८. नास्पातीको पातमा लाग्ने थोप्ले रोगले कसरी नोक्सानी गर्दछ ?

-पहिले पातमा साना-साना खैरा रङ्गका थोप्लाहरु आषाढ महिनाको शुरुतिर देखा पर्दछन् । यी थोप्ला भएका पातहरु छिटै भर्दछन् जस्तै गर्दा विरुवाहरु वेमौषममा फुल्न थाल्दछन् । यो रोग फलमा भने लागेको पाईएको छैन ।

२९. पातमा लाने थोप्ले रोगको रोकथाम कसरी गर्न सकिन्छ ?

-हिउदको समयमा विरुवाको फेदमा भरैका रोगी पातहरु जम्मा गरेर जलाई दिनु पर्दछ र जेष्ठ देखि अषाढको अन्तसम्म इन्डोफिल एम-४५ नामक रोग नाशक विषादी १।५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्नाले रोग नियन्त्रणमा आउदछ ।

३०. गुलाबी-पिंक रोगको पहिचान कसरी हुन्छ ?

-शुरुमा रोग लागेको ठाउँमा माकुराको जालो जस्तो ठूलीको जालो देखा पर्दछ । यी ठूलीहरु क्रमशः विरुवाको हाँगामा बढ्दै जान्छन् र गुलाबी दाग देखिन्छन् । रोग फैलिदै जादा पातहरु पहेँलिन्छन् र विरुवा ओइलाउछ । रोगी विरुवाको बोकामा खस्रो र चिरिएको हुन्छ ।

३१. गुलाबी रोगको रोकथाम गर्ने उपायहरु के-के होलान ?

-बोटमा गुलाबी धब्बा देखिएको भागलाई चक्कुले काटेर हटाउने र त्यसमा बोडोपेष्ट लगाउनु पर्दछ । फूल फूल्नु अगाडी देखि वर्षातको मध्यसम्म इन्डोफिल एम(४५) नामक विषादी १।५ ग्रामरिलिटर पानीमा मिसाई पटक(पटक) छर्नु पर्दछ ।

३२. नास्पातीको फल पाकेको कसरी थाहा पाउन सकिन्छ ?

-नास्पातीका फलहरु परिपक्व भएपछि हरियो रङ्गबाट पहेँलो(रातो) किसिमको छुट्टै रङ्गमा

बदलिन्छ र फलमा रस चडी पोटिला देखिन्छन् । यस्तो अवस्थामा मौरी, चरा आदिले बढी आक्रमण गर्दछन् ।

३३. नास्पातीको फललाई कसरी टिप्न उपयुक्त होला ?

-काँटछाँट गरिएका जापानीज जातका नास्पातीहरु भूईँबाटै टिप्न सकिन्छ तर अग्ला बोट छन् भने भन्याङ्गको सहायता लिनु पर्ने हुन्छ । फल टिप्ने बेलामा फललाई नतानीकन फल माथि उठाएमा सजिलै टिप्न सकिन्छ । फल टिपी सकेपछि भेट्नो कैचीले काट्ने घाउ लागेको आकार नमिलेको फल हटाई राम्रा फलहरु फोम जस्ता नरम वस्तुमा राख्नु पर्दछ ।

३४. फलहरु प्याक गर्नु पूर्व चिस्याउन किन जरुरी हुन्छ ?

-नेपालमा प्रायः फल टिपी सकेपछि चिस्याउने चलन छैन तर चिस्याउदा बाहिर खेतवारी भएको तापक्रम कम भई गुणस्तर विग्रन र तोल घट्न पाउदैन ।

३५. नास्पातीका फलहरु छान्न र ग्रेडिङ्ग गर्न आवश्यक छ ?

-फलहरु टिपीसकेपछि फलको भेट्ना र पातहरु हटाउने रोगकीरा, चोटपटक लागेका असमान आकार भएका फलहरु हटाउनु पर्दछ र राम्रा फलहरु मध्ये ए र बी समूहमा बाँडी ए समूहकालाई थोक बजारमा र बी समूहकालाई स्थानीय बजारमा विक्री गर्नु पर्दछ ।

३६. नास्पातीको फललाई कसरी प्याकिङ्ग गर्नु उचित होला ?

-हाल पनि नास्पातीका फलहरु टोकरी, थुन्से, डोको, बोरा आदिमा प्याकिङ्ग गर्दा फललाई सुरक्षित राख्न सकिन्छ ।

३७. नास्पातीका फलहरु कसरी भण्डारण गर्नु पर्दछ ?

-साधारण कोठाहरुमा नास्पाती राख्यौं भने ३-४ दिन भित्रै विग्रन शुरु हुन्छ । अतः भण्डारण गर्ने कोठाको तापक्रम ६-८० से. र आर्द्रता ८०-८५% कायम गरी भण्डारण गर्दा ३०(४५) दिनसम्म भण्डारण गर्न सकिन्छ ।

३८. नास्पातीको उत्पादन प्रति बोट कतिसम्म लिन सकिन्छ ?

-जापानीज जातका ८-१० वर्ष उमेरका प्रति बोटमा सदर २०० दानाको ८०-१०० केजी उत्पादन भएको रेकर्ड छ ।

स्रोत : जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना

स्रोत: (कृषि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली)

अखिल नेपाल किसान महासंघ केन्द्रीय समितिको प्रथम पूर्ण बैठकबाट पारित साँगाठानिक प्रतिवेदन

हाम्रो महान् तथा गौरवशाली संगठन अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय समितिको ऐतिहासिक प्रथम पूर्ण बैठकमा पाल्नुभएका प्रमुख अतिथिज्यू, विशिष्ट अतिथिज्यू, उपस्थित अतिथिगण र महासंघका सहयोद्धा केन्द्रीय सदस्य कमरेडहरू,

प्रथमतः म यहाँहरू सबैमा अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय कार्यालयको तर्फबाट र मेरो व्यक्तिगत तर्फबाट हार्दिक क्रान्तिकारी अभिवादन व्यक्त गर्दछु। हाम्रो छोटो सूचनाको बावजुद आफ्ना कार्यव्यस्तता र मौसमको प्रतिकूलताको बावजुद पनि बैठकमा हाम्रो निमन्त्रणालाई स्वीकार गरेर हामीलाई मार्गनिर्देशन गर्न उपस्थित हुनुभएका प्रमुख अतिथि, विशिष्ट अतिथि, अतिथिगणका साथै बैठकमा उपस्थित सबै केन्द्रीय सदस्य कमरेडहरूप्रति हृदयदेखि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

यस अवसरमा म नेपाल राष्ट्र निर्माण, राष्ट्रिय तथा वर्गीय मुक्ति युद्ध तथा संघर्षहरू, देशभर विभिन्न कालखण्डमा सञ्चालित किसान संघर्ष तथा विद्रोहहरू, दशवर्षे महान् जनयुद्धसहित लोकतन्त्र, गणतन्त्र र जनअधिकार प्राप्तिका लागि सञ्चालित सम्पूर्ण जनआन्दोलन तथा जनसंघर्षहरूमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात महान् सहिदहरूप्रति उच्च सम्मानसहित भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। घाइते योद्धाहरू, बेपत्ता योद्धाका परिवारजन, किसान विद्रोह र जनआन्दोलनका अग्रजहरूप्रति सम्मान व्यक्त गर्दछु।

प्रिय साथीहरू:

आज हामी नेपाली कम्युनिष्ट पार्टीमा एकतावद्ध विभिन्न पार्टी र घटकहरूमा आवद्ध किसान संगठनहरूको एकतापश्चात निर्मित हाम्रो महान् तथा गौरवशाली संगठन अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय समितिको ऐतिहासिक प्रथम पूर्ण बैठकमा उपस्थित भएका छौं। लामो समयदेखि विभिन्न धारामा संगठित किसान संगठनहरूको एकतामार्फत् देशको सबैभन्दा ठूलो क्रान्तिकारी किसान संगठन निर्माण गर्दै यतिखेर हामी नेपाली किसान

आन्दोलनको एउटा ऐतिहासिक र महत्वपूर्ण मोडमा उभिएका छौं। यो एकता केवल संगठनात्मक जोडघटाउ होइन; यो नेपाली किसान आन्दोलनलाई पुनः एउटै शक्तिशाली वर्गीय धारामा केन्द्रित गर्ने, विगतका विभाजनबाट शिक्षा लिने, नयाँ युगका चुनौतिसँग जुध्ने र कृषि क्रान्तिको नेतृत्व गर्दै समाजवादी क्रान्तिको आधार निर्माण गर्ने राजनीतिक संकल्प हो।

नेपाली कम्युनिष्ट पार्टीमा एकतावद्ध विभिन्न पार्टीमा आवद्ध किसान संगठनहरू र तिनका नेतृत्वहरूको विचमा भएका विभिन्न चरणका छलफल र सहमतिपश्चात मिति २०८३ असार ४ गते पार्टीको जनवर्गीय संगठन समन्वय मोर्चाका उपप्रमुख बलराम बाँस्कोटा, महासंघका इन्चार्ज बलदेव चौधरी र सह-इन्चार्ज कुमार पौडेलको समुपस्थितिमा गरिएका निर्णहरूसमेतलाई अनुमोदन गर्दै मिति २०८३ भदौ ५ गते पार्टीको जनवर्गीय संगठन समन्वय मोर्चाका प्रमुख राजेन्द्र पाण्डे, उपप्रमुखद्वय बलराम बाँस्कोटा र गणेशमान पुन र महासंघका इन्चार्ज बलदेव चौधरीको समुपस्थितिमा काठमाडौँमा सम्पन्न अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय कार्यालयको प्रथम बैठकबाट महासंघको नाम, भण्डा, लोगो, स्थापना मिति र केन्द्रीय संरचनाहरू सहित संयोजकमा चित्रबहादुर श्रेष्ठ र सहसंयोजकमा रामकुमार ज्ञवालीलाई

अनुमोदन गर्ने निर्णयसहित ७२५ सदस्यीय केन्द्रीय समिति, २२५ सदस्यीय केन्द्रीय सचिवालय, ९९ सदस्यीय केन्द्रीय कार्यसम्पादन समिति र ४५ सदस्यीय केन्द्रीय कार्यालयको संरचना तय गरियो। महासंघको केन्द्रीय समितिको घोषणा गरी अन्तरसमिति निर्देशन-१, जारी भयो। सोही बैठकको निर्णयअनुसार आजको यो बैठक आयोजना गरिएको छ। बैठकपश्चात संगठनको एकतालाई किसानहरूको गाउँवस्ती, खेत, खलिहान, गोठ, बगैँचा, बजार र संघर्षको मैदानमा अभिव्यक्त गर्नु हाम्रो पहिलो जिम्मेवारी हो।

अखिल नेपाल किसान महासंघको गौरवशाली इतिहास नेपाली किसान वर्गको मुक्ति संघर्षसँग अविच्छिन्न रूपमा जोडिएको छ। २००७ साल फागुन १४ गते स्थापित यो संगठनले विभिन्न कालखण्डमा विभिन्न नाम र धारामा रहेर सामन्ती शोषण, उत्पीडन, भूमिहीनता, बेगारी, कृत, अधियाँ, जमिनबाट बेदखली, अन्यायपूर्ण कर, जाली तमसुक, साहु महाजनको ऋणजाल, बजारको लुट, न्यून मूल्य, महँगो मल-बिउ र राज्यको उपेक्षाको विरुद्धमा, लोकतन्त्र, गणतन्त्र, किसान अधिकार र जनअधिकारको पक्षमा महत्वपूर्ण संघर्ष र निर्णायक भूमिका खेल्दै आएको छ। राजनीतिक परिवर्तनका हरेक ठूलो मोडमा किसान वर्ग निर्णायक शक्ति रहँदै आएको छ, तर राज्य संरचनामा

किसानको वास्तविक तथा संस्थागत प्रतिनिधित्व, उत्पादनका साधनमाथिको पहुँच र समृद्ध तथा मर्यादित जीवनको उद्देश्य अबै अघुरो छ ।

आज हामीले समाजवादी क्रान्तिको कार्यदिशाको मतहतमा रहेर तीन परस्पर सम्बन्धित मोर्चामा अगाडि बढ्नुपर्छ: पहिलो, किसानको हक, हित र अधिकारका लागि संघर्ष, दोस्रो, उत्पादन, उत्पादकत्व वृद्धिको राष्ट्रिय अभियान र; तेस्रो, विचार, संगठन र नेतृत्वको विकासमार्फत समाजवादी रूपान्तरणको आधार तयार गर्ने काम । संघर्ष विना अधिकार प्राप्त हुँदैन, उत्पादन विना आत्मनिर्भरता प्राप्त हुँदैन र संगठन विना शक्ति निर्माण हुँदैन । यी तीन कुरालाई एउटै राजनीतिक प्रक्रियाका रूपमा बुझ्नु आजको आवश्यकता हो ।

हामी संविधानमा स्थापित खाद्य अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता, सामाजिक न्याय, भूमि सुधार, किसान अधिकार र समानुपातिक तथा समावेशी प्रतिनिधित्वका प्रगतिशील उपलब्धिहरूको रक्षा र कार्यान्वयनको पक्षमा छौं । तर संविधानमा लेखिएका अधिकार र किसानको खेतमा देखिने वास्तविकताको बिचमा ठूलो खाडल छ । राज्यको नीति, कार्यक्रम, बजेट, बजार, ऋण, विमा, अनुसन्धान, भूमि प्रशासन, आयात नीति र खाद्य तथा व्यापार प्रणाली किसानमुखी नबनेसम्म संवैधानिक अधिकार अधुरा रहनेछन् । हाम्रो आन्दोलनको काम यही अन्तरविरोधको विरुद्ध संगठन, संघर्ष र नीतिगत हस्तक्षेप गर्नु हो ।

१. अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थिति

महान् लेनिनले भनेझैँ आजको युग साम्राज्यवाद र सर्वहारा क्रान्तिको युग हो । विश्वमा श्रम र पुँजी, समाजवाद र पुँजीवाद, साम्राज्यवाद र उत्पीडित राष्ट्र तथा जनसमुदाय बिचका आधारभूत अन्तरविरोधहरू कायमै छन् र ती अब तीव्र बन्दै गएका छन् । पुँजीवाद आफ्नै अन्तरविरोधका कारण संकटग्रस्त हुँदै गएको छ । धनी र गरिब बिचको खाडल बढिरहेको छ । खाद्य, जलवायु र वातावरणीय संकट गहिँरिँदै छ । एकधुवीय प्रभुत्व र हैकमवाद कमजोर हुँदै बहुधुवीय शक्ति सन्तुलनतर्फ विश्व अघि बढिरहेको छ । भर्खरै छिमेकी राष्ट्र भारतमा सम्पन्न ब्रिक्सको बैठक र त्यसका महत्वपूर्ण निर्णयहरूले समेत यसको संकेत गरेका छन् । तथापि वित्तीय पुँजी, बहुराष्ट्रिय निगम, सैन्य गठबन्धन, आर्थिक

नाकाबन्दी, ऋणको दबाव र प्रविधिमाथिको नियन्त्रणले श्रमिक, किसान, गरिब जनसमुदाय र कमजोर राष्ट्रहरूमाथि असमानता र उत्पीडन थोपरेको छ । साना तथा पारिवारिक किसान कृषि छोड्न बाध्य छन्, श्रमिकहरूको रोजगारी असुरक्षित बन्दै गएको छ । कृत्रिम बौद्धिकताको तीव्र विस्तारले शिक्षित तथा प्राविधिक जनशक्तिको रोजगारीमाथि समेत नयाँ चुनौती पैदा गरेको छ ।

सोभियत संघको विघटनपछि विश्वभर समाजवादी आन्दोलन रक्षात्मक अवस्थामा पुगेको छ । तापनि एसिया, अफ्रिका, दक्षिण अमेरिकामा मात्र नभई उत्तर अमेरिका र युरोपमा समेत जनताको प्रतिरोध र न्यायपूर्ण संघर्ष चलि रहेको छ । क्युबा, भेनेजुएला, निकारागुवा, इरान, प्रजातान्त्रिक जनगणतन्त्र कोरिया लगायतका मुलुकहरूमा दशकदेखि अन्यायपूर्ण तथा अमानवीय नाकाबन्दी थोपरिएको छ । प्यास्टाइनीहरू माथिको बर्बर

सन् २०२५मा विश्वभर करिब ६४ करोड ५० लाख मानिस भोकको (पर्याप्त खान नपाउने) अवस्थामा, करिब २ अरब १० करोड मानिस मध्यम वा गम्भीर खाद्य असुरक्षामा र करिब २ अरब ७० करोड मानिसहरूका लागि स्वस्थकर आहार (खाना) आर्थिक पहुँचभित्र छैन सन् २०२६को मध्यसम्ममा खाद्य संकटग्रस्त देशहरूमा करिब २६ करोड ६० लाख मानिसहरूले जटिल भोकमरीको सामना गर्नुपरेको छ । यी सबै कुराले पुँजीवादी कृषि तथा खाद्य प्रणालीको गहिरो अन्तरविरोध प्रष्ट भल्काएको छ । अभूतपूर्व उत्पादन क्षमता भएर पनि जनताको पेट भोको रहनु उत्पादनको अभाव मात्र नभई असमान वितरण, न्यून आय, युद्ध, बजारको नियन्त्रण र वर्गीय असमानताको परिणाम हो । यससँगै बाढी, पहिरो, खडेरी, असिना, लु, हिमनदी विस्फोट, रोगकीरा र अनियमित वर्षाले

दमन तथा नरसंहार र भेनेजुएलाका राष्ट्रपति निकोलस मादुरोको गैरकानुनी अपहरणले पुँजीवादीहरूले भन्ने गरेको मानवअधिकार र राष्ट्रको सार्वभौमसत्ताको अधिकारमाथि गम्भीर प्रश्न उठेको छ ।

युकेन युद्ध, प्यालेस्टाइनीहरूमाथिको विनाशकारी हिंसा, इरान, लेबनानसहित मध्यपूर्वको तनाव, अफ्रिकाका सशस्त्र द्वन्द्वहरू तथा अन्य भूराजनीतिक टकराव कायमै छन्, र यो भन्नु तीव्र बनिरहेको छ । बजारमाथिको एकाधिकार, नाकाबन्दी र युद्धका कारणले खाद्य तथा कृषि सामग्री, कृषि उपज, ऊर्जा, मल, बिउबिजन, ढुवानी, विमा र किसानको उत्पादन लागत बढेको छ र विश्वकै कृषि तथा खाद्य प्रणालीलाई अस्थिर बनाइरहेको छ । हालै संयुक्त राष्ट्र संघद्वारा प्रकाशित विश्व खाद्य सुरक्षा तथा पोषणको अवस्था २०२६ प्रतिवेदनअनुसार,

किसानलाई प्रत्यक्ष प्रहार गरिरहेका छन् । जलवायु संकटका लागि न्यून जिम्मेवार किसान, आदिवासी समुदाय र गरिब राष्ट्रहरूले नै सबैभन्दा ठूलो मूल्य चुकाइरहेका छन् । भर्खरैको हिमताल विस्फोट, भोटोकोशी बाढी र त्यसले निम्त्याएको विनाश यसका ताजा प्रमाणहरू हुन् ।

सन् २००० देखि २०२४ सम्म अन्तर्राष्ट्रिय खाद्य व्यापारमा भएको करिब ५ गुणाको विस्तारले बजारको पहुँच बढेको भए पनि गरिब तथा विकासशील राष्ट्रहरू आयातमा अत्यधिक निर्भर र असुरक्षित बनेका छन् । विश्व व्यापार संगठन, विश्व मुद्रा कोष र विश्व बैंक लगायतका संरचनामार्फत कृषिलाई खुला बजारको वस्तुमा सीमित गर्ने, धनी राष्ट्रका विशाल कृषि अनुदान कायम राख्ने र गरीब देशका किसानलाई असमान प्रतिस्पर्धामा धकेल्ने नीतिले

किसानहरूको जीवन र जीविकालाई तहसनहस बनाएको छ ।

किसान अधिकार, जल, जमीन, जडिबुटी, विउविजन, जैविक विविधता, कृषि उपजको मूल्य, कृषि ऋण, जलवायु न्याय र कर्पोरेट नियन्त्रणविरुद्धका संघर्षहरू कुनै एक देशका मात्र प्रश्न होइनन् । ती विश्वव्यापी वर्गीय र जनअधिकारका प्रश्न हुन् । अखिल नेपाल किसान महासंघले विश्वभरका प्रगतिशील किसान, कृषि श्रमिक, भूमिहीन, दलित, महिला किसान, आदिवासी समुदाय र ग्रामीण युवासँग एकताबद्ध हुँदै साम्राज्यवाद, एकाधिकार पुँजीवाद, क्षेत्रीय प्रभुत्ववाद, हैकमवाद, युद्ध, नाकाबन्दी, र किसानविरोधी कर्पोरेट खाद्य व्यवस्थाको विरुद्धमा एवं शान्ति, समानता र समाजवादको पक्षमा आफ्नो संघर्ष तथा आवाज अझ सशक्त बनाउनेछ ।

२. राष्ट्रिय परिस्थिति:

२.१ देशको राजनीतिक परिस्थिति: नेपालमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना भएको दुई दशक नपुग्दै राजनीतिक प्रणालीले नयाँ प्रकारका चुनौतीहरू सामना गरिरहेको छ । तत्कालीन केपी ओली नेतृत्वको एमाले-काँग्रेस सरकारले सत्तामा बसेर मच्चाएको भ्रष्टाचार, अक्षमता, कानुनी शासनको धज्जी उडाउने हर्कतहरू र सामाजिक सञ्चाल बन्द गर्ने निर्णयको विरुद्ध सडकमा उत्रिएका नवयुवा जेन्जीहरूको आन्दोलनलाई देशी-विदेशी प्रतिक्रियावादीहरू र साम्राज्यवादका दलालहरूले हाईज्याक गरी सम्पन्न गरिएको २०८२ सालको प्रतिनिधिसभा निर्वाचनपछि देशको राजनीतिक शक्ति सम्बन्धमा फेरबदल हुँदै नयाँ दलको नाममा राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी सत्तासीन भए पनि राज्यको वर्गीय चरित्र, किसानहरूमाथिको उत्पीडन, असमान भूमिव्यवस्था, परनिर्भर अर्थतन्त्र, किसानको जीवन र जीविकामा कुनै आधारभूत परिवर्तन भएको छैन । काठमाडौँ उपत्यकासहित देशका विभिन्न ठाउँमा सुकुम्वासी वस्तीहरूमा डोजर चलाइएको छ । भूमि समस्या समाधान गर्नेतर्फ सरकारको कुनै चासो देखिएको छैन । सरकारले ल्याएको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट किसानविरोधी छ । विना टेण्डर भण्डै दोब्बर मूल्यमा आयात सम्झौता गर्नुको बाबजुद पनि रासायनिक मलको हाहाकार छ । महँगिले आकाश छोएको छ । सरकारका गतिविधि जनहितमा नभई नौटंकी र स्टन्टबाजीमा सीमित “देखिएका छन् ।

सुकुम्वासी वस्तीमा डोजर प्रकरण र भोटेकोशी बाढीमा देखाएको व्यवहारले सरकार चलाउनेहरूको अपरिपक्वता र मानवीय संवेदनाको अभाव देखिन्छ । मन्त्रालयहरूलाई आफन्त र आसेपासेहरूको नियुक्तिको थलो बनाइएको छ । भ्रष्टाचार, नातावाद, कृपावाद र फरक मत राख्नेहरूको विरुद्ध साइबर आक्रमण बढेको छ । सरकारका गलत निर्णय र हर्कतहरूको ढाकछोप गर्न भिजिलान्तेहरू परिचालित गरिएको छ । सरकारका गतिविधिहरू फासीवादउन्मुख देखिन्छन् । प्रधानमन्त्री बालेन्द्र साह स्वयंले नेपालले भारतको सीमा मिचेको अभिव्यक्ति दिएर सत्तारूढ रास्वपा र आफू स्वयंको राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवादी चरित्रको पुष्टि गरेका छन् । छिमेकी राष्ट्र भारत र चीनसहितका मित्रराष्ट्रहरूसँगको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध अनिश्चित बन्दै गएको छ । भारतमा भर्खरै सम्पन्न बहुचर्चित ब्रिक्स बैठकमा नेपाललाई निमन्त्रणा नगरिनुले पनि एउटा गम्भीर सन्देश दिएको छ ।

जनताले सुशासन, रोजगारी र भ्रष्टाचार नियन्त्रण चाहेका छन् भने किसानले जमिन, उचित मूल्य, बजार, मल, विउविजन, सिँचाई, ऋण, विमा, सामाजिक सुरक्षा, न्याय, समृद्धि र मर्यादित जीवनको ठोस प्रत्याभूति खोजिरहेका छन् । जनसंघर्षका उपलब्धिको रूपमा रहेका संघीयता, गणतन्त्र, धर्मनिरपेक्षता, समावेशिता र मौलिक अधिकारहरूको रक्षा गर्दै तीन तहका सरकारहरू बिचको कर्तव्य र अधिकारको अस्पष्टता, दोहोरोपन, पहुँचमुखी अनुदान, अनुदानमा भइरहेको भ्रष्टाचार र कमजोर सेवा प्रवाह अन्त्य गरी राज्यलाई किसानको नजिक पुर्‍याउनुपर्नेमा सरकार किसान र सुकुम्वासी विरोधी जत्थाको रूपमा प्रस्तुत भएको छ ।

भ्रष्टाचार, दलाली, ठेक्कामुखी विकास, उत्पादनविहीन पुँजी र आयातमा निर्भर अर्थतन्त्रले राष्ट्रिय उत्पादन कमजोर बनाएको छ । रेमिट्यान्सले परिवार धाने पनि युवाशक्ति विदेश पठाउने, खेत बाँझो राख्ने र खाद्यान्न आयात गर्ने नीतिले दीर्घकालीन समृद्धि सम्भव छैन । कृषि र ग्रामीण अर्थतन्त्रलाई राष्ट्रिय पुनर्निर्माणको केन्द्रमा राख्नुपर्छ । साथै बाढी, पहिरो र हिमाली जलवायुजन्य विपदले अव्यवस्थित विकासको जोखिम देखाएका छन् । त्यसैले वैज्ञानिक भू-उपयोग, जलाधार संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, जोखिम मूल्याङ्कन र किसान सुरक्षालाई राष्ट्रिय नीतिको अभिन्न

अङ्ग बनाउन आवश्यक छ ।

२.२ कृषि क्षेत्र र किसानको अवस्था: नेपाल एक किसान बाहुल्य देश हो । नेपालको अर्थतन्त्र र जनजीवनको आधार कृषि हो । तर, राज्यको लगानी, कृषिको उत्पादकत्व, जोखिम व्यवस्थापन र किसानहरूको आयमा हुने वृद्धि अत्यन्त कमजोर छ । कृषि, वन तथा मत्स्य क्षेत्रले देशको कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब २४ प्रतिशत योगदान गरे पनि यसको वृद्धिदर कमजोर (करिब १.५८ प्रतिशत) छ । देशको मुख्यवाली धानको उत्पादनमा समेत गिरावटको अनुमान गरिएको छ । राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ अनुसार नेपालमा करिब ४१ लाख कृषि जोतमा भन्डै १ करोड ९४ लाख नागरिक आश्रित छन् र कृषि प्रयोजनमा करिब २२.१८ लाख हेक्टर जमिन उपयोग भइरहेको छ । विश्वका दुई सबैभन्दा धेरै जनसंख्या र विशाल बजार भएका छिमेकी राष्ट्र चीन र भारतको बिचमा कृषि उत्पादनको अथाह सम्भावना बोकेको देश हुनुको बाबजुद पनि उत्पादन र उत्पादकत्वमा अपेक्षित उपलब्धि हुन नसक्नु, कृषि तथा खाद्य वस्तुको आयात बढ्नु, अस्थायी वाली लगाइने क्षेत्र घट्नु, बाँझो जमीन बढ्नु, श्रमशक्ति विदेशिनु, जमिन खण्डीकरण हुनु, सिँचाई र बजारको अभाव तथा उत्पादन लागत बढ्नुले कृषि संकट गहिरिँदै गएको देखाउँछ ।

कृषिमा आधुनिक प्रविधि, यान्त्रीकरण र व्यावसायीकरण विस्तार भइरहे पनि यसको लाभ साना र सीमान्त किसानसम्म समान रूपमा पुगेको छैन । मल, विउविजन, सिँचाई, ऋण, विमा, प्रविधि र बजारमा पहुँच कमजोर छ भने विचौलियाले मूल्य नियन्त्रण गर्ने अवस्था कायमै छ । पुरुष र युवाको वैदेशिक पलायनसँगै कृषिको महिलाकरण बढेको छ, तर महिलाको भूमिमाथिको स्वामित्व र निर्णय गर्ने अधिकार अत्यन्त कमजोर छ । कृषि गणनाअनुसार कृषि भूमिमा स्वामित्व वा सुरक्षित अधिकार भएका वयस्क पुरुषको अनुपात ४२.९ प्रतिशत हुँदा महिलामा २०.८ प्रतिशत मात्र छ । किसानको ऋण संकट बढ्दो छ । माटो, भूमिगत जलस्रोत र वातावरण प्रदूषित भइरहेको छ । जैविक विविधता नष्ट हुँदै गएको छ । बन्यजन्तुको आक्रमणबाट किसानको उत्पादन र किसान स्वयं असुरक्षित बन्दै गएका छन् । जलवायु परिवर्तनले जलचक्र, वाली चक्र, रोग-कीराको आक्रमण र उत्पादन जोखिमलाई थप अनिश्चित बनाएकाले स्थानीय

विउबिजन, जलसञ्चय, बहुवाली प्रणाली, माटो संरक्षण, जैविक विविधता, मौसम सूचना, बिमा र क्षतिपूर्तिलाई समग्र कृषि नीतिमा जोड्न आवश्यक छ।

नेपालको किसान वर्ग एकरूप छैन। किसानहरू कृषि श्रमिक, भूमिहीन तथा सुकुम्बासी, मोही, सीमान्त तथा साना किसान, मध्यम किसान र धनी किसानको रूपमा रहेका छन् भने अर्कोतिर दुग्ध तथा पशुपालक, माहुरीपालक, मत्स्यपालक, खाद्यवाली, तरकारी, फलफूल, उखु, चिया, कफी, च्याऊ, जडिबुटी, मसलावाली र अन्य उत्पादकका साथै युवा, महिला र भूमिहीन दलित किसानका समस्याहरू रूपमा फरक देखिए पनि सारमा तिनको समस्या साभ्ना छन्, उस्तै छन्। भूमि जोत्ने किसान भूमिहीन रहनु, किसान ऋणमा डुब्नु, दुग्ध र उखु किसानले समयमै भुक्तानी नपाउनु, तरकारी किसानले उत्पादन फाल्नुपर्ने र धान किसानले न्यूनतम समर्थन मूल्यअनुसार समयमा राज्यलाई धान बेच्ने प्रभावकारी व्यवस्था नहुनु गम्भीर संरचनात्मक समस्या हुन्। त्यसैले किसानलाई उत्पादन गर्न मात्र आह्वान गरेर पुग्दैन; भूमि अधिकार, सस्तो र सुलभ ऋण, उत्पादनका साधनमाथिको पहुँच, उचित मूल्य, सुनिश्चित बजार, समयमै भुक्तानी, सामाजिक सुरक्षा र मर्यादित जीवनको प्रत्याभूति गर्नुपर्छ।

यही आधारमा किसान समुदायको विविधतालाई वर्गीय एकतामा रूपान्तरण गर्दै खाद्यसम्प्रभुता, भूमि सुधार, जैविक विविधतामा आधारित पर्यावरणीय कृषि, सामाजिक तथा जलवायु न्याय, आवश्यक पूर्वाधारमा आधारित कृषिको रूपान्तरण र किसान अधिकार सहितको कृषि क्रान्तिको बाटोमा अग्रसर हुनु आवश्यक छ।

३. हाम्रा नीति र प्रमुख मागहरू:

अखिल नेपाल किसान महासंघ नेपालको कृषि क्रान्ति र किसानहरूको मुक्तिको सबैभन्दा क्रान्तिकारी, ठुलो, जिम्मेवार र नेतृत्वकर्ता संगठन हो। यो नेपाली किसानहरूको आशा र भरोसाको केन्द्र हो। त्यसैले महासंघले लिने नीति तथा कार्यक्रमले देशको कृषिको रूपान्तरणका साथै किसानहरूको जीवन र जीविकालाई दिशानिर्देश गर्दछ। यसर्थ विद्यमान राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थिति अनुरूप अखिल नेपाल किसान महासंघले आफ्नो नीति तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ

किसानहरूको बिचमा लैजाने र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पहल लिनुपर्छ। वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा समाजवादी क्रान्तिको रणनीति अन्तर्गत सम्पूर्ण भूमिको राष्ट्रियकरणसहित गरिने भूमि सुधार, उत्पादनका साधनहरूमाथि श्रमजीवी उत्पादक किसानहरूको पहुँच, कृषि क्षेत्रको समग्र विकास, कृषिसम्बन्धी नीति, पूर्वाधार र बजारलाई किसानहरूको हित अनुकूल बनाउने र सम्पूर्ण किसानहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्दै समाजवादी अर्थतन्त्रको आधार निर्माण गर्नु हाम्रो मूल नीति तथा कार्यभार हो। यसै आधारमा महासंघका केही तत्कालीन तथा रणनीतिक नीतिहरू र मागहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ:

१. नेपालको संविधानमा व्यवस्था भएबमोजिम क्रान्तिकारी/वैज्ञानिक भूमिसुधार, मौलिक अधिकारका रूपमा रहेका शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, खाद्य र आवासका व्यवस्थाहरूलाई तत्काल कार्यान्वयन गरिनु पर्छ।

२. खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयन गरिनुपर्छ। स्थानीय उत्पादनलाई सार्वजनिक खरिद, विद्यालय खाजा, अस्पताल, सुरक्षा निकाय र सामाजिक सुरक्षासँग जोडिनुपर्छ। देशलाई भोकमुक्त खाद्यसम्प्रभु मुलुक कायम गरिनुपर्छ।

३. कृषिको आधुनिकीकरण, व्यावसायीकरण, उद्यमीकरण, यान्त्रीकरण, सहकारीकरण र सामूहिकीकरण मार्फत कृषि क्षेत्रको समग्र विकास र रूपान्तरण गरी किसानको जीवनमा समृद्धि र खुसीयाली ल्याउनु पर्छ।

४. भूमिमाथिको द्वैध स्वामित्व अन्त्य गरिनुपर्छ। भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी, स्वबासी, बेनिस्सा, गुठी र विर्ता पीडित, मोही, मुक्त कर्मैया, हलिया, हरवा-चरवा, कमलही, कृषि श्रमिक र वास्तविक जोताहा किसानको भूमि अधिकार सुनिश्चित गरिनुपर्छ।

५. भूउपयोग ऐनको कार्यान्वयन गरी कृषि भूमि खण्डीकरण, प्लटिङ र गैरकृषि क्षेत्रमा प्रयोगलाई कडाइका साथ नियन्त्रण गरिनुपर्छ। जमिन बाँझो राख्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्नुपर्छ। चकलाबन्दीलाई प्रोत्साहन गरिनुपर्छ।

६. उत्पादन र स्वामित्वका आधारमा किसानहरूको वर्गीकरण गरी किसान परिचयपत्र वितरण गरिनुपर्छ र सोही आधारमा वास्तविक किसानहरूलाई कृषि

अनुदान, ऋण, बाली तथा पशुपन्छी बिमा, राहत, क्षतिपूर्ति, प्रसार, सामाजिक सुरक्षा, स्वास्थ्य बिमामा प्रिमियम छुट र अन्य सेवा(सुविधा उपलब्ध गराउनुपर्छ) कृषि अनुदानमा हुने भ्रष्टाचार र अनियमितताको अन्त्य गरिनुपर्छ।

७. गुणस्तरीय मल, विउबिजन, खोप, पशु आहार र प्रजनन सामग्रीको सहज आपूर्ति सुनिश्चित गरिनुपर्छ। कृषि सामग्रीहरूको स्वदेशमा उत्पादनलाई बढावा दिएर परनिर्भरताको अन्त्य गरिनुपर्छ।

८. मानव स्वास्थ्य र वातावरणलाई समेत मध्यनजर गर्दै जैविक विविधतामा आधारित पर्यावरणीय कृषिलाई प्रबर्द्धन गरिनुपर्छ। स्थानीय तहमा कम्पोस्ट, बायोग्यास स्लरी, जैविक मल तथा विषादी प्रयोग, र माटो परीक्षण सेवा विस्तार गरिनुपर्छ। एकीकृत कृषि र घाँसमा आधारित पशुपालनलाई प्रोत्साहन गरिनुपर्छ।

९. कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरणका लागि आधुनिक कृषि प्रविधिको अनुसन्धान, विकास र प्रसारलाई विशेष महत्त्व दिइनुपर्छ। राज्यका सबै तहका सरकारले कृषिलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ। हरेक वडामा कम्तीमा १-१ जना कृषि र पशु प्राविधिकसहित स्थानीय तहमा पर्याप्त संख्यामा दक्ष कृषि र पशु प्राविधिकहरूका साथै बाली, माटो तथा पशु प्रयोगशालाको व्यवस्था गरिनुपर्छ। स्थानीय तहमा कृषिको बजेट कृषिक्षेत्रमै खर्च गरिनु पर्छ र कृषिका कर्मचारीलाई गैरकृषि वा अन्य प्रशासनिक जिम्मेवारी तोकिनु हुँदैन।

१०. स्थानीय, रैथाने र किसानद्वारा विकसित स्वदेशी विउको पञ्जीकरण, संरक्षण, सामुदायिक विउ बैंक, सार्वजनिक प्रजनन कार्यक्रम र स्वदेशी विउबिजनलाई प्राथमिकता दिइनुपर्छ। विउबिजन बजारमा कर्पोरेट एकाधिकार रोकिनुपर्छ। अनुवंश परिवर्तित विउ र बालीलाई निषेध गरिनुपर्छ। ११. कृषि भूमिमा बाढे महिना सिँचाइको व्यवस्था गर्न सिँचाइलाई राष्ट्रिय कृषि पूर्वाधारको पहिलो प्राथमिकता बनाइनुपर्छ। साना सिँचाई, वर्षाको पानी सङ्कलन, भूमिगत जल, लिफ्ट, ड्रिप तथा स्प्रिंकलर र परम्परागत कुलो प्रणालीलाई समन्वित रूपमा विकास गरिनुपर्छ।

१२. धान, गहुँ, मकै, कोदो र आलु लगायतका प्रमुख खाद्यान्न, उखु, दूध, चिया, कफी, तरकारी, फलफूल र अन्य कृषि उपजको उत्पादन लागत, श्रमको मूल्य र

उचित नाफा सुनिश्चित हुने गरी किसानको सहभागितामा न्यूनतम समर्थन मूल्य वैज्ञानिक रूपमा निर्धारण गरी राज्यले प्रभावकारी खरिद ग्यारेन्टी गरिनुपर्छ ।

१३. किसानलाई कृषि उपजको समयमै भुक्तानी दिइनुपर्छ । उखु, दूध र अन्य कृषि उपजको बक्यौता तिर्न ढिलाइ गर्ने उद्योग तथा व्यापारीमाथि दण्ड र किसानलाई व्याजसहित भुक्तानीको व्यवस्था गरिनुपर्छ । १४. कृषि बजार पारदर्शी र किसानमुखी बनाई बिचौलियाहरूको एकाधिकार अन्त्य गरिनुपर्छ । किसान बजार, सहकारी खरिद(बिक्री) केन्द्र, सार्वजनिक गोदाम, चिस्यान केन्द्र, प्रशोधन उद्योग र डिजिटल मूल्य सूचना प्रणाली विस्तार गरिनुपर्छ ।

१५. कृषि बिमालाई नाफामुखी बिमा कम्पनीको नियन्त्रणबाट किसानमुखी सार्वजनिक जिम्मेवारीतर्फ पुनर्संरचना गरिनुपर्छ । दाबी भुक्तानी समयसीमा, विपद् मूल्याङ्कन र राज्यको प्रिमियम योगदान स्पष्ट र सुनिश्चित गरिनुपर्छ । किसानहरूलाई स्वास्थ्य बिमामा प्रिमियम छुट दिइनुपर्छ । १६. सहूलियतपूर्ण व्याजदरको कृषि ऋण वास्तविक किसानलाई उपलब्ध गराइनुपर्छ । सामूहिक जमानत, परियोजना वा उत्पादन धितो र सहकारीमार्फत ऋण प्रणाली विस्तार गरिनुपर्छ ।

१७. महामारी, प्राकृतिक विपद् र बजार संकटमा ऋण पुनर्संरचना तथा व्याज राहत दिइनुपर्छ । महामारी वा विपद्का कारण ऋण भुक्तानी गर्न नसकेका गरिब तथा विपन्न किसानलाई हर्जाना र व्याज मिनाहासहित लघुवित्त, समूह, सहकारी र बैंकको ऋणको पुनर्तालिनीकरण गरी पर्याप्त समयदिएर तिर्ने व्यवस्था गरिनुपर्छ । सहकारी ठग र मिटरब्याजीहरूमाथि कडा कारवाही हुनुपर्छ ।

१८. युवा किसानका लागि भूमि भाडामा लिने सहज व्यवस्था, स्टार्टअप पुँजी, आधुनिक प्रविधि, कृषि उद्यम, प्रशोधन, डिजिटल बजार, अनुसन्धान र उद्यम प्रशिक्षणसहित कृषि उत्पादनमा युवाहरूलाई आकर्षित गर्ने राष्ट्रिय अभियान चलाइनुपर्छ ।

१९. महिला किसान लक्षित विशेष कार्यक्रम घोषणा गरिनुपर्छ । महिला किसानलाई भूमिअधिकार, भूमिमाथिको स्वामित्व, कृषि ऋण, तालिम, यान्त्रीकरण, बिमा, सहकारीका सेवा तथा सबै संयन्त्रहरूका नीतिगत निकायको नेतृत्वमा समान पहुँच सुनिश्चित गरिनुपर्छ । महिलासम्वन्धी प्रविधि र कृषि यन्त्रको विकास गरिनु पर्छ ।

२०. ६० वर्ष पुगेका किसान तथा कृषि श्रमिकका लागि किसान पेन्सन सहितको सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम लागू गरिनुपर्छ ।

२१. कृषि अनुसन्धान, शिक्षा, प्रसार र किसान विच प्रत्यक्ष सम्बन्ध स्थापित गरिनुपर्छ । विश्वविद्यालय, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कृषि विकास र प्रसार सम्बन्धी कार्यालयहरू र स्थानीय किसानको ज्ञानलाई जोड्दै किसानको माग र राष्ट्रिय आवश्यकताका आधारमा सहभागितामूलक अनुसन्धान प्रणाली विकास गरिनुपर्छ ।

२२. महामारी र जलवायुजन्य प्राकृतिक विपद्का किसानलाई तत्काल पुनर्स्थापना र विकास गर्न सम्पूर्ण क्षतिको मूल्याङ्कन, तत्काल राहत, उत्पादन पुनर्स्थापना अनुदान, बिउ तथा पशुधन सहयोग, क्षतिपूर्ति, राहत र सहूलियत ऋण सुनिश्चित गरिनुपर्छ । जलवायु वित्त किसानको हातसम्म पुग्ने व्यवस्था गरिनुपर्छ । अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा जलवायु न्यायको पक्षमा पैरवी र पहल गर्दै नागरिकहरूलाई जलवायु न्यायको प्रत्याभूति दिलाउनु पर्छ । २३. कृषिमा प्रत्यक्ष विदेशी लगानी, भूमि बैंक, करार खेती वा कर्पोरेट फार्मिङका नाममा किसानको भूमि, बिउबिजन, बजार र उत्पादनमाथि एकाधिकार स्थापित गर्ने र साना किसान तथा स्वदेशी कृषिलाई ध्वस्त गर्ने नवउदारवादी नीतिहरू तत्काल रोकिनुपर्छ । राष्ट्रिय हित, कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण, किसान अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता, पर्यावरणीय कृषि, जलवायु न्याय र कृषि क्रान्तिको अवधारणामा कृषि क्षेत्रको समग्र विकास गरिनुपर्छ ।

२४. पारिवारिक खेती, साना किसान र स्वदेशी उत्पादनलाई संरक्षण गर्दै कृषि आयातलाई निरुत्साहित गर्ने र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम लागू गरिनुपर्छ । कृषि समूहहरूलाई मूल्य अभिवृद्धि गरेको दायरामा ल्याउने अनिवार्य व्यवस्था खारेज गरिनुपर्छ, समूहको कारोबारका आधारमा स्वेच्छिक दर्ता गर्ने व्यवस्था गरिनु पर्छ ।

२५. कृषि सामग्री आयात गर्दा परीक्षण र सिफारिस गरेर मात्र आयात गर्ने र आयातित सामग्रीका कारणले किसानको उत्पादन क्षति भएमा आयातकर्ताले उत्पादनका आधारमा क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्था गरिनुपर्छ । आयातित खाद्य तथा कृषि वस्तुमा हुने विषादी परीक्षण, कृषि तथा पशु क्वेन्टाइनलाई कडा र प्रभावकारी बनाउनु पर्छ ।

२६. राज्यको नीति निर्माण गर्ने सबै तह (तीनै तहका सरकार र संसद)मा

किसानहरूको वर्गीय प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनुपर्छ । राजनीतिक दलहरूको नीति निर्माण गर्ने तह (पार्टीका सबै समितिहरू र तिनलाई निर्वाचित गर्ने भेला, सम्मेलन, अधिवेशन वा महाधिवेशनहरू) मा किसान संगठनको संस्थागत समावेशीकरण सुनिश्चित गरिनु पर्छ । कृषि, भूमि, जल, वन, वातावरण, बिउबिजन, जडिबुटी, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन तथा न्याय, सहकारी, बजार आदि सम्बन्धी नीति निर्माणका सबै तहमा किसान संगठनको संस्थागत प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनुपर्छ । राष्ट्रिय किसान आयोगलाई प्रभावकारी र अधिकारसम्पन्न बनाइनुपर्छ ।

२७. वन ऐनलाई किसानमुखी र जनमुखी हुने गरी संशोधन गरिनुपर्छ । कृषि वनलाई प्रोत्साहन गरिनुपर्छ । बन्यजन्तु र जैविक विविधतालाई संरक्षण गरिनुपर्छ । बन्यजन्तुबाट सिर्जित किसानहरूका समस्या र बालीको क्षति रोकिनुपर्छ, पीडित किसानलाई क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गरिनुपर्छ । २८. २० वर्षे दीर्घकालीन कृषि विकास रणनीतिलाई संघीयताअनुरूप किसानमुखी ढंगले संशोधन गरी लागू गरिनुपर्छ ।

२९. विगतमा दश वर्षे महान् जनयुद्धको क्रममा भएका भूमिसंग सम्बन्धित काम कारवाहीहरूलाई यथार्थताका आधारमा जनताका समस्या समाधान गरिनुपर्छ ।

३०. पक्ष राष्ट्रको रूपमा हस्ताक्षर गरिएको किसान तथा ग्रामीण क्षेत्रमा कामगर्ने समुदायको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय घोषणापत्र (UNDROP) लागू गरिनुपर्छ । राष्ट्र, उत्पादक किसान, उपभोक्ता र आम नागरिकको हित संरक्षण गर्ने गरी कृषि (पशुपन्छी समेत), भूमि, वन, वातावरण, सहकारी लगायत किसानको जीवनमा प्रभाव पार्ने सबै राष्ट्रिय कानून, नीति तथा कार्यक्रमहरू पुनरावलोकन गरिनुपर्छ ।

३१. कुखुरा, माछा, माहुरी, दुग्ध तथा पशुपालक, खाद्यबाली, तरकारी, फलफूल, चिया, कफी, उखु, च्याऊ, अलैंची, मसला, जडिबुटी, नर्सरी तथा पुष्प, रबर, सुपारी, बिउ उत्पादक लगायतका सबै विषयगत किसान संगठनहरूका मागहरू पूरा गरिनुपर्छ र तीसँग जोडिएका किसानका समस्याहरू सम्बोधन गर्न विशेष कार्यक्रमहरू लागू गरिनुपर्छ ।

३२. कृषिलाई विश्व व्यापार संगठनबाट अलग गरिनुपर्छ । कृषिक्षेत्रमा हुने सबै प्रकारका साम्राज्यवादी हस्तक्षेपहरू अन्त्य गरिनुपर्छ ।

३३. सन् १९५० लगायतका सबै असमान सन्धि सम्झौता खारेज गरिनुपर्छ । असंलग्न परराष्ट्र नीति तथा पञ्चशीलको सिद्धान्तको आधारमा परराष्ट्र सम्बन्ध कायम गरिनुपर्छ र कुनै पनि सैन्य गठबन्धनमा सहभागी हुनु हुँदैन ।

३४. संयुक्त किसान संघर्ष समिति, नेपालले नेपाल सरकारलाई बुझाएको ६५ बुँदे माग र राष्ट्रिय किसान सञ्जाल नेपालले नेपाल सरकारलाई बुझाएको १०६ सुत्रीय माग अबिलम्ब पूरा गरिनुपर्छ ।

४. विषयगत किसान संगठनबारे:

किसान महासंघको वास्तविक शक्ति र सामर्थ्य प्रत्यक्षरूपमा उत्पादन, वर्ग र समुदायसँग जोडिएका विषयगत किसान संगठनहरूको शक्ति र गतिशीलतामा निर्भर रहन्छ। विगतमा विषयगत किसान संगठनहरू बनेका भए पनि अपेक्षित ढंगले परिचालित हुन र/वा गर्न नसकेका अनुभवहरूबाट शिक्षा लिँदै विषयगत किसान संगठनहरूलाई एकीकृत र पुनर्संरचना गर्नु अत्यावश्यक छ ।

विषयगत किसान संगठनको सम्बन्धमा हाम्रो प्रस्ट सिद्धान्त हुनुपर्छ: यी उत्पादन क्षेत्रमा आधारित संगठन हुन् र सोही उत्पादनमा प्रत्यक्ष नजोडिएको व्यक्ति विषयगत किसान संगठनको शुभेच्छुक बन्न सक्छ तर संगठित हुन सक्दैन । कुखुरा, मत्स्य, माहुरी, दुग्ध तथा पशुपालक, खाद्यबाली, तरकारी, फलफूल, कफी, चिया, उखु, मसला, अलैंची, नर्सरी तथा पुष्प, जडीबुटी, बिउ उत्पादक लगायतका उत्पादनमा आधारित, युवा, महिला, कृषि वन र सिँचाई जलउपभोक्ता लगायतका समुदायमा आधारित र कृषि श्रमिक तथा भूमिहीन दलित गरी वर्गमा आधारित विषयगत किसान संगठनहरू गरी कुल २४ वटा विषयगत किसान संगठनहरू गठन गर्ने निर्णय गरिएको छ ।

विषयगत किसान संगठनहरूलाई कृषि उत्पादन, भौगोलिक क्षेत्र, वर्गीय आधार, स्थानीय आवश्यकता, जनधार र वस्तुगत अवस्थाअनुसार गठन र परिचालन गरिनुपर्छ । विषयगत किसान संगठनहरूले किसान महासंघको राजनीतिक मार्गदिशा र अनुशासनभित्र रहेर आफ्नो क्षेत्रको उत्पादन, अध्ययन, एउटा दक्ष र विशेषज्ञ शक्ति बन्नुपर्छ । प्रत्येक विषयगत संगठनहरूले लाल र निपूणको उदाहरण बन्दै उत्पादनमा सहभागी अनुसन्धान गर्दै हुने र उत्कृष्ट उत्पादक बन्ने, सम्बन्धित किसानहरूलाई

संगठित गर्ने, व्यापकरूपमा सदस्यता वितरण गर्ने, सहकारीहरू निर्माण तथा परिचालन गर्ने, प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने, बजार, मूल्य तथा सम्बन्धित कृषि नीति निर्माणमा हस्तक्षेप गर्ने र आवश्यक परे संघर्षको नेतृत्व गर्ने कामलाई सँगसँगै अघि बढाउनु पर्छ । उत्पादनमा सहभागी नभएको विषयगत किसान संगठनको नेतृत्व, बैठक बस्न नसक्ने समितिहरू र किसानसँग नजोडिएको संगठनले क्रान्तिकारी किसान आन्दोलनको नेतृत्व गर्न सक्दैन ।

संगठन निर्माणमा आदिवासी जनजाति, मधेसी, मुस्लिम, दलित लगायतका समुदायलाई समावेश गर्नुपर्छ भने महिला र युवा किसानहरूको समावेशीकरणलाई विशेष ध्यान दिँदै प्रत्येक विषयगत संगठनको नेतृत्व, उत्पादन र निर्णय प्रक्रियामा अनिवार्य हिस्सेदार बनाइनुपर्छ नयाँ पुस्तालाई संगठनमा ल्याउन कृषि प्रविधि, उद्यम, डिजिटल कृषि र बजार, जलवायु परिवर्तन र न्याय, जैविक प्रविधि, कृषि सूचना र पत्रकारिता तथा नीतिगत अध्ययनका क्षेत्रसँग जोडिएका विशेष कार्यक्रम र कार्ययोजनाहरू निर्माण गर्नुपर्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघमा आवद्ध रही महासंघको नीति, कार्यक्रम र मार्गनिर्देशनमा सञ्चालन हुने गरी निम्नानुसारका २४ वटा विषयगत किसान संगठनहरू गठन गर्ने निर्णय गरिएको छ:

१. अखिल नेपाल खाद्यबाली उत्पादक किसान संघ
२. अखिल नेपाल तरकारी उत्पादक किसान संघ
३. अखिल नेपाल फलफूल उत्पादक किसान संघ
४. अखिल नेपाल अलैंची उत्पादक किसान संघ
५. अखिल नेपाल उखु उत्पादक किसान संघ
६. अखिल नेपाल मसला उत्पादक किसान संघ
७. अखिल नेपाल चिया उत्पादक किसान संघ
८. अखिल नेपाल कफी उत्पादक किसान संघ
९. अखिल नेपाल च्याऊ उत्पादक किसान संघ
१०. अखिल नेपाल जडिबुटी उत्पादक किसान संघ
११. अखिल नेपाल नर्सरी तथा पुष्प उत्पादक किसान संघ

१२. अखिल नेपाल रबर उत्पादक किसान संघ

१३. अखिल नेपाल सुपारी उत्पादक किसान संघ

१४. अखिल नेपाल बिउ उत्पादक किसान संघ

१५. अखिल नेपाल दुग्ध उत्पादक तथा पशुपालक किसान संघ

१६. अखिल नेपाल कुखुरापालक किसान संघ

१७. अखिल नेपाल मत्स्यपालक किसान संघ

१८. अखिल नेपाल माहुरीपालक किसान संघ

१९. अखिल नेपाल महिला किसान संघ

२०. अखिल नेपाल युवा किसान संघ

२१. अखिल नेपाल दलित भूमिहीन किसान संघ

२२. अखिल नेपाल कृषि श्रमिक संघ

२३. अखिल नेपाल कृषि वन किसान संघ

२४. अखिल नेपाल सिँचाई जलउपभोक्ता किसान संघ

५. उत्पादन तथा सहकारी:

हाम्रो किसान आन्दोलनको मान्यता हो: वर्गसंघर्ष, उत्पादनका लागि संघर्ष र वैज्ञानिक प्रयोग । उत्पादनमा संलग्न किसान मात्र राज्यका कृषि तथा उत्पादनसँग जोडिएका नीतिहरूको जीवित अनुभव बोकेको शक्ति हो । किसान महासंघ उत्पादक किसानहरूको संगठन भएकाले महासंघका सबै नेता-कार्यकर्ता कुनै न कुनै उत्पादन, उत्पादक समूह वा उत्पादनमुखी सहकारीसँग प्रत्यक्ष जोडिनुपर्छ ।

समाजवादी अर्थतन्त्रको दिशामा सहकारी एउटा महत्वपूर्ण आधार हो । त्यसका लागि सहकारीहरू उत्पादनमा आधारित हुनुपर्छ। बचत-ऋण, उच्च व्याज, घरजग्गा कारोबार, दलाली, सट्टेबाजी र केही मानिसहरूको निजी सम्पत्ति निर्माणमा सीमित सहकारी जनताका संस्था होइनन् । त्यस्ता सहकारीहरू समाजवाद निर्माणका आधार पनि बन्न सक्दैनन् । बरू नयाँ रूपमा वित्तीय शोषणका माध्यम बन्न सक्छन् । 'हामी सहकारी ठगी, अपारदर्शिता र भ्रष्टाचारका विरुद्ध कठोर छौं । हामीले गठन र सञ्चालन गर्ने सहकारीहरूको आधार उत्पादन, वितरण, भण्डारण, प्रशोधन, बजार, सेवा, यान्त्रीकरण, कृषि पर्यटन, बिउबिजन, मल, ऋण र जोखिमको साभेदारी हुनुपर्छ । महासंघले सातै (भौगोलिक) प्रदेशमा

उत्पादनमा आधारित सहकारी वा सामूहिक उत्पादनका नमूना कार्यक्रम अघि बढाउनुपर्छ। स्थानीय विशेषतामा आधारित भई कृषि उत्पादन, आकार, संरचना, पुँजी, सदस्यता र निर्माण प्रक्रिया तय गर्न सकिन्छ।

हाम्रा सहकारीहरू कृषिको व्यावसायीकरण, यान्त्रीकरण, प्रशोधन र बजारीकरणमा सामूहिक स्वामित्व, आत्मनिर्भरता, सेवा र समृद्धिका साधन बन्नुपर्छ। खाद्य मिल, तरकारी, चिया, कफी, जडिबुटी प्रशोधन, चिनी उद्योग, सख्खर मिल, रेशामा आधारित उत्पादन, शीतभण्डार, दूध चिस्यान केन्द्र, डेरी उद्योग, मत्स्य तथा भूरा उद्योग, पशु आहार तथा दाना उद्योग, नर्सरी, कृषि फार्म, पशुपन्छी पालन एवं ढुवानी, प्रांगारिक मल, जैविक मल तथा विषादी उत्पादन, कृषि सामग्रीको आपूर्ति, विउबिजन उद्योग लगायतका मूल्य शृंखलामा आधारित उत्पादन, प्याकेजिङ, प्रशोधन र बजारीकरणसँग सम्बन्धित कार्यहरू, कृषि यन्त्रहरू, ड्रोन तथा डिजिटल उपकरण आदिलाई सहकारी र किसान समूहमार्फत सञ्चालन गर्दा उत्पादन लागत घट्छ, उत्पादन क्षमता बढ्छ, र त्यसलाई बिक्री वितरण गरेर आर्थिक समृद्धि पनि हासिल गर्न सकिन्छ। हाम्रा सहकारीहरूको उद्देश्य उच्च उत्पादन र प्रतिफलसहित बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने गरी स्थानीय ज्ञान तथा प्रविधि, रैथाने विउबिजन र पशुनश्ल, आधुनिक विज्ञान, डिजिटल सूचना र किसानको अनुभवलाई जोडेर नयाँ उत्पादन र बजार प्रणाली निर्माण गर्दै किसानहरूको जीवनमा समृद्धि र खुसीयाली ल्याउनु हो। यो राष्ट्रिय आत्मनिर्भर कृषि र समाजवाद निर्माणको आधार हो।

६. किसान संघर्ष र संयुक्त मोर्चा:

नेपालमा विभिन्न विचार बोकेका विभिन्न पार्टीहरू र तिनमा आवद्ध किसान संगठनहरू छन्। त्यसका साथै कतिपय स्वतन्त्र, समुदायमा आधारित र नागरिक किसान संगठनहरूका साथै कृषिमा आधारित विभिन्न केन्द्रीय सहकारी संघहरू समेत रहेका छन्। जुनसुकै पार्टी, विचार, संगठन वा सहकारीमा आवद्ध भए पनि किसानका समस्याहरू साभा छन्, उस्तै छन्। ती समस्याहरू समाधान गर्न अखिल नेपाल किसान महासंघले एकल वा संयुक्त संघर्षको पहलकदमी लिनुपर्छ।

शक्ति सन्तुलन आफू अनुकूल हुँदा र आफ्नै

पहलकदमीमा उठाउन सकिने संघर्षहरूलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनुपर्छ। विगतमा ६ कम्युनिष्ट पार्टी निकट किसान संगठनहरूको संयुक्त मोर्चाको रूपमा रहेको संयुक्त किसान संघर्ष समिति नेपाल र पार्टीभित्रका किसान, मजदुर, सुकुम्वासी र दलित संगठनहरूसँगको संयुक्त मोर्चालाई क्रियाशील बनाउँदै जनसंघर्षको नेतृत्व गर्नुपर्दछ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालमा रहेका २० किसान संगठनहरूको सहकार्यलाई थप क्रियाशील बनाउनु पर्छ। यसले विगतमा नेपाल सरकार, संयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरू र विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय मोर्चाहरूमा सहभागिता र सहकार्यका लागि एउटा सशक्त भूमिका खेलेको छ। यसको भूमिकालाई थप स्थापित गर्दै जानुपर्छ।

राष्ट्रियता, जनजीविका, किसान अधिकार, भूमि तथा सुकुम्वासीका समस्याहरू, मिटरब्याज, सहकारी तथा लघुवित्त पीडितहरू र किसानका मल, विउबिजन, बजार मूल्य, पूर्वाधार, भुक्तानी बक्यौता, राहत तथा क्षतिपूर्ति र जनजीविका लगायतका तत्कालीन समस्याहरूको समाधान र कृषिको रूपान्तरणका लागि संगठनको नेतृत्वमा आवश्यक पहल र तयारी सहित एकल तथा संयुक्त संघर्ष गर्नुपर्दछ। ७.

अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध:

अखिल नेपाल किसान महासंघले अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धलाई विश्व किसान आन्दोलनसँग राजनीतिक तथा नीतिगत सहकार्य र ऐक्यवद्धताको माध्यम बनाउनुपर्छ। हाम्रो प्राथमिक सम्बन्ध किसान अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता, भूमि सुधार, परिवारिक खेती, पर्यावरणीय कृषि, जलवायु न्याय र साम्राज्यवादविरोधी संघर्षमा सक्रिय रहेका प्रगतिशील किसान संगठन तथा नेटवर्कसँग हुनेछ।

ला भिया क्याम्पेसिना, एसियाली किसान संगठन (एपिसि), खाद्यसम्प्रभुताका लागि किसान मञ्च (पिसिएफएस), दक्षिण एसियाली किसान संगठन र इन्टरनेसनल लिग फर पिपुल्स स्ट्रगलसहित किसान संगठनहरू र नेटवर्कसँग विगतका सम्बन्धलाई थप सशक्त, संस्थागत, नियमित र परिणाममुखी बनाइनेछ। साथै, खाद्य तथा कृषि संगठन (FAO), कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD), विश्व खाद्य कार्यक्रम (WFP), संयुक्त राष्ट्र संघीय आवास

कार्यक्रम (UN Habitat) लगायतका संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायहरू, क्षेत्रीय निकायहरू र विकास साभेदारसँगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिनुपर्छ। अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा साभेदारी र सहकार्य गर्दा हाम्रा नीति, विचार र कार्यक्रमहरूमा कुनै सम्भौता हुन सक्दैन। महासंघले परियोजनाहरूले संगठन चलाउने नभई संगठनको नीति र जनआधारले परियोजनालाई दिशानिर्देश गर्ने नीति लिनुपर्छ।

८. आगामी कार्ययोजना:

अखिल नेपाल किसान महासंघ, केन्द्रीय समितिको प्रथम पूर्ण बैठकपछि संगठनले तत्काल गति लिनुपर्छ। एकता घोषणा गरेर निष्क्रिय बस्ने छुट हामीसँग छैन। आगामी एकता राष्ट्रिय सम्मेलनसम्मको अवधिलाई हामीले एकता सुदृढीकरण, संगठन विस्तार, उत्पादन र संघर्षको राष्ट्रिय अभियानका रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्दछ। त्यसका लागि निम्नानुसारका कार्यक्रमहरू प्रस्ताव गरिएको छ:

१. तत्काल महासंघको केन्द्रीय समिति, केन्द्रीय सचिवालय, केन्द्रीय कार्यसम्पादन समिति र केन्द्रीय कार्यालयको स्पष्ट कार्यविभाजन गरी विभाग र आयोगहरू सक्रिय गर्ने। केन्द्रीय सल्लाहकार समिति गठन गर्ने। निर्णयहरूको कार्यान्वयनबारे प्रतिवेदनसहित जिम्मेवारीको नियमित समीक्षा प्रणाली लागु गर्ने।

२. महासंघका प्रदेश इन्चार्ज, सहइन्चार्ज, संयोजक र सहसंयोजकहरू बसेर आवश्यक सहमति र पूर्वतयारी गरी ८ वटै प्रदेश समितिको बैठक राख्ने (२०८३ कार्तिक मसान्तभित्र)।

३. महासंघका प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाका पदाधिकारीहरू (इन्चार्ज, सहइन्चार्ज, संयोजक र सहसंयोजक) को नामबारे सहमति गरी केन्द्रीय कार्यालयमा प्रस्ताव पठाउने। आवश्यक सहमति र पूर्वतयारी गरी सबै जिल्लामा जिल्ला समितिहरूको बैठक बस्ने (२०८३ मंसिर मसान्तभित्र)।

४. महासंघका स्थानीय तह र वडा तहसम्म एकता सम्पन्न गरी बैठकहरू बस्ने (२०८३ पुस मसान्तभित्र)।

५. राजनीतिकवैचारिक काम अन्तर्गत सबै प्रदेशमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।

६. किसानका तत्कालीन र रणनीतिक मागहरूसहित महासंघको नेतृत्वमा एकल र संयुक्त संघर्षको तयारी गर्ने। यसका

लागि आवश्यक छलफलसहित केन्द्रीय कार्यालयबाट कार्यक्रम तय गरी पठाउने । ७. व्यापक रूपमा सदस्यता विस्तार अभियान सञ्चालन गर्ने । सदस्यताको विवरण र सदस्य शुल्कलाई नियमित र व्यवस्थित गर्ने । ८. विषयगत किसान संगठनहरूको केन्द्रीयस्तरको एकता प्रक्रिया सम्पन्न गरी बैठकहरू राख्ने । प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहमा एकतासहित संगठन निर्माण र परिचालन गर्ने । ९. अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रको कामलाई संस्थागत र प्रभावकारी बनाउने। बाढी, पहिरो र राहतबारे गर्न सकिने कामहरूलाई आवश्यक पहल र प्रयत्न गर्ने । १०. महासंघका सबै केन्द्रीय सदस्यहरू र विषयगत किसान संगठनहरूलाई मासिक लेवि र सबै प्रदेश समितिहरूलाई मासिक कोटा तोक्ने र व्यवस्थित गर्ने ।

९. निष्कर्ष:

हाम्रो अगाडि ठुलो सम्भावना र चुनौती एकैसाथ उभिएको छ । एकातिर किसान आन्दोलनका विभिन्न धाराहरू एउटै भण्डामुनि आएका छन् । अर्कोतिर किसानको जीवनमा संकट गहिरो छ । कृषि क्षेत्र देशको अर्थतन्त्रको आधार हो तर किसानहरू गरिब र नीति निर्माण प्रक्रियाको किनारामा छन् । यही विरोधाभासलाई बदल्नु हाम्रो ऐतिहासिक जिम्मेवारी हो । हाम्रो एकताको अर्थ नयाँ गुणात्मक शक्ति निर्माण गर्नु हो । गुट, व्यक्तिवाद, पदलोलुपता, निष्क्रियता, कार्यालयमुखी प्रवृत्ति, आर्थिक अपारदर्शिता र किसानबाट टाढिने शैलीलाई निर्ममतापूर्वक पराजित गर्नुपर्छ । क्रान्तिकारी शब्दले मात्र क्रान्तिकारी संगठन बनाउँदैन; व्यवहार, त्याग, अनुशासन, वर्गीय पक्षधरता र जनसम्बन्धले बनाउँछ ।

हामी समाजवादलाई टाढाको नारा मात्र मान्दैनौं । हामी किसानहरू राष्ट्र निर्माण गर्ने प्रमुख उत्पादक शक्ति हौं । किसानको मुक्ति बिना जनताको मुक्ति संभव छैन । किसानको समृद्धि बिना जनताको समृद्धि सम्भव छैन । कृषि क्षेत्रको समग्र विकास बिना देशको विकास संभव छैन । किसानको भूमि अधिकार, कृषिको व्यावसायीकरण, यान्त्रीकरण, सहकारी तथा सामूहिक उत्पादन, प्रविधि, सूचना, बजार तथा भौतिक पूर्वाधार, कृषि वित्त, सामाजिक सुरक्षा, महिला तथा युवा नेतृत्व, खाद्य सम्प्रभुता, वैज्ञानिक अनुसन्धान र जलवायु न्यायमा

आधारित कृषि क्रान्ति नै समाजवाद निर्माणको आधार हो । कृषि क्रान्ति बिना समाजवादी क्रान्ति संभव छैन । कृषि क्षेत्रमा उत्पादन सम्बन्ध बदल्दै, किसानको शक्ति संगठित गर्दै र राज्यका नीतिलाई जनपक्षीय बनाउँदै समाजवादको भौतिक आधार निर्माण गर्नुपर्छ ।

अतः अखिल नेपाल किसान महासंघ केन्द्रीय समितिको यस ऐतिहासिक प्रथम पूर्ण बैठकले संगठनात्मक एकतालाई राजनीतिक एकतामा, राजनीतिक एकतालाई संगठनमा, संगठनलाई उत्पादन शक्तिमा र उत्पादन

शक्तिलाई समाजवादी रूपान्तरणको दिशामा अघि बढाउने स्पष्ट संकल्प गर्नुपर्छ । आउनुहोस्, एकताको भण्डा अझ उँचो उठाऔं । कृषि क्रान्ति संभव छ । समाजवादी क्रान्ति संभव छ । जनताको जीत सुनिश्चित छ । संसार हाम्रो हुनेछ ।

२०८३ असोज २ गते, खाँडदेवी पार्टीप्यालेस् कलंकी, काठमाडौंमा सम्पन्न अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय समितिको ऐतिहासिक प्रथम पूर्ण बैठकमा महासंघका संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठद्वारा प्रस्तुत राजनीतिक तथा संगठनात्मक प्रतिवेदन ।

अध्यागमन विभागको सूचना

अध्यागमन विभागबाट प्रदान हुने सेवालाई सुरक्षित, व्यवस्थित र प्रविधिमैत्री बनाउने उद्देश्य अनुरूप यात्राहरूको आगमन तथा प्रस्थान विवरण नागरिक एपमार्फत प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस व्यवस्थाबाट नेपाली नागरिकहरूले आफ्नो अन्तर्राष्ट्रिय आगमन तथा प्रस्थान सम्बन्धी विवरण

(भ्रमण विवरण) प्राप्त गर्न विभागमा भौतिक रूपमा उपस्थिति हुनुपर्ने वा भौतिक रूपमा निवेदन दिनु पर्ने बाध्यता हटेको छ ।

विभिन्न संघ(संस्था तथा व्यक्तिहरूले यस विभागमा भौतिक रूपमा निवेदन दिई अन्तर्राष्ट्रिय आगमन तथा प्रस्थान विवरण प्राप्त गर्ने व्यवस्थाका कारण समयमा विवरण प्राप्त नहुने, विभागको कार्यबोझ बढ्ने र प्रक्रियागत भन्झट समेत व्यहोर्नु पर्ने अवस्थालाई दृष्टिगत गरी यस्तो व्यवस्था गरिएको हो ।

उक्त विवरण प्राप्त गर्न सेवाग्राहीले आफ्नो स्मार्ट फोन (Android/IOS) मा रहेको नागरिक एप मार्फत “अध्यागमन (Immigration)” शीर्षकभित्र प्रवेश गरी “भ्रमण विवरण”मा जानु पर्नेछ । सोही माध्यमबाट नागरिक एपमा लिंक भएको राहदानीबाट नागरिकको विदेश भ्रमणको विवरण हेर्न तथा डाउनलोड गर्न सकिन्छ । यस सेवा मार्फत सम्बन्धित व्यक्तिको लिंक भएको राहदानीको विवरण मात्र प्राप्त गर्न सकिने हुँदा व्यक्तिगत विवरण समेत सुरक्षित रहन्छ ।

यसबाट सेवाग्राहीको समय र लागत बचत हुनुकासाथै सेवा प्रवाह सहज र प्रभाकारी हुने विश्वास लिएको छ । तसर्थ, यात्रा विवरण माग गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाहरूले नागरिक एपबाट प्राप्त गरेको विवरणलाई आधिकारिक स्रोतका रूपमा प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

अध्यागमन विभाग
कालिकास्थान, काठमाडौं
सम्पर्क नम्बर: ०१-४५२९६६०
इमेल: info@nepalimmigration.gov.np

गोदाममा पर्याप्त खाद्यान्न, बजारमा ३ महिना पुग्छ

काठमाडौं भाद्र १५, सरकारी गोदाममा ३ महिनालाई पुग्ने खाद्यान्न मौज्जात रहेको खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड र नेपाल खुद्रा व्यापार संघले स्पष्ट पारेका

छन् ।

विनाशकारी बाढीले राजमार्ग अवरुद्ध भएपछि आसन्न चाडपर्वमा कृत्रिम अभाव र कालोबजारी रोक्न सरकारले बजार अनुगमन तीव्र पारेको छ ।

भोटेकोशी बाढी र पृथ्वीलगायत देशका प्रमुख राजमार्गहरू अवरुद्ध भएर आपूर्ति प्रणाली प्रभावित भएसँगै देशभर खाद्यान्न अभाव हुने हो कि भन्ने चिन्ता छ । मुख्यतः काठमाडौंमा दैनिक उपभोग्य वस्तु अभाव हुने त्रास फैलिएको छ ।

तर सरकारी स्वामित्वको खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड र निजी क्षेत्रको नेपाल खुद्रा व्यापार संघ दुवैले बजार तथा गोदाममा ३ महिनासम्म पुग्नेगरी खाद्यान्न मौज्जात रहेको स्पष्ट पारेका भदौ १० गते विनाशकारी बाढीले रसुवा, नुवाकोट, धादिङ र गोरखा बढी प्रभावित भए । यी जिल्लाहरू भएर जाने सडक तथा पुलहरूमा व्यापक क्षति भएको छ । आइतबार बिहान त्रिशूली नदीको कटानका कारण नागदुंगा-मुग्लिन सडकखण्ड अन्तर्गत कृष्णभीरमा सडक अवरुद्ध भएको छ, जसका कारण काठमाडौं जोड्ने देशकै मुख्य 'लाइफलाइन' ठप्प छ । यस्तो अवस्थामा आसन्न चाडपर्वमा कृत्रिम अभाव र कालोबजारी हुन नदिन सरकारले बजार अनुगमनलाई समेत तीव्र पारेको छ ।

नेपाल खुद्रा व्यापार संघका अध्यक्ष पवित्र बज्राचार्यले प्राकृतिक विपद्का कारण सडक

अवरुद्ध भएपनि बजारमा खाद्यान्न संकट नहुने बताएका छन् ।

हाम्रो दैनिक उपभोग्य अत्यावश्यक खाद्यान्नको मुख्य हिस्सा भारतबाट आयात हुन्छ । उत्तरी (चीनतर्फका) नाकाबाट मुख्यतया फलफूल र ड्राइफ्रुट्स आउने भएकाले त्यहाँको सडक अवरुद्ध हुँदा मुख्य खाद्यान्न रोकिँदैन,' अध्यक्ष बज्राचार्यले भने, 'कृष्णभीरको सडक मर्मतमा लामो समय लागेमा हेटौँडाको वैकल्पिक बाटो प्रयोग गर्न सकिन्छ । यद्यपि, वैकल्पिक सडकमा ठुला टूक आउन नसक्ने हुँदा साना गाडीबाट ढुवानी गर्नुपर्ने बाध्यताले समय र लागतमा केही चाप भने पर्न सक्छ ।

सरकारी निकाय खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेडले पनि चाडपर्व र विपद्को समयमा खाद्यान्न अभाव हुन नदिने पूर्ण तयारी रहेको जनाएको छ । कम्पनीका सूचना अधिकारी माधव मिश्रका अनुसार हाल कम्पनीसँग २६ हजार मेट्रिक टन खाद्यान्न (अधिकांश चामल) मौज्जात छ । चाडपर्वमा बढी खपत हुने चिनीको आपूर्तिलाई पनि कम्पनीले तीव्र बनाएको छ । सूचना अधिकारी मिश्रका अनुसार नेपालगञ्ज नाकामा १० हजार क्विन्टल चिनी आइसकेको छ भने आन्तरिक रूपमा थप २५ हजार क्विन्टल खरिद प्रक्रियामा छ । यससँगै कम्पनीसँग कुल ३५ हजार क्विन्टल चिनी उपलब्ध हुनेछ ।

विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खाद्यान्न आपूर्तिको लागि सरकारको मागअनुसार पहिलो चरणमा 'रेडी-टु-इट' (तयारी) खाद्यान्न उपलब्ध गराइसकिएको कम्पनीले जनाएको छ । विश्व खाद्य कार्यक्रमलगायत विभिन्न संघ(संस्था)हरूले पनि कम्पनीबाटै खाद्यान्न खरिद गरी प्रभावित क्षेत्रमा राहत वितरण गरिरहेका छन् ।

राजमार्ग अवरुद्ध भए पनि कम्पनीले वैकल्पिक रणनीति तयार पारेको छ । विराटनगर, लहान, वीरगञ्ज लगायत पूर्व तथा तराई क्षेत्रका गोदामहरूमा पर्याप्त खाद्यान्न मौज्जात रहेकाले त्यहाँबाट साना गाडीमार्फत काठमाडौं तथा आवश्यक पहाडी क्षेत्रमा खाद्यान्न ल्याउने प्रबन्ध मिलाइएको मिश्रले बताए । कम्पनीसँग ढुवानीका लागि आवश्यक बजेट र स्रोतको कुनै कमी नरहेको उनको भनाइ छ ।

तर विपद्को मौका छोपी ठुला आयातकर्ता र उत्पादकहरूले सामान लुकाएर (होर्डिङ गरेर) कृत्रिम अभाव सिर्जना गर्ने र मूल्य बढाउने जोखिम रहने भन्दै खुद्रा व्यापार संघका अध्यक्ष बज्राचार्यले नियामक निकायको ध्यानाकर्षण गराएका छन् ।

विपद् र चाडपर्वको मौका छोपेर बजारमा मूल्यवृद्धि, होर्डिङ र कालोबजारी हुन नदिन वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागले अनुगमनलाई व्यापक बनाएको छ । विभागले उपत्यकाका १३ वटा क्षेत्र निर्धारण गरी मन्त्रालयका कर्मचारीसहित करिब ४० जना सम्मिलित १० वटा विशेष टोली भोलिदेखि परिचालन गर्ने निर्णय गरेको छ ।

विभागका सूचना अधिकारी अनिल किराँतीले हाल बजारमा उपलब्ध अधिकांश वस्तु पूरानै ढुवानी र लागतको भएकाले मूल्यवृद्धि गर्न नपाइने स्पष्ट पारे । 'अहिले बजारमा नयाँ ढुवानी आएको छैन र भाडा पनि बढेको छैन,' किराँतीले चेतावनी दिँदै भने, 'पहिलेकै स्टकलाई नयाँ र बढी मूल्यमा बेच्नु कालोबजारी हो । हिजो अस्तिको खरिद बिक्री बिल जाँच गर्दा कैफियत भेटिए तत्काल कडा कानूनी कारबाही गरिनेछ ।'

ग्याँस वितरणमा विशेष कडाई:

बाटो अवरुद्ध भएका कारण गत भदौ १० गतेदेखि काठमाडौं उपत्यकामा एलपी ग्यासका बुलेट तथा डिपोहरू नियमित रूपमा भित्रिन नसकेकाले ग्यास आपूर्तिमा केही चाप देखिएको छ । यसलाई व्यवस्थापन गर्न विभागले ग्यास डिपोहरूमा विशेष अनुगमन थालेको छ । विभागका अनुसार उपभोक्ताको नाम र विवरण टिपेर मात्र ग्यास वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । एकै व्यक्तिले दोहो-याएर लिन नपाउने र नयाँ तथा विपन्न उपभोक्तालाई प्राथमिकता दिने गरी वितरण प्रणालीलाई नियमन गरिएको छ ।

उपभोक्तालाई अनावश्यक भण्डारण नगर्न अपिल

सरकार र व्यवसायी दुवैले उपभोक्ताहरूलाई आतंकित भएर आवश्यकताभन्दा बढी खाद्यान्न भण्डारण नगर्न संयुक्त आग्रह गरेका छन् । सम्पन्न उपभोक्ताले हतारिएर महिनौं पुग्ने सामान एकैपटक खरिद गर्दा बजारमा अनावश्यक माग सिर्जना भई विपन्न वर्ग थप मारमा पर्ने वाणिज्य विभाग र खुद्रा व्यापार संघको ठहर छ ।

कृषिमन्त्री चौधरी विज्ञहरूसँग जलवायु संकटबारे सुभाब लिए

धनबहादुरमगर

काठमाडौं भाद्र १७, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्री गिता चौधरीले भोटेकोशी नदीमा आएको विनाशकारी बाढी तथा त्यसबाट भएको क्षतिलाई जलवायु संकटबारे विज्ञहरूसँग सुभाब लिनुभएको छ । मन्त्री चौधरीले मन्त्रालयमा जलवायुसँग सम्बन्धी विज्ञहरु बोलाएर यससँग सम्बन्धि सुभाब लिनुभएको हो ।

सो छलफलमा मन्त्री चौधरीले जलवायु परिवर्तन र वातावरणका मुद्दालाई सरकारले राष्ट्रिय प्राथमिकताको एजेण्डाका रूपमा अधि बढाउनुपर्ने बताउनुभएको छ । मन्त्री चौधरीले अति कम विकसित मुलुकहरुको मन्त्रीस्तरीय सम्मेलनमा सहभागी हुन जानुअघि

मन्त्रालयमा

आयोजित विज्ञहरुको छलफलमा जलवायु परिवर्तनको मुद्दालाई नेपालको अधिकार र दावीका रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा राख्नुपर्नेमा जोड दिनु भएको हो ।

नेपाल सरकारले विश्वसामु जलवायु न्यायलाई अधिकारका रूपमा स्थापित गर्न नसकेसम्म जलवायु संकटले निम्त्याउने क्षति र समस्यालाई राष्ट्रिय प्राथमिकतामा राख्न कठिन हुने बताउनुभयो । मन्त्री चौधरी वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका विषयमा वकालत गर्दै आउनु भएको छ । सरकारले जलवायु न्यायलाई प्राथमिकता दिने प्रतिवद्धता समेत राख्नुभएको छ । “हिजो जलवायु परिवर्तन र वातावरणका मुद्दा सरकारले प्राथमिकतामा राखेन भन्ने हाम्रो गुनासो थियो तर अब मन्त्रालयमा आएपछि जलवायु र वातावरणको एजेण्डालाई नेपालको उच्च प्राथमिकतामा राखेर काम गर्न चाहन्छु । “उहाँले भन्नुभयो, “नेपालले आफ्नो अधिकार र दावीका रूपमा यो मुद्दा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा उठाउँदै माउन्टेन एजेण्डालाई नेतृत्व गर्नुपर्छ ।”

आएको भोटेकोशी नदीमा आएको विनाशकारी बाढी तथा त्यसबाट भएको क्षतिलाई जलवायु संकटसँग जोडेर वैज्ञानिक अध्ययन, प्रारम्भिक सूचना प्रणालीको सुदृढीकरण, क्षति तथा नोक्सानीको यथार्थ मूल्याङ्कन र अन्तर्राष्ट्रिय जलवायु वित्त परिचालन गर्नुपर्नेमा विज्ञहरुको सुभाब थियो ।

उनीहरूले हिमपात तथा बरफ पग्लिने क्रम, चट्टानमा देखिएको चिरा तथा हिमपहिरोका प्रभावलाई सूक्ष्म रूपमा अध्ययन गर्न हिमनदी विज्ञ तथा वैज्ञानिकको ज्ञान र अनुसन्धानलाई उपयोग गर्नुपर्ने बताएका छन् ।

तापक्रम वृद्धि र विश्वव्यापी तापमान वृद्धिका कारण यस्तो जटिल र बहुआयामिक प्रभाव देखिएको हुनसक्ने भन्दै यस घटनाको वैज्ञानिक अध्ययन तथा जलवायु कारण निर्धारण तत्काल अधि बढाउनुपर्ने उनीहरूको भनाइ थियो । विज्ञहरुले भोटेकोशी-त्रिशूली क्षेत्रमा भएको क्षतिको विषय आगामी कोप-३१ लगायतका

अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा नेपालका तर्फबाट प्राथमिकताका साथ प्रस्तुत गर्न सुभाएका छन् ।

भोटेकोशी(त्रिशूली क्षेत्रमा भएको विपद्का लागि विशेष क्षति तथा नोक्सानी कोष स्थापना गर्नुपर्ने, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माणका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग जुटाउनुपर्ने र कोप(३१ का लागि नेपालको स्पष्ट राष्ट्रिय धारणा तयार गर्नुपर्ने सुभाब पनि विज्ञहरुले दिएका छन् ।

प्राङ्गारिक मल प्रयोग गर्न सुभाउदै मन्त्री चौधरी धनुषाको किसानको दैलोमा

धनुषा, काठमाडौं भाद्र ७, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्री गिता चौधरीले किसानको घरदैलोमा पुगेर प्राङ्गारिक मलको प्रयोग बढाउन आग्रह गर्नुभएको छ । धनुषाको विभिन्न स्थानको अवलोकन गर्नुभएको छ । धनुषा जिल्लाको कृषि क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिँदै किसानहरूसँग भेटवार्ता गर्नुभएको हो ।

मन्त्री चौधरीले महिला कृषकद्वारा सञ्चालित कस्टम हायरिड सेन्टर, माछा पालन, आँप बगैँचाको अवलोकन गर्नुभएको थियो । कृषि मन्त्री चौधरीले माटो सुधारको मुद्दा लिएर किसानकोमा पुग्नु भएको हो । किसानको खेतमा पुगेर स्थानीय स्रोतले बनेका गोठे मल, प्राङ्गारिक मल लगायत प्रयोग गर्न सुभाउनु भएको छ । “माटो सुधार नै कृषि सुधारको आधार हो । स्थानीय स्रोतबाट बनेका गोठेमल र प्राङ्गारिक मलको प्रयोग बढाउन सबै किसानलाई आग्रह गर्दछु ।” मन्त्री चौधरीले “यसले रासायनिक मलमाथिको निर्भरता पनि घट्दै जाने बताइन् । जान्छ, दीर्घकालीन माटो सुधार हुन्छ । धनुषाका किसानको गाउँ घरमा पुगेर माटो सुधारको विषय उठाएका थिए ।

लक्ष्मीनियाँ गाउँपालिका-७, स्थित महिला साना किसान कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड अन्तर्गत सञ्चालित कस्टम हायरिड

केन्द्रको मन्त्री चौधरीले निरीक्षण गरेका थिए । मन्त्री चौधरीले किसानलाई हौसला प्रधान गर्दै स्थानीय स्रोतबाट बनेका मल प्रयोग गर्न समेत आग्रह गर्नुभएको छ ।

मन्त्री चौधरीले बटेश्वर गाउँपालिका-५, शान्तिपुरस्थित अन्नपूर्ण माछापालन कम्पनी प्रा.लि.को पनि अवलोकन गरेकी थिइन् । कम्पनीले व्यवसायिक माछापालनसँगै माछाको भुरा, दाना तथा आवश्यक औषधिको आपूर्ति गर्दै स्थानीय मत्स्य व्यवसायलाई सहयोग पुऱ्याउँदै आएको जनाएको छ । मन्त्री चौधरीले धनुषाको चित्रनगरस्थित आँप बगैँचाको समेत अवलोकन गरेकी थिइन् ।

कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धनका लागि बागमती सरकारसँग नामियाको ११ बुँदे माँग

धनबहादुर मगर

काठमाडौँ असोज ७, नेपाल कृषि मेशिनरी व्यवसायी संघ (नामिया) ले बागमती प्रदेशमा कृषि यान्त्रीकरण तथा प्रविधिको विकास र प्रवर्द्धनका लागि प्रदेश सरकारसँग ११ बुँदे माग राखेको छ ।

संघका अध्यक्ष कृष्ण शर्माको नेतृत्वमा गएको प्रतिनिधिमण्डलले बुधवार बागमती प्रदेश सरकारका कृषि, पशुपन्छी, वन तथा वातावरणमन्त्री रमा आले मगरलाई भेटेर ज्ञापनपत्र बुझाउँदै कृषि यान्त्रीकरणलाई कृषि क्षेत्रको महत्वपूर्ण लगानीका रूपमा स्थापित गर्न माग गरेको हो ।

नामियाले कृषि यान्त्रीकरण प्रविधिलाई बीउ, मल र सिँचाइजस्तै महत्वपूर्ण कृषि सामग्रीका रूपमा राखी नीति निर्माण गर्नुपर्ने माग गरेको छ । कृषि यन्त्र तथा प्रविधिको प्रयोगले उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनुका साथै उत्पादन लागत घटाउन सहयोग गर्ने भएकाले यसलाई कृषि विकासको अभिन्न अंगका रूपमा अधि बढाउनुपर्ने संघको भनाइ छ ।

नामियाले सार्वजनिक-निजी साझेदारीमार्फत कृषि यान्त्रीकरण प्रविधिको विकासका लागि आवश्यक अध्ययन गरी सहकार्यको मोडालिटी निर्माण गर्न पनि माग गरेको छ । कृषि यान्त्रीकरणसम्बन्धी उत्कृष्टता केन्द्र, उच्चस्तरीय कृषि मेसिनरी पार्क तथा कृषि यान्त्रीकरणसम्बन्धी प्रदर्शनी र तालिम केन्द्रजस्ता संरचना विकासमा सरकार र निजी क्षेत्रबीच सहकार्य आवश्यक रहेको संघले जनाएको छ ।

कृषि यान्त्रीकरण तथा कृषि उपजसम्बन्धी उद्योगलाई प्रोत्साहन गर्न बैंकको व्याजदरमा अनुदान, उद्योग स्थापनाको पहिलो पाँच वर्ष आयकर छुट तथा कोल्ड स्टोर र कृषि उद्योगका लागि विद्युत् महसुलमा सहूलियत दिनुपर्ने माग पनि नामियाले गरेको छ ।

किसानले आफ्नो आवश्यकता र भूगोलअनुसार कृषि यन्त्र, उपकरण तथा प्रविधि आफैं छनोट गर्न पाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने र अनुदान रकम किसानकै खातामा पठाउने प्रणाली लागू गर्नुपर्ने माग ज्ञापनपत्रमा छ । कृषि मेसिनरी तथा प्रविधि खरिदमा वित्तीय सुविधा विस्तार गर्दै व्याज अनुदानको व्यवस्था गर्नुपर्ने लगायतका माग राखिएको नामियाका अध्यक्ष कृष्ण शर्माले

बताए ।

बागमती प्रदेशका दुर्गम क्षेत्रमा कृषि मेसिनरी मर्मतका लागि पर्याप्त वर्कसप नभएको भन्दै संस्थाले 'एक पालिका, एक वर्कसप'को अवधारणा अधि बढाउन माग गरेको छ । त्यस्तै, बीउ तथा बेनामा आत्मनिर्भरता बढाउन 'एक पालिका, एक

नर्सरी घर'को अवधारणा लागू गर्नुपर्ने माग गरिएको छ ।

कृषि क्षेत्रमा संलग्न महिलाको ठूलो सहभागितालाई ध्यानमा राख्दै महिला मैत्री कृषि यन्त्र तथा प्रविधिको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिनुपर्ने नामियाको माग रहेको महासचिव अर्जुन लुईटेलले बताए । जलवायु परिवर्तनका कारण कृषि क्षेत्रमा परेको असरलाई मध्यनजर गर्दै जलवायु मैत्री र गुणस्तरीय कृषि प्रविधिको विकास गर्न पनि सरकारको ध्यानाकर्षण गराएको उनले जानकारी दिए ।

नामियाले कृषि यान्त्रीकरणका लागि छुट्टै पर्याप्त बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने माग गरेको छ । महंगा कृषि मेसिन व्यक्तिगत रूपमा खरिद गर्न नसक्ने साना किसानलाई लक्षित गर्दै प्रदेशभर 'कस्टम हायरिड सेन्टर' विस्तार गरी भाडामा कृषि मेसिन उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्ने माग पनि ज्ञापनपत्रमा उल्लेख छ ।

दुर्गम क्षेत्रमा विगतदेखि वितरण तथा सञ्चालनमा रहेका कृषि मेसिनरी तथा औजारको मर्मतसम्भारका लागि दक्ष तथा अर्धदक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न व्यावसायिक तालिम सञ्चालन गरी रोजगारी सिर्जना

गर्नुपर्ने विगतदेखिको नामियाको धारणा रहेको र सो विषय पनि ज्ञापन पत्रमा समेटिएको संस्थाका सचिव श्रीकृष्ण अधिकारीले जानकारी दिए ।

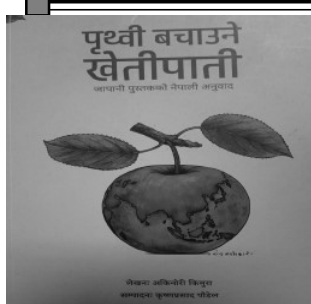
कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि, रोजगारी सिर्जना तथा कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरणका लागि

कृषि यान्त्रीकरणलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने संघको निष्कर्ष छ । संघले कृषि क्षेत्रमा बढ्दो उत्पादन लागत, श्रम अभाव, कृषि योग्य जमिनको खण्डीकरण र जलवायु परिवर्तनका कारण देखिएका चुनौती समाधानमा यान्त्रीकरण महत्वपूर्ण माध्यम बन्न सक्ने जनाएको छ ।

नामियाको ज्ञापनपत्र बुझ्दै बागमती प्रदेश कृषि, पशुपन्छी, वन तथा वातावरण मन्त्री रमा आले मगरले नामियाको माग जायज रहेकाले मन्त्रालयले प्राथमिकतासाथ यसमा काम गर्ने आश्वासन दिएकी छिन् । "हामीले ज्ञापनपत्र दिँदै विगतदेखिका हाम्रा अभ्यासहरूका बारेमा पनि जानकारी गरायौं, मन्त्रीज्यू र मन्त्रालय निकै सकारात्मक रहेकाले कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धनका लागि मन्त्रालय र नामिया सँगसँगै अधि बढ्नेमा हुक्क छौं," अध्यक्ष शर्माले भने ।

ज्ञापन पत्र बुझाउन नामियाको तर्फबाट अध्यक्ष शर्मा, महासचिव लुईटेल, सचिव अधिकारी र नामियाका सल्लाहकार इन्जिनियर मधुसुदन सिंह बस्न्यात लगायतको टोलीले काठमाडौँबाट हेडौडा पुगेर मन्त्रालयमा ज्ञापन पत्र बुझाएको हो ।

स्रोत: अनाज

अहिलेको जापानमा कृत्रिम रसायन र विषादी प्रयोग गर्ने सबैले आफूलाई कृषक भन्छन् । कसैले मेरो कामका बारेमा सोध्ने भने मेरो पेसा 'कृषि' हो भनेर म भन्दैनं । म कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलरहित 'प्रकृतिसम्मत खेतीपाती' गर्ने किसान हुँ भनेर जवाफ फर्काउने गर्छु । अहिलेको कृषिमा खेतीको काम कम तर विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलको प्रयोग बढी भइरहेको भान हुन्छ । हाम्रा उत्पादनहरू सबै लगभग एकैनासका हुने भएकाले हाम्रो खाना पनि कुनै कारखानाबाट निस्कने औद्योगिक उत्पादनजस्तै लाग्छ । खेतीपातीका काममा बाह्य प्रविधिको प्रयोगलाई विशेष महत्व दिइएको हुनाले प्रकृति र बालीनालीको आफ्नै पुनरुत्पादन क्षमता अर्थात् जैविक शक्तिको महत्वलाई कतै हामीले विर्सिसकेका त होइनौं भन्ने भान हुन्छ ।

संसार किन यस्तो भयो त ?

अत्यधिक मात्रामा कृत्रिम रसायन प्रयोग गर्नुको प्रमुख कारण भनेको बालीनालीमा रोग-कीरा लाग्ने नदिनु र यदि लागिहाले पनि उक्त रोग वा कीरालाई नष्ट गरेर यिनीहरूबाट हुने हानी-नोक्सानी घटाउनु तथा धेरै उपज भित्र्याउनु हो । अझ यति मात्र नभई यी उपजलाई राम्रो देखाउनु र उपभोक्तालाई धेरैभन्दा धेरै किन्न प्रेरित गर्नु पनि हो ।

यसरी उत्पादन भएका विषाक्त तरकारी र अन्नपातहरू हामी दैनिक रूपमा उपभोग गरिरहेका छौं । कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलको निरन्तर प्रयोगले मानिस र माटो मात्र नभई नदी र समुद्रका साथै सम्पूर्ण पृथ्वीसमेत प्रदूषित भइरहेको अवस्था छ ।

सन् २०११ अगस्टमा जापानको स्वास्थ्य, श्रम तथा कल्याण मन्त्रालयले सार्वजनिक जनसङ्ख्याको आधा हिस्सा कुनै न कुनै प्रकारको बाह्य रसायनका गरेको प्रतिवेदनमा

कारण एलर्जीको मारमा परेको उल्लेख छ । यस्तो एलर्जीबाट बिरामी हुने मानिसहरूको

म किसान हुँ ।

संख्या तीव्र रूपमा बढिरहेको छ ।

मलाई पनि लाग्छ, कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलमाथि विश्वास गरेर विकास गरिएको आजको कृषि व्यवसायले यस्तो रोगलाई बढावा दिएको छ । तसर्थ दैनिक उपभोग गर्दै आइरहेको विषाक्त खानालाई फेर्न जरुरी छ। त्यसका लागि खेतीपातीलाई नै फेर्नु पर्छ । खेतीपातीलाई फेरि पहिलेकै जस्तो प्राकृतिक बनाउन सकियो भने मात्र हामी सबैले सागसब्जी र अन्न खाँदा दुष्क भएर खान पाइने छ । मैले आजभन्दा ३५ वर्ष पहिले नै कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलको प्रयोग गर्न छाडिसकेको थिएँ । केही समय कम्पोस्ट मल मात्र प्रयोग गर्ने तर २७ वर्ष भयो, त्यसको पनि प्रयोग गरेको छैन । सोही अवधिदेखि प्रकृतिका विरुद्ध संघर्ष हैन, सँगसँगै काम गर्ने संकल्प गरेको छु ।

म स्याउ खेती गर्ने किसान हुँ । खेतीलाई प्रकृतिसम्मत नबनाउँदासम्म स्याउको रुखलाई आक्रमण गर्ने कीरा र रोगजन्य जीवाणुलाई टाढै राख्ने युक्तिबारे सधैं सोच्ने गर्थे । स्याउबारीमा जाँदा एक स्वार्थी व्यक्तिले भैं आफ्नो स्वार्थलाई ध्यानमा राखेर स्याउका बोटहरूलाई नियालिरहेको हुन्थे । रोग र कीराबाट जोगाउँदै कसरी राम्रो, ठूलो र गुलियो स्याउ फलाउने होला भन्ने लालसाबाट प्रेरित भएर कीटनाशक विषादी र रासायनिक मलका मात्राहरू थपिरहन्थे । हो, विषादी र मलको चक्करमा लाग्दालागै 'सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुरा त स्याउको रुख भन्ने सत्यलाई मैले बुझेको थिइनँ । रुखको वरिपरिको माटो र माटोमा रहेका अन्य जीवका बारेमा त मैले अलिकति पनि विचार गरेको थिइनँ । अहिले थाहा भयो, मुख्य कुरा स्याउको रुख नै हो अनि उक्त रुखलाई सघाउने फेदको माटो, घाँस र कीराहरू हुन् । मैले विस्तारै थाहा पाएँ, हामीले प्राकृतिक जीवनशक्तिको उपयोग गर्न सकेको खण्डमा प्राकृतिक रूपमै फलहरू फल्ने रहेछन् । त्यसपछि मलाई लाग्यो, ती रुखहरू सजिलैसँग हुर्कन सक्ने प्राकृतिक वातावरण बनाउन सकेमा अबै राम्रोसँग फलहरू फलाउन सकिने छ ।

यी कुराहरूको अनुभूति गर्न मैले ११ वर्ष खर्च गरें । यस अवधिमा मैले आफैले गरेको खोज र अभ्यासबाट के थाहा पाएँ भने कीटनाशक विषादीको प्रयोगबाट बोटविरुवाले भनै बढी रोग(कीराको शिकार हुनुपर्ने रहेछ र कृत्रिम रासायनिक मल प्रयोग गर्नाले त भनै बढी कीरा लाग्ने रहेछन् । यसै क्रममा मलाई रोगजन्य जीवाणु, कीरा र भारको पनि प्रतिरोधी क्षमता हुन्छ भन्ने थाहा भयो। रसायन र विषादीको प्रयोगले यी भन्नुभन्नु बलिया हुँदै जाने रहेछन् र यिनलाई मार्न अबै कडा कीटनाशक तथा भारनाशक विषादी प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्था आउने रहेछ । अनि पछि हुँदै जाँदा यिनले समेत कुनै असर देखाउन नसक्ने भई रोग, कीरा र भारपातका कारण लागत भन्नुभन्नु बढ्दै जाने रहेछ ।

अहिले मेरो बारीमा ८०० स्याउका बोट छन् । यिनको उत्पादन लागत भनेको घरबाट बारीसम्म आवतजावत गर्न चाहिने गाडी र स्याउको रुखलाई रोग, कीरा र दुसरीले बिगान नपाओस् भनेर यिनमा प्रयोग गर्ने सिरका वा भेनेगर किन्न लाग्ने खर्च मात्रै हो ।

यसभन्दा अधिसम्म खेतीपातीका नाममा कीरा, रोग र भारपातहरूसँग निरन्तर संघर्ष गरेर प्रकृतिलाई विषाक्त बनाउन धेरै समय बिताइयो । अबको समय त्यो होइन । यिनका विरुद्ध संघर्ष नगरी पृथ्वीलाई नै प्रदूषणमुक्त बनाउने किसिमले खेतीपाती गर्ने समय हो ।

यो कुरा बताउन मैले जापानका धेरै ठाउँहरूमा यात्रा गरेको छु । यस यात्राको उद्देश्य कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलरहित 'प्रकृतिसम्मत खेतीपाती'का बारेमा धेरैभन्दा धेरै मानिसहरूलाई अवगत गराउनु हो। यस अभियानलाई देशव्यापी रूपमा फैलाउन सके हरेक गाउँमा उज्यालो अनुहार र हँसिलो आवाज सुन्न पाइन्थ्यो भन्ने लाग्छ । यही आशामा जम्माजम्मी १६२.५ सेन्टिमिटर उचाइ र ४८ किलोग्राम तौल भएको मान्छे, म यस अभियानका लागि निस्केको हुँ ।

मलाई 'किसान' भन्दा पनि 'ह्याकु(सो)' भनिएको मन पर्छ । पहिलेका किसानहरू प्रकृतिसँग मिलेर काम गर्थे । आफ्नै हातले अन्न उब्जाउने ज्ञान र सीप उनीहरूमा थियो । म सायद अबै त्यो स्तरमा पुगिसकेको छैन तर मैले अहिलेसम्म सँगालेका प्रकृतिसम्मत खेतीपातीका केही अनुभवहरू यस पुस्तकका माध्यमबाट तपाईंहरूमाभै बाँड्न चाहन्छु ।

साभार: पृथ्वी बचाउने खेतीपाती

सम्पादन: डा.कृष्णप्रसाद पौडेल

लेखक: ओकिनोरी किमुरा

हनुपर्ने रहेछ र कृत्रिम रासायनिक मल प्रयोग गर्नाले त भनै बढी कीरा लाग्ने रहेछन् ।

यसै क्रममा मलाई रोगजन्य जीवाणु, कीरा र भारको पनि प्रतिरोधी क्षमता हुन्छ भन्ने थाहा भयो। रसायन र विषादीको प्रयोगले यी भन्नुभन्नु बलिया हुँदै जाने रहेछन् र यिनलाई मार्न अबै कडा कीटनाशक तथा भारनाशक विषादी प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्था आउने रहेछ । अनि पछि हुँदै जाँदा यिनले समेत कुनै असर देखाउन नसक्ने भई रोग, कीरा र भारपातका कारण लागत भन्नुभन्नु बढ्दै जाने रहेछ ।

अहिले मेरो बारीमा ८०० स्याउका बोट छन् । यिनको उत्पादन लागत भनेको घरबाट बारीसम्म आवतजावत गर्न चाहिने गाडी र स्याउको रुखलाई रोग, कीरा र दुसरीले बिगान नपाओस् भनेर यिनमा प्रयोग गर्ने सिरका वा भेनेगर किन्न लाग्ने खर्च मात्रै हो ।

यसभन्दा अधिसम्म खेतीपातीका नाममा कीरा, रोग र भारपातहरूसँग निरन्तर संघर्ष गरेर प्रकृतिलाई विषाक्त बनाउन धेरै समय बिताइयो । अबको समय त्यो होइन । यिनका विरुद्ध संघर्ष नगरी पृथ्वीलाई नै प्रदूषणमुक्त बनाउने किसिमले खेतीपाती गर्ने समय हो ।

यो कुरा बताउन मैले जापानका धेरै ठाउँहरूमा यात्रा गरेको छु । यस यात्राको उद्देश्य कीटनाशक विषादी र कृत्रिम रासायनिक मलरहित 'प्रकृतिसम्मत खेतीपाती'का बारेमा धेरैभन्दा धेरै मानिसहरूलाई अवगत गराउनु हो। यस अभियानलाई देशव्यापी रूपमा फैलाउन सके हरेक गाउँमा उज्यालो अनुहार र हँसिलो आवाज सुन्न पाइन्थ्यो भन्ने लाग्छ । यही आशामा जम्माजम्मी १६२.५ सेन्टिमिटर उचाइ र ४८ किलोग्राम तौल भएको मान्छे, म यस अभियानका लागि निस्केको हुँ ।

मलाई 'किसान' भन्दा पनि 'ह्याकु(सो)' भनिएको मन पर्छ । पहिलेका किसानहरू प्रकृतिसँग मिलेर काम गर्थे । आफ्नै हातले अन्न उब्जाउने ज्ञान र सीप उनीहरूमा थियो । म सायद अबै त्यो स्तरमा पुगिसकेको छैन तर मैले अहिलेसम्म सँगालेका प्रकृतिसम्मत खेतीपातीका केही अनुभवहरू यस पुस्तकका माध्यमबाट तपाईंहरूमाभै बाँड्न चाहन्छु ।

साभार: पृथ्वी बचाउने खेतीपाती

सम्पादन: डा.कृष्णप्रसाद पौडेल

लेखक: ओकिनोरी किमुरा

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागद्वारा तीव्र अनुगमन

बाढी पीडितको लागि उपलब्ध गराइने राहत खाद्य पदार्थको निरीक्षण अनुगमन सम्बन्धी विवरण :

यस विभागबाट भाद्र २६ गते खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, काठमाडौं सहितको संयुक्त अनुगमन टोलीले भोटेकोशी बाढी पीडितको लागि उपलब्ध गराइने राहत खाद्य पदार्थको निरीक्षण अनुगमन गरिएको छ ।

अनुगमनमा राधा स्वामी सत्सङ्ग सामाखुसी, काठमाडौं दालमोठ, केराउ, सोयावरी, चाउचाउ, विस्कट, चिउरा, मस्योरा, भुजा, मुसुरोको दाल, स्टिम चामल, चामल, अम्बाको जुस, क्याम्पा ड्रिङ्क्स, कोकाकोला, लगायतका खाद्य पदार्थहरू राहतका लागि पठाउन ठिक्क पारेको पाइयो ।

उल्लेखित सबै खाद्य पदार्थको लेवलमा ब्याच, उत्पादन, प्याकेजिङ्ग गर्ने उद्योगको नाम, ठेगाना उल्लेख भई उपभोग्य मिति समाप्त नभएको पाइयो ।

दुई (२) वटा बोरामा रहेको पाँच (५) के जि जति आलु कुहिएको पाइएको, विवरणमा उल्लेख गरिएको पाँच (५) के जि जति आलुलाई नष्ट गरी बाँकी मात्र वितरणका लागि पठाउन छुटाइयो ।

खाद्य पदार्थको वितरण गर्दा असल वितरण अभ्यास अनुसार गर्ने निर्देशन दिइयो ।

खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, थापाथलीमा स्टरोन्नती गरिएको (फोर्टिफाइड) स्टिम जीरा मसिनो चामल, मुसुरो दाल, सूर्यमुखी तेल, आयोनून लगायतका खाद्य पदार्थहरू राहतका लागि पठाउन ठिक्क पारेको पाइयो ।

उल्लेखित सबै खाद्य पदार्थको लेवलमा ब्याच, उत्पादन, प्याकेजिङ्ग गर्ने उद्योगको नाम, ठेगाना उल्लेख भई उपभोग्य मिति समाप्त नभएको देखिएको जनाएको छ ।

त्यसरी नै २६ भाद्र गते देवयानी इन्टरनेशनल नेपाल प्रा. लि., ललितपुर म. न. पा.-७,

-यापिड रेस्पोनस् मोडालिटीमा) चिकेन र मायोनेज ससमा अस्वभाविक गन्ध आएको भनि आएको गुनासो सम्बोधन गर्ने क्रममा अनुगमन गर्दा सरसफाई अवस्था सन्तोषजनक रहेको,

शाकाहारी र मांशाहारी खाद्य पदार्थ तान प्रयोग भएको तेलको टिपीएम भ्यालु क्रमशः १७.५ र १६.५ भइ मापदण्ड अनुकूल पाईको,

व्यक्तिगत सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको,

मसला तथा तेल हाली मलेर मेरिनेटरा खेकाले चिकेनको उपभोग्य मिति दुई (२) दिन रहेको र सोही मिति भित्र

चिकेन तयार गरी बिक्री वितरण गर्ने गरेको, भण्डारण गर्दा (First In First Out - FIFO) कायम गर्ने गरेको पाइयो, खाद्य स्वच्छता कायम गरी तयारी खाद्य पदार्थहरू बिक्री वितरण गर्ने,

पटक-पटक खाने कुराहरू एउटै तेलमा नतार्ने र तेलको प्रयोग प्रयोग नियमन गर्न (Standard Operating Procedure (SO) बनाई लागू गर्न निर्देशन दिइको, यूनिफ स्पाइसेस एण्ड ड्राई फुड प्रोडक्स,

का.म.पा.(१४ कुलेश्वर (यापिड रेस्पोनस् मोडालिटीमा), ओखरमा दुसी भेटिएको भनि आएको गुनासो सम्बोधन गर्ने क्रममा अनुगमन गर्दा मिति २०८३ भाद्र २० गते

उद्योगले गुणस्तरमा compliant आएको ओखर (Walnut) फिर्ताको लागि (Recall-Mega art Pvt.Ltd. लाई पत्राचार गरेको पाइयो, सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको, खाद्य पदार्थहरू प्यालेटमा राखी

भण्डारण गरेको पाईको, व्यक्तिगत सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको, खाद्य पदार्थहरू प्याकिङ गर्दा FIFO प्रणाली लागू गरेको नपाईएको, भण्डारण कक्षको अवस्था व्यवस्थित नरहेको, भण्डारण कक्षलाई थप व्यवस्थित गर्न, बिक्री वितरण भएका सम्पूर्ण ओखर (उत्पादित मिति २०२६ जुलाई) बजारबाट फिर्ता (Recall) गरी सोको विवरण विभागमा यथाशिघ्र पेश गर्न, थप अनुसन्धान गरी प्रयोगशाला परिक्षण गर्न ओखरको नमूना संकलन गरिएको, रामेश्वरम स्वीट्स एण्ड स्न्याक्स प्रा. लि., का.म.न.पा.-३२, (नियमित अनुगमन) गर्दा सरसफाईको सामान्य रहेको, क ी ट नयन्त्रणको व्यवस्था सन्तोषजनक नरहेको, कच्चा खाद्य पदार्थहरू प्यालेटमा भण्डारण गरेको पाईको, व्यक्तिगत सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको पाइएको, कीट नयन्त्रणको व्यवस्था थप प्रभावकारी रूपले लागू गर्ने, तयारी खाद्य पदार्थहरू बिक्री वितरण गर्दा खाद्य स्वच्छता कायम गर्न निर्देशन दिइको छ ।

विभागबाट मिति २०८३ भाद्र २७ गते भोटेकोशी बाढी पीडितको लागि उपलब्ध गराइने राहत खाद्य पदार्थको निरीक्षण अनुगमन गरिएको छ ।

त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, काठमाडौं चिकेन फ्लेभर्ड नुडल्स सुप, टमाटरको पेष्ट, मैदा (Wheat flour), चिया, मह, मसला, डेट्स (Dates), क्यानमा बन्द गरीएको बकुल्ला सिमी (Fava beans), टेबल नुन (Table salt), खुर्पानीको पेष्ट (Apricot paste), Hazelnut cream, पास्ता, तोहिनी (Tohini), एक्स्ट्रा भर्जीन जैतुनको तेलसंग दभिलम गरीएको सूर्यमुखिको रिफाइण्ड तेल, रिफाइण्ड edible palm olive तेल, चिनी, चामल, क्यानमा बन्द गरीएको काबुली चना (White Chick Peas) लगायतका खाद्य पदार्थहरू राहतका लागि विदेशबाट आएको पाइको, उल्लेखित सबै खाद्य पदार्थको लेवलमा ब्याच, उत्पादन, प्याकेजिङ्ग गर्ने उद्योगको नाम, ठेगाना उल्लेख भई उपभोग्य मिति समाप्त नभएको देखिएको जनाएको छ ।

खाद्य पदार्थको वितरण गर्दा असल वितरण (Good Distribution Practice) अभ्यास अनुसार गर्ने, राधा स्वामी सत्सङ्ग सामाखुसी, काठमाडौं, मुसुरो दाल, सूर्यमुखी तेल, चिउरा, गरम मसला, काश्मीरी मिर्च पाउडर, चाउचाउ, बेसार,

चिनी, आयोनन, बासमति चामल, बिस्कुट, जिरा लगायतका खाद्य पदार्थहरू राहतका लागि पठाउन ठिक्क पारेको पाइको, उल्लेखित सबै खाद्य पदार्थको लेवलमा व्याच, उत्पादन, प्याकेजिङ गर्ने उद्योगको नाम, ठेगाना उल्लेख भई उपभोग्य मिति समाप्त नभएको देखिएको, खाद्य पदार्थको वितरण गर्दा असल वितरण (Good Distribution Practice) अभ्यास अनुसार गर्ने,

बाढी पीडितको लागि उपलब्ध गराइने राहत खाद्य पदार्थको निरीक्षण अनुगमन सम्बन्धी विवरण

त्यस विभागबाट मिति २०८३ भाद्र २९ गते भोटेकोशी बाढी पीडितको लागि उपलब्ध गराइने राहत खाद्य पदार्थको निरीक्षण अनुगमन गरिएको छ ।

तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय काठमाडौं सहितको संयुक्त टोलीले नियमित अनुगमन निरीक्षण गर्ने क्रममा निम्न लिखित खाद्य व्यवसायको मिति २०८३ भाद्र १ गते अनुगमन निरीक्षण गरी टु एस आर. ग्रुप प्रा. लि, काठमाडौं-१३ कालिमाटीमा सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको, खाद्यान्नका बोराहरू प्यालेटमा नराखि भण्डारण गरेको पाइको, कीट नियन्त्रणको व्यवस्था सामान्य रहेको, खाद्य स्वच्छता कायम राख्न, कीट नियन्त्रणको व्यवस्था थप प्रभावकारी गर्न उचित भण्डारण अभ्यास अवलम्बन गर्न निर्देशन दिइएको । सगरमाथा एगो ट्रेडीड प्रा.लि, शाखा कार्यालय, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं-४ बागडोल, कीट नियन्त्रणको व्यवस्था सन्तोषजनक नरहेको, उचित भण्डारण अभ्यास अवलम्बन नगरेको, विभिन्न ब्राण्डका चामल बिक्री वितरण गर्ने गरेको पाइको, कीट नियन्त्रणको प्रभावकारी व्यवस्था गर्ने, उचित भण्डारण अभ्यास अवलम्बन गर्ने, खाद्य स्वच्छता कायम राख्न निर्देशन दिइको, श्याम बेकरी उद्योग, काठमाडौं-१४मा सरसफाई सामान्य पाइको, रुकीट नियन्त्रणको व्यवस्था सामान्य रहेको, उपभोग्य मिति समाप्त भएको छ कार्टुन वनस्पति ध्यू भण्डारण कक्षमा पाइको, खाद्य स्वच्छता कायम राख्न, उपभोग्य मिति समाप्त भएको वनस्पति ध्यू नष्ट गरिएको, किट नियन्त्रण व्यवस्था थप प्रभावकारी गर्न निर्देशन दिइको छ ।

ए वन पोलिमर एण्ड वेभरेज प्र.लि., कागेश्वरी मनोहरा-७, मुलपानी, प्याकिंग गर्न ठिक पूर्व UV treatment हुनुपर्नेमा

(UV treatment पछाडी (Micro filter) रहेको पाइको,

प्रशोधन स्थलमा ढोका नभएको, उद्योग परिसरमा “प्रवेश निषेध” भनि उल्लेख गरेको बोर्ड नरहेको,

प्रशोधित पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ बमोजिमको कुनै पनि कागजात नरहेका, Critical / major safety issue भएकोले सुधार नभए सम्मको लागि उत्पादन बन्द गर्ने निर्देशन दिईको, स्टकमा रहेको Fusion park को लेबलिङ भएको नौ सय (९००) मि लिको तिनसय (३००) वटा बोतल र Aqua mine brand को लेबलिङ भएको पाँचसय (५००) मि लिको १,९६० वटा बोतल प्रयोगशालाको प्रतिवेदन प्राप्त नभएसम्मका लागि रोक्का गर्ने निर्देशन दिईको छ ।

वि एण्ड वि डेरी एंड बेकरी पसल, कागेश्वरी मनोहरा (६, काठमाडौं) लेवल विवरण नभएको दही पाँचसय (५००) मि लि को एघार (११) वटा, एक (१) लिटरको दही छ (६) वटा तथा रसवरी एक (१) वटा डब्बा पाइकोमा खुल्ला दही बिक्री गरेको पाइको, प्लाष्टिकको भाडामा दुधजन्य उत्पादन राखेको पाइको, अनुमति पत्र प्राप्त नगरेको डेरी उद्योगबाट प्याकिंग गरेको दुधजन्य उत्पादन बिक्री गरेको पाइको, बेकरी र डेरी पसल अलग अलग राख्न

निर्देशन दिइयो, विवरणमा उल्लेख भएको लेबल नभएको सबै उत्पादनहरू नष्ट गरिको, अनुमति प्राप्त डेरी उद्योग बाट मात्र दुधजन्य उत्पादन खरिद गर्ने, प्लाष्टिकको भाडामा दुधजन्य उत्पादन नराख्ने, लगायत दुध तथा दुधजन्य पदार्थ उत्पादन मापदण्ड गर्न निर्देशन दिइएको छ ।

तरकारी तथा फलफुलहरूमा गरिएको जीवनाशक विषादी परिक्षण सम्बन्धी विवरण खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग तथा विभाग मातहतका ७ वटा प्रदेशस्थित आठवटा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयहरू र १२ वटा नाकामा रहेका खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणीकरण कार्यालयहरूबाट आ व २०८३/८४ को मिति २०८३ भाद्र १ देखि २०८३ भाद्र ३१ गते सम्म द्रुत विषादी परिक्षण विधि (RBPR) तथा Gas Chromatography Mass Spectroscopy-Mass Spectroscopy (GCMS-MS) विधिबाट तरकारी, फलफुल तथा चामलमा गरिएको जीवनाशक विषादी परिक्षणको नतिजा निम्न बमोजिमको रहेको हुँदा सबैको जानकारीका लागि यो विवरण जारी गरिएको खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागका वरिष्ठ खाद्य अनुसन्धान डा.बालकुमारी शर्माद्वारा जारी प्रेस विज्ञापितमा जनाएको छ ।

कृषि विश्वविद्यालय.....

कसानकै लागि हो । सबै शिक्षा, कृषि अनुसन्धान, प्रसार, जे जति संघ-संस्था छन् सबै किसानकै लागि हो । वास्तवमा किसानसँग यि संस्थाहरू जति नजिक भएर काम गर्‍यो त्यति चाही नेपालको कृषिमा फाइदा हुन्छ । त्यसकारण कृषि शिक्षा एकातिरबाट जाने, कृषि अनुसन्धान अर्को तिरबाट जाने, प्रसारको काम अर्कैले हेर्ने त्यस्तो विचमा समन्वय नहुँदा परम्परालाई हामीले सधार्नु पर्छ । किसानमैत्री हाम्रो सरकार, विश्वविद्यालय, प्रसार सबै एकीकृत हुनुपर्छ । र यसका लागि कृषि मन्त्रालयले एउटा नीति बनाएर । पुनःसंरचना गर्नु गर्न जरुरी छ । किनभने तराईको कृषिले हिमाल र पहाडलाई पनि छुन सक्नु पर्छ । हिमालको कृषिलाई समेट्ने गरि शिक्षाहरू दिनु पर्छ । जलवायुलाई कहाँ कति मर्ज गर्नु पर्छ कहाँ कसरी समेट्नु पर्छ । हाम्रो कृषि र वन एकीकृत पेशा भएको हुनाले कृषिको लागि वन पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण छ । त्यसले

अहिले कृषि तथा वन विज्ञानलाई Restructure गरेर कहाँ-कहाँ मर्ज गर्नुपर्छ अनुसन्धान नजिकै कृषि क्याम्पस राखियोस् । सरकारका अनुसन्धान केन्द्रका पूर्वाधारहरूको प्रयोग अहिले पनि गर्नु पर्छ । त्यस हिसाबमा सरकारले Restructuring गरेर अगाडि बढ्नु पर्छ भन्न मेरो मान्यता छ ।

राख्नु पर्ने महत्वपूर्ण कुरा छुटेको केही छन् छन् कि ?

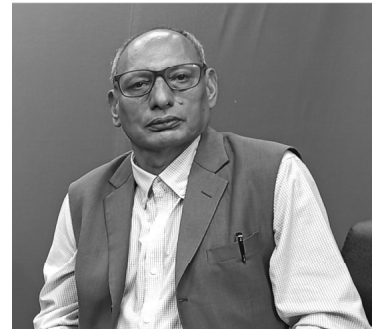
कृषि नभई जीवन हुँदैन, उद्योग कलकारखाना नरहँदा पनि केही फरक पर्दैन । तर, कृषि नै रहेन भने सबै हराउँछ । कृषिलाई अलि केन्द्रविन्दुमा राखेर शिक्षा, अनुसन्धान, प्रसारलाई एकीकृत रूपमा लानु पर्छ र नयाँ नीति यो सरकारले बनाउनु पर्छ । समीक्षा गरेर, कार्यशाला गोठी, समीक्षा, आत्मसाथ गरेर, अगाडि बढ्न म सरकारलाई आग्रह गर्दछु ।

सम्पादन सहयोगी : सरस्वती मानन्धर

कृषि विश्वविद्यालयहरु पुनर्संरचना गर्नु पर्छ : पूर्व उप-कुलपति तथा प्रा.डा.पुण्यप्रसाद रेग्मी

जुम्लामा चैत्रको १२ गते धानका बिउ भिजाउने परम्परा सैयौं, हजारौं वर्षदेखि चल्दै आएको रहेछ । त्यो चैत्र धान १२ चैत्रमा भिजाउने पर्ने ।

विद्यालयहरु र नयाँ नयाँ आङ्गिक क्याम्पसहरु स्थापना भएका छन् । त्यस्तै अब कृषि नै पढाउने भनेर मदनभण्डारी

नेपालको कृषि शिक्षा, हाल भइरहेको कृषि शिक्षाको मोडल, रैथाने कृषि प्रविधिको ज्ञान, नेपालले दिएको कृषि शिक्षा प्रणालीको सुधार बारेमा कृषि तथा वन विज्ञान अध्ययन संस्थान उपकुलपति, कृषि अर्थशास्त्र विषयको अध्यापन । कर्णाली प्रदेश योजना आयोगका उपाध्यक्ष, प्राध्यापक डा.पुण्यप्रसाद रेग्मीसँग धनबहादुर मगरले कृषि जर्नल मासिकको लागि गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंशः

यहाँले अध्यापन गराउनु भएको ३० वर्ष भयो । ३० वर्षभन्दा अगाडि अध्ययन गर्दाको कृषि शिक्षाको अवस्था कस्तो थियो ?

धेरै राम्रो प्रश्न सोध्नु भयो, म २०३७ सालमा बि.ए.सी.ए. पढ्नलाई चितवन जिल्लाको रामपुर आएको थिएँ । त्यतिबेला नेपालमा एउटा मात्र कृषि क्याम्पस थियो । त्यतिबेला रामपुर क्याम्पस बि.ए.सी.ए. पढ्ने भनेर रामपुर क्याम्पस नेपालको कृषि विषयक अध्ययन केन्द्र भनेर चिन्दथे ।

एन.बि.सी. पि.एच.डी.को पढाई नेपालमा नहुने भएको हुनाले हामीलाई पढाउने गुरुहरु धेरैजसो अरु मुलुकका थिए । नाम चलेका विश्वविद्यालयबाट एम.ए.सी. पि.एच.डी. गरेर आउनु भएको थियो । उहाँहरूले पढाउनु हुन्थ्यो र त्यतिबेला क्याम्पसको पढाइको दृष्टिकोणले, आवश्यक पर्ने जनशक्तिका दृष्टिकोणले, क्याम्पसलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधारको दृष्टिकोणले, एउटा नमूना क्याम्पस थियो । क्याम्पसलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति, शिक्षकहरुको राम्रो व्यवस्था, कर्मचारीहरु राम्रो व्यवस्था, पूर्वाधार, छात्रावासदेखि पुस्तकालयसम्म सबै राम्रा व्यवस्था थियो । तर तुलनात्मक रुपमा अहिले आउँदा र संस्थागत दृष्टिकोणले अहिले देशभर करिब ३५ वटा कृषि क्याम्पसहरु विभिन्न विश्वविद्यालयमा अन्तर्गत मध्यपश्चिम विश्वविद्यालय, सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय, पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय, काठमाडौं विश्वविद्यालय लगायत थुप्रै विश्व

विश्वविद्यालय पनि आएको छ । धेरै विश्वविद्यालयहरुको संख्या पनि थपिएको छ । मैले बि.एस.सी. ए.जी. पढाउँदा खेरी एउटा पूर्वाधार त्यसपछि जनशक्तिको व्यवस्थापन त्यो कुरा अहिलेको कलेजहरुमा देखिदैन । त्यसकारण तुलनात्मक रुपमा गुण हेर्दा राम्रो पढाउने शिक्षकको व्यवस्था नहुनु, पूर्वाधारको व्यवस्था नहुनु, अथवा अन्य टिचिङ्ग, लर्निङ्ग वातावरणको कमजोर हुनु पहिलेको जस्तो सोचेजस्तो गुणस्रणीय शिक्षा अहिले देखापरेको छैन ।

हिजोको पढाई र आजको पढाइको विषयमा पनि यहाँले बताइदिनु भयो । यहाँको लामो अनुभवमा नेपालको कृषि अध्यापन कस्तो हुनुपर्छ जस्तो लाइन्छ ?

मैले अलिकति यो भन्दा अगाडि विषयवस्तु राखिसकेको छु । हाम्रो जति पनि कृषि शिक्षा दिने विभिन्न कलेजहरु छन्, विश्व विद्यालयहरु छन् तिनीहरुमा अहिलेको नयाँ प्रविधि अथवा स्मार्ट कक्षहरुको व्यवस्था, अथवा अहिले आएको नयाँ एआई प्रविधिको जमाना छ । यस्ता प्रविधिलाई पनि आत्मसाथ गर्दै र पाठ्यक्रम पनि समयानुकूल परिमार्जन गर्दै, हाम्रो कृषि शिक्षाका प्राविधिक नीतिहरुलाई पनि स्मार्ट कक्षाका रुपमा व्यवस्था, छिमेकी देश भारतको विश्वविद्यालयहरुको जुन उत्पादन छन् । तिनीसँग प्रतिस्पर्धामा गर्न नसके पनि एउटा रिजनकै विश्वविद्यालय बनाउने हिसाबले अगाडि बढ्नसक्थ्यो भने हाम्रो कृषि शिक्षा उत्कृष्ट हुन्छ ।

रामपुर क्याम्पस नहुँदा नेपाली विद्यार्थीहरु कृषि पढ्नको लागि भारतको विभिन्न प्रान्तहरुमा जाने गर्थे । अनि त्यहाँबाट आएर नेपालमा कृषि प्रसारका लागि काम गर्थ्यो । भारतमा हिजोको कृषिको पढाईको अवस्था कस्तो थियो, त्यो पनि बताइदिनु होस् ?

भारतमा अहिले ७२ वटा विश्वविद्यालयहरु छन् खास गरेर त्यहाँ (आइ.कार) सरकारी कृषि अध्ययन गराउने ठूलो संस्था हो । यस अन्तर्गत विश्वविद्यालयहरु रहन्छन् । त्यसको मापदण्ड पालना गर्नु पर्छ जस्तै ७० प्रतिशत जति पाठ्यक्रम एकै खालको हुन्छ । र ३० प्रतिशत स्थानीय कृषि, पशुपालन, आवश्यकता अनुसार पाठ्यक्रम छन् । त्यसरी सरकारी कृषि कार्यक्रम अन्तर्गत विश्वविद्यालयहरु राम्रोसँग सफल भएका छन् । नेपालको कृषिका कलेजहरु कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत नभइकन शिक्षा मन्त्रालयमा अन्तर्गत छन् । नेपालको कृषि कलेजहरु पहिलेदेखि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अन्तर्गत हुनुपर्छ भन्दै आएको छ । तर अहिलेसम्म कार्यक्रमन हुन सकेको छैन । त्यसो गर्दा सबैको एक्सेस बढी भएर कृषिको शिक्षा, कृषिको अनुसन्धान, कृषिको प्रसार यी ३ वटा विषय एकीकृत रुपमा अगाडि बढ्थ्यो ।

अझ कृषि विश्वविद्यालयहरु ल्याण्ड ग्राण्ड मोडलमा लागु हुनु पर्छ भन्दै आएको छ । ल्याण्ड ग्राण्ड भनेको सरकारी जमीन निजी जमीन, हरूमा स्रोत साधनको प्रयोग गरि मत्स्या फार्म, पशुपालन फार्म, बाली विज्ञान फार्मको विकास गर्न सक्ने सम्भावना भएको र त्यस्ता स्थान अध्ययन अनुसन्धान प्रशस्त गर्न सक्ने भउकाले जग्गाको व्यवस्था र सरकारले गर्ने, विश्वविद्यालयको बजेट अनुसार अनुसन्धान, प्रसारको लागि यथेष्ट बजेट छुट्याइदिने गरि त्यस किसिमको विश्वविद्यालयहरु अमेरिकामा सञ्चालित छन् । ल्याण्ड ग्राण्ड मोडलमा सञ्चालित विश्व विद्यालयहरु धेरै नै पपुलर छन् । नेपालमा पनि हामीले कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयलाई ल्याण्ड ग्राण्ड मोडलमा लैजानु पर्छ भनेर प्रयास गरेको छ । अहिले

लागु हुन सकेको छैन ।

ल्याण्ड ग्राण्ड मोडलेको शिक्षा अनुसन्धान, प्रसार भयो भने हाम्रो नेपालको कृषि अगाडि बढ्ने हजुरको विचार हो ?

हजुर, किनभने हाम्रो क्याम्पसहरूमा मात्र सीमित भएका छन् । शिक्षण एउटाले, अनुसन्धानलाई एउटाले, प्रसार एउटाले हेर्ने र अर्कोले कोअर्डिनेशन गर्दा राम्रो हुन्छ । कोर्डिनेशन नहुँदा यो तरिकाले हामीले सोचेको जस्तो विकास गर्न सक्दैन । यसकारण साच्चिकै कृषिका विकास गर्ने हो भने एकीकृत रूपमा शिक्षण, अनुसन्धान र प्रसारलाई लैजानु पर्छ र जति पनि विश्वविद्यालय, कलेजहरू छन् ल्याण्ड ग्राण्ड मोडलबाट अगाडि बढाउनु पर्छ ।

कृषि विश्वविद्यालयहरूमा अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरूलाई आयआर्जनमा जोड्न सकेन भनेर गुनासो आइरहेको छ । यो काम सरकारले व्यवस्थापन नगरेर हो वा विद्यार्थीहरूले नचाहेर हो ?

पहिले हामीलाई कति कृषिमा कति जनशक्ति चाहिने हो, राष्ट्रिय योजना आयोगले राम्रोसँग अनुसन्धान गर्छ । जस्तो हामीले अध्ययन गर्दा लामो समयसम्म राष्ट्रिय योजना आयोगमा कतिजना वर्षमा खपत हुनसक्छ । जस्तो आज जस्तो विश्वविद्यालय कति चाहिन्छ । नार्क जस्तो अनुसन्धान केन्द्रमा कति जनशक्ति चाहिन्छ । बाहिर अरु बजारमा कति चाहिन्छ ? माग कति छ त्यो सबै गरेर वर्षमा कति कोटा आवश्यक छ । कुन कलेजलाई दिने भन्ने हुनु पर्छ । अहिले राष्ट्रिय योजना आयोगले त्यो प्रक्षेपण गर्दैन । अझ आफु खुसी विश्वविद्यालयका कलेजहरूले कोटाहरू तोक्ने र भएभरका जनशक्ति उत्पादन उद्यमशिलतासँग जोड्ने थेउरी भन्दा बढी प्राकृतिकल कक्षाहरूमा लैजाने एक किसिमको पाठ्यक्रम परिमार्जन गर्दै लैजानु पर्छ ।

जस्तो म कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयको उपकुलपति हुँदा हाम्रो थेउरी र प्राकृतिकलको रिसयो हेर्दा ३७ प्रतिशत मात्र प्राकृतिकल, ६३ प्रतिशत थेउरी थियो । कम्तिमा पनि ५० / ५० प्रतिशत लैजानु पर्छ भनेर पाठ्यक्रम परिमार्जन गर्दा ४९ प्रतिशत जति थेउरी, ५१ प्रतिशत जति प्राकृतिकलमा आएको थियो । अब त्यसलाई ६० / ६५ प्रतिशत ल्याउनु पर्छ ।

विश्वविद्यालयहरूमा खास सीप, प्रयोगात्मक सीमा बढ्छन् । इन्टरप्रेनरसीप, उद्यमशिलता, उद्यमी बन्न त्यसले प्रोत्साहन गर्छ । यसले विद्यार्थीहरूलाई पढ्दा-पढ्दै सिकने र कमाउने कुरा गर्नलाई सरकारले पनि एउटा विधिकै रूपमा प्राविधिक विश्वविद्यालयहरूमा सिक्दै, पढ्दै, अथवा अनुभव बढ्दै गई बढी भन्दा बढी सिप हासिल हुने, ज्ञान हासिल हुँदै जान्छ ।

त्यतातिर अहिलेसम्म बजेट छुट्याउन मेसो भएको छैन । त्यसैले आन्तरिक रूपमा भएपनि म उपकुलपति हुँदा नेपाल वायोइन्टरप्रेनरसिप भनेर विद्यार्थीहरूलाई उद्यमी बनाउने प्रयास नभएको होइन । पढेपछि जागिर होइन कि, अरुलाई जागिर दिने खालको इन्टरप्रेनर एनवीआई कार्यक्रम सञ्चालन गरिको थियो । चलिराखेको थियो त्यस्तै थुप्रै विद्यार्थीहरू इन्टरसीपमा पढ्दा अन्तमा विद्यार्थीहरू सक्षम बन्छन् । हामी विदेशमा, इजरायलमा पढाउनु, त्यहाँ गएर नयाँ प्रविधि सिकेर आएर नेपालमा उद्योग व्यवसाय शुरु गर्नु, त्यस्तो काम केही विद्यार्थीहरूले पनि गर्नु भएको छ । र यसलाई पाठ्यक्रममै सिक्दै, कमाउँदै, छुट्टै कार्यक्रमनै समावेश गर्ने हिसाबले नेपालमा उद्यम व्यवसायहरूमा लाग्ने प्रेरित गर्न पर्छ भन्ने मलाई लाग्छ ।

हाम्रो देशजस्तो कृषि प्रधान देशमा बहुसंख्याक जनता कृषिमा आश्रित छन् । आधुनिक नभएपनि निर्वाहमुखी गरिरहेको अवस्था छ । हाम्रो देशको भौगोलिक अवस्था अनुसार रैथाने खेती प्रविधि, परम्परागत रैथाने खेती प्रविधिको कालान्तरमा यसको महत्व कतिको हुन सक्छ ?

नेपालमा मात्र होइन, संसारभरिनै इन्डिजिनियस नलेज एण्ड टेक्नोलोजी धेरै नै महत्वपूर्ण छ । किनभने वर्षौवर्षदेखि खारिदै-खारिदै आएको प्रकृतिमैत्री, आजकल दिगो विकास, इको फ्रेण्डली भन्छौं । योसँग एकदम नजिकसँग सम्बन्ध रहेको छ । इन्डिजिनियस एउटा टोक्नोलोजी किसानहरूले परापूर्वकालदेखि नै गर्दा-गर्दै खारिएर आएको प्रविधि हो । त्यो दिगो पनि हुन्छ । र त्यो स्थानीयस्तरमा नि दिगो हुन्छ । त्यस्तो खालको प्रविधिलाई बचाएर राख्नु पर्छ । यसलाई प्रवर्द्धन गर्नु पर्छ भन्ने कुरा छ । यो ज्यादै महत्वपूर्ण छ । तपाईंलाई एउटा उदाहरण दिन्छु । आजभन्दा २७ वर्ष पहिले मेरो विद्यावारिधीको लागि अनुसन्धान गर्न

बर्दियाको इन्डिजिनियस सिड, रैथाने बालीको कस्तो छ भनेर अध्ययन गरेको थिएँ । त्यसैको सिलसिलामा म जुम्लामा गएँ । चैत्रको १२ गते धानका बिउ भिजाउने परम्परा सैयौं, हजारौं वर्षदेखि चल्दै आएको रहेछ । त्यो चैत्र धान १२ चैत्रमा भिजाउने पर्ने ।

यति सम्मकी जुम्लाको कुनै किसान हिउँदमा हिउँ पर्ने भएकाले खेती काट्ने कार्यक्रम सकेर चिसो मौसम छल्ल, मौसमी बसाई सराइको लागि, आयआर्जन गर्न भारतमा जाने र फर्केर आएपछि खेती शुरु गर्ने परम्परा थियो । त्यो चैत्र १२ गतेका दिन, यदि फर्केन भने मर्नु भएछ भनेर क्रिया समेत बस्ने चलन रहेछ । त्यति महत्वपूर्ण दिन, त्यो दिन चैत्र १२, धानको बिउ भिजाउनु किन त्यहि दिननै तोकिन्छ त भनेर १ जना पिटर ह्वाइट भन्ने विदेशी कृषि वैज्ञानिक जुम्लामा करिब ५ वर्षसम्म अनुसन्धानका लागि आउनु भएको रहेछ । उहाँले त्यो जुम्लाको मौसमको तापक्रमको तथ्याङ्क, वर्षाको तथ्याङ्क, लिँदा खेरी त्यहि दिन तापक्रम ३ डिग्री सेल्सियस पुग्ने रहेछ । बिउ उम्रन तापक्रम बढ्नुपर्थ्यो । किसानहरूले अझ राम्रोसँग बिउ पलाओस भनेर ४ दिन पहिला आफ्ना विस्तारामुनि राखेर सुत्ने र त्यो तातोले पनि चाँडै दुसार आउँछ भनेर त्यसो गर्दो रहेछ ।

व्याड ४ दिन पहिले तयार भइरहेको हुन्छ । अनि व्याडमा त्यो राख्दा स्थानीय स्तरको भेडाको दिशा, खरानी, सबै मिसाएर कालो पाउडर जस्तो बनाएर धानको बिउमा छरेपछि व्याडमा छर्ने रहेछ । त्यसपछि दिउँसो सूर्यको तापले १ लेयर बसेको कालोलेयरले ताप शोषण गर्ने भयो । रातीको चिसोबाट त्यसले बचाउने पनि भयो । त्यसपछि तलबाट त्यो बिउ उम्रेर माथि आउने रहेछ । पछि फेरि त्यसलाई मलको रूपमा प्रयोग गर्ने भयो । भने पछि कृषि वैज्ञानिक कति वैज्ञानिक, हुनतः त्यो परापूर्वकालदेखि चलि आएको हो । त्यसमा विज्ञान छ । त्यो इन्डिजिनियस पनि हो । साइन्टिफिक पनि हो । सबै दृष्टिकोणले राम्रो हो । मैले एउटा उदाहरण दिएको छु । खेतीबालीमा अथवा कृषिमा प्रशस्त परम्परागत स्थानीय प्रविधिहरू छन् । त्यसकारणले खेती बालीका परम्परागत स्थानीय प्राविधिक ज्ञान, सीपहरू प्रशस्त छन् । सिँचाईको व्यवस्थापन भन्दा स्थानीय सीपहरूको व्यवस्थापन एकदमै प्रभावकारी हुन्छ ।

त्यस्तै अब बीउ बचाउने भनेको जिउ बचाउने पनि हो । सबैभन्दा ठूलो समस्या

अहिले संकट बीउबाट हुन्छ । किसान भने हाइब्रिड बिउतिर गइरहेको छ । हामीले हाइब्रिड आफै निकाल्दैौ । बाहिरबाट ल्याउँछौ । बिउ भएन भने हामी पनि सकिन्छौ । त्यसकारण बिउ भण्डारण गर्ने, सेलेक्सन गर्ने, अन्न भण्डारण गर्ने हाम्रो परम्परागत तौरतरिका छन् । रोग किराबाट जोगाउनका लागि हाम्रो आफ्नै खालको प्रविधि छ । उत्पादन, भण्डारण एउटा उदाहरण मात्र दिएँ । थुप्रै हाम्रो इण्डिजियस टेक्नोलोजीहरु छन् । वरु यसको संरक्षण आवश्यक छ । प्रवर्द्धन, अनुसन्धानको आवश्यक छ । यो ज्यादै महत्वपूर्ण पक्ष हो ।

जुम्ला जस्तो दुर्गम जिल्लाहरुको बिउ राख्ने गहिरो ज्ञान यहाँले अध्ययनका क्रममा प्राप्त गर्नु भएको देखिन्छ । परम्परागत भन्दा आधुनिकतामा ध्यान दिएर नेपालको कृषि दिगो हुन सकेन की ? यहाँले यस विषयलाई कसरी महशुस गर्नु भएको छ ?

म एउटा उदाहरणबाट तपाइको उत्तर दिन्छु । जुम्लामा स्थानीय धान रोपिरहेको स्थानीय जातको बीउ छोडेर आधुनिक जात हाइब्रिड जातका धान लगाउनु भएछ । सिफारिस गर्नेले पनि स्थानीय भन्दा बढी उत्पादन दिने हाइब्रिड लगाउनहोस् भनेपछि त्यो हाइब्रिड लगाएको धान फलेन । यो धान किन फलेन भनेर वैज्ञानिक अनुसन्धान गर्दा स्थानीय जात चाहीं तपाइको फोटो सिन्थेसिस हुँदो रहेछ । यो भनेको फुल्ने बेलामा घाम लागोस् कि बादल लागोस् जुनसुकै बेलामा पनि राम्रो फुल फुल्ने र फल्ने रहेछ । तर यताबाट लगेको हाइब्रिड जातको धानको बिउ फुल्ने बेलामा बादल लाग्यो, घाम लागेन भने नफुल्ने रहेछ र धान नफल्ने रहेछ भनेपछि स्थानीय रैथाने वालीको कति महत्व रहेछ भन्ने कुरा छर्लङ्ग छ नि त । वर्षैदेखिको साँचेर आएका कृषि त्यसै यो असाध्यै महत्वपूर्ण पक्ष चाहीं छ । अब आधुनिकताका नाउँमा कृषिलाई आधुनिकीकरण पनि गर्नु पर्छ । एगिकल्चर मोडर्नाइजेसन गर्नु पर्छ । अध्ययन अनुसन्धान गरि हावापानी, अनुकूल भेराइटीहरु निकाल्नु पर्छ । तर, मूल बिउ रैथाने बीउलाई पनि जोगाई राख्नु पर्छ भन्ने मलाई लाग्छ ।

एकदमै महत्वपूर्ण ज्ञानको कुरा भन्नुभयो । यो महत्वपूर्ण पाटो रहयो । डा.साव अहिले यहाँले इण्डिजिनियस

नलेजको महत्वको विषयमा बताउनु भएको छ । यसलाई हाम्रो कृषि विषयक पढाई हुन्छ कि हुँदैन ? यसको अलिकति बताईदिनहोस् ?

अहिले कस्ता छन् भने सिँचाई पढाउँदा Low management systems या farmers भनेर पढाईन्छ । तर farmers community management भनेको चाहीं क्षमज(भल्यगक हो । जस्तो यसको पनि उदाहरण दिन्छु । बर्दियामा थारु समुदायको बर्धर प्रणाली छ । Community मा एक जनाले तोक्छ । यसले पानीको कुलोको तलमाथि सबैको खेतवारीमा पालै-पालो पानी सिँचाई पुर्‍याउने सेडुल बनाउँछ । र उसलाई विश्वास गरिन्छ । जुम्लामा त्यही सिँचाई पुर्‍याउने व्यक्तिलाई जुम्ली समुदायबाट छानिएका व्यक्ति अर्थात् परम्परालाई 'नरहला' भन्दो रहेछ । नरहला १ जनालाई चुन्छ । समाजले उसैलाई जिम्मा दिन्छ ।

सबैको खेतवारीमा पानी मिलाएर स्थानीय प्रणाली काम गर्दो रहेछ । समुदायबाट चल्दै आएको परम्परालाई हामी आफ्नो तरिकाले गर्छौ भन्दा त्यति राम्रो हुँदैन । अकग(लप्तथ समुदायले आफै गरेको हो । त्यसकारण यस्तो कुराहरु पाठ्यक्रममा देखिने गरि रैथाने वाली के-के छन् भनेर अझ पनि हाम्रो देश नेपाल रैथाने वालीमा धनी छ । रैथाने वालीको मूल्य पनि राम्रो छ । त्यसमा बढी अनुसन्धान गर्न प्रोत्साहन गर्नु जरुरी छ । रैथाने प्रविधिको महत्व छ । हामीसँग १२० वटा भन्दा बढी भाषा बोल्ने भाषाभाषीहरु छन् । किन भने इण्डिजिनियस Indigenous culture, संस्कृतिसँग जोडिएर आएको छ । हाम्रो जीवनशैली भएर आएको छ ।

कृषकहरु कसैले परम्परागत, कसैले पर्यावरणीय खेती, कृषि कल्चर, जलवायुमैत्री कृषि भनेर भनेका छन् । धेरैले कृषिलाई आधुनिक मोडलमा होइन की हाम्रो देश सुहाउँदो मोडलमा लानु पर्छ भनेका छन् । कसैले आधुनिक मोडल हाम्रो देशलाई दिगो हुँदैन भनेका छन् । त्यसकारण यो सैदान्तिक भिन्नतालाई कहाँनिर उपयोगी हुन्छन् केही देख्नु भएको छ ?

नेपालको र विदेशमा मात्र होइन कि जनकपुर र जुम्लाको कृषि मिल्दैन । हावापानीको दृष्टिकोणले पनि मिल्दैन । भौगोलिक पनि मिल्दैन । त्यसैले जुम्लालाई चाहिने प्रविधि, जनकपुरलाई चाहिने प्रविधि,

फरक हुन्छ । त्यहाँको भौगोलिक अवस्थिति अनुसार प्रविधिको विकास र प्रयोग गर्नु पर्छ । त्यसकारण स्थानीय Micro Climate छ । जलवायुलाई पहिचान गर्नु पर्छ । देश सुहाउँदो अर्गानिक फार्मिङ्गतिर संसार गएको छ । अहिले उत्पादनको दृष्टिकोणले नयाँ प्रविधिहरुलाई पनि हाम्रो इकोलोजिकल डिस्ट्रिक्ट नगर्ने एउटा थ्रेस होल्ड राखेर गर्न जरुरी छ । तर म यहाँलाई एउटा उदाहरण भनेको छु । जस्तो नेपालको ७ वटा प्रदेश मध्ये कर्णाली प्रदेशलाई अर्गानिक प्रदेश भनेर सरकारले निर्णय पनि गरेको छ । भारतको सिक्किम राज्यलाई अर्गानिक राज्य भनेर घोषणा गरेपछि संसारभर नै लोकप्रिय भएको छ । सिक्किमको वातवरण, भौगोलिक हेर्‍यो भने हाम्रो कर्णालीसँग, कालीकोटसँग मिल्छ । दुवै पहाडी भाग छ र क्यापिटल इन्कम बढी छ । इण्डिजिनियस प्रविधि छ । अर्गानिक एगिकल्चरमा जाँदा उत्पादन कम हुन्छ पछि परिन्छ आम्दानी कम हुन्छ भन्ने पनि रहेको छ ।

तर त्यसको मूल्य बढी छ, राम्रो भयो भने ब्राण्डेड भयो भने एगो टुरिजम कृषि पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गर्छ । सिक्किममा ४२ वटा विश्वविद्यालयहरु छन् । हामीकहाँ Mountain University, Mountain Agriculture Approach गर्ने खालको कलेजहरु र अर्गानिक इन्सट्रुच्युटहरु भयो भने पनि हाम्रो एगिकल्चरलाई आधुनिक ज्ञान सीपलाई पनि त्यसले लिन्छ र परम्परापरालाई पनि यसले बचाउँछ । त्यस हिसाबले जानु पर्छ ।

मैले यहाँसँग कुरा राख्न चाहेको विषय, तपाईंले प्राध्यापन क्षेत्रमा लामोसमय अध्यापन गराउनु भयो । विश्व विद्यालयहरु छन्, सरकारको अनुसन्धान केन्द्रहरु छन् । अनि भन्नै पर्ने विषय ६५ प्रतिशत भन्दा बढी नेपालको किसानहरु छन् । प्रशारमा काम गर्ने निकायहरु छन् । उहाँहरुको बिचमा समन्वयको दूरी छ जस्तो लाग्छ । त्यसैले नेपालको कृषि भनेजसरी अगाडि बढ्न सकेन कि भन्ने लाग्छ । यहाँले यस विषयमा के पाउनु भएको छ ?

सही कुरा उठाउनु भयो । वास्तवमा मैले विश्वविद्यालयमा हुँदा किसानसँग कृषि विश्वविद्यालय कार्यक्रम भन्ने कार्यक्रम शुरु गरेको थियो । किनकी हामीले गर्ने काम बाँकी २४ पृष्ठ....

Thinking About Donating to Help end Hunger?

How quickly can my donation reach people in need?
When a crisis strikes, WFP is on the ground within 72 hours to assess critical food needs and begin scaling up? assistance.

Kathmandu September 30,
Thinking about donating to help end hunger? Your questions answered
Choosing a charity can feel overwhelming. Here are answers to common questions about donating, supporting people facing hunger and understanding how the World Food Programme (WFP) uses people's money to support those who need it most.

30 September 2026, WFP staff
A farmer supported by WFP shows harvests that can increase her income and provide for her family in Cox's Bazar, Bangladesh.

What is the best charity to donate to?

There is no single "best" charity to donate to. The right choice depends on the cause you care about and the impact you want your donation to have. When choosing a charity, it can help to look at its experience, transparency, accountability and ability to reach people in crisis.

If you want to help tackle hunger, the United Nations World Food Programme (WFP) is the world's largest and most experienced organization working in this area. WFP provides life-saving food assistance in emergencies and supports longer-term efforts to improve food security and resilience.

Why should I donate to help people facing hunger?

Hunger affects every aspect of a person's life. It can damage health, make it harder for children to learn, undermine livelihoods and leave families more vulnerable to future crises.

The effects can also reach far be-

yond individual households. When hunger becomes widespread, communities can struggle to recover from shocks, local economies can weaken, and more people may be forced to leave their homes in search of safety or opportunity. Ultimately, supporting people facing hunger can help save lives in emergencies and give communities worldwide the chance to build more sustainable, self-reliant futures.

Why should I donate to WFP?

WFP has the scale, expertise and logistics capacity to respond to some of the world's largest emergencies. It has a huge global footprint and operates one of the world's largest humanitarian supply chains, moving food and other assistance by land, sea and air to reach people in some of the world's most challenging environments.

By working alongside governments, local communities and humanitarian partners, WFP can deliver assistance at scale while helping strengthen food security and resilience over the longer term.

Is WFP a legitimate and trust-

worthy organization?

Yes. WFP is part of the United Nations, serving as its food assistance agency, and was awarded the 2020 Nobel Peace Prize for its ef-

forts to combat hunger and support peace in conflict-affected areas.

WFP publishes information about its funding, operations and results, helping donors understand how resources are used. This includes WFP publishing monthly financial and other data for all its operations, as a member of the International Aid Transparency Initiative.

WFP is governed by an Executive Board, which consists of 36 Member

States and provides intergovernmental support, direction and supervision of its activities.

How does WFP use my donations?

WFP uses donations to support programmes that help people facing hunger. Depending on the situation, this can include emergency food assistance, cash-based support, school meals, nutrition programmes and assistance that helps communities prepare for and recover from crises.

The type of assistance depends on local needs. In some places, WFP provides food directly. In others, it provides cash or vouchers so families can buy food locally.

WFP also publishes information on its funding and operations so donors can see how resources are used.

Two children in Balochistan province, Pakistan, enjoy nutritious school meals that have increased enrolment rates by over 50 per cent.

Can I choose where my donation goes?

Depending on how you donate to WFP, you may be able to support a specific emergency appeal or crisis.

If you do not choose a specific appeal, WFP can direct your donation to the countries, emergencies or programmes where support is most urgently needed. This helps WFP respond to changing humanitarian needs, including crises that may receive less public attention. Donation options may vary depending on your country and the platform you use.

Why does WFP need public donations if it is part of the United Nations?

Although WFP is part of the United Nations, it does not receive a guaranteed UN budget for its humanitarian work.

WFP relies entirely on voluntary contributions from governments, companies, organizations and individuals. This means public donations help WFP respond when needs rise and funding is not enough to reach everyone who needs assistance.

Individual donations can provide emergency food rations, school meals and other forms of support for people facing hunger.

How much of my donation goes directly to helping people?

For every US\$1 given by an individual donor to WFP, 64 cents goes directly to programmes supporting people facing hunger, while 28 cents supports fundraising activities that help WFP reach more donors and generate additional income for its work.

A further 2 cents is used to process the donation, and 6 cents help run WFP and its programmes.

Can a small donation really make a difference?

Yes. Small donations can make a real difference when combined with contributions from many other

supporters.

Humanitarian assistance is often made possible by thousands of people giving what they can. Together, those contributions can help provide food assistance, school meals, nutrition support and emergency relief.

For WFP, individual donations help support programmes for people facing hunger around the world. WFP also runs ShareTheMeal, a mobile app that enables people to make small contributions which, together with donations from thousands of others, help support food assistance programmes around the world.

A woman collects WFP emergency food assistance in Am Dafok town, Central African Republic, after an influx of people fleeing violence in the border area near Sudan. Photo: WFP/Aurore Vinot

How many people can my donation help feed?

The impact of a donation depends on where WFP is working, local food prices and the type of assistance being provided.

To help people understand the potential impact of their support, WFP provides examples on its donation pages. For example, a monthly donation of US\$10 can provide 35 emergency meals each month for people suffering from hunger.

The exact number of people reached varies between countries and programmes, but every donation helps WFP provide food assistance and other support to people facing hunger.

Is it safe to donate to WFP online?

WFP uses secure donation platforms and other safe-

guards designed to protect donors' personal and financial information. As with any online transaction, no organization can guarantee the complete elimination of risk. However, donating through WFP's official channels helps ensure contributions are processed securely and directed towards humanitarian programmes supporting people facing hunger.

How quickly can my donation reach people in need?

When a crisis strikes, WFP is on the ground within 72 hours to assess critical food needs and begin scaling up assistance.

This rapid response is possible because WFP has staff, partners and logistics networks operating around the world and is often already working in countries affected by an emergency. Donations can therefore support people as quickly as circumstances allow.

Sources : Courtesy from WFP

हेलम्बु गाउँपालिकाको अनुरोध

- हेलम्बुलाई देशको पर्यटकीय 'हृदय' बनाऔं,
- हेलम्बुको जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धन गरौं,
- संघीय राजधानी काठमाडौँबाट ६० किलो मिटर, डेढ घण्टामा पुग्ने 'हेलम्बु हिमालयन ग्रेट ट्रेल' सुरुन जानौं,
- पर्यटन विकासमा सहयोग पुर्याऔं,
- प्राकारिक कृषि उत्पादनमा जोड दिऔं।
- स्थानीय खोल सभामाको उपयोग गरि उच्चोत व्यवसाय प्रवर्द्धन गरौं।

हेलम्बु गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक
कमलाली प्रवेश

हेलम्बु गाउँपालिकाको अभियान, लमजु गाउँपालिकाको विज्ञापन

Dr. Md. Golam Mahboob, Joined the SAARC Agriculture Centre (SAC)

Kathmandu September 1, 2026) Dr. Md. Golam Mahboob, a seasoned agricultural scientist with more than two decades of experience in research and natural resource management, today joined the SAARC Agriculture Centre (SAC) in Dhaka as its new director. He takes charge of the regional centre with a mandate to strengthen agricultural cooperation, research and knowledge sharing among SAARC member states.

Dr. Mahboob, an agricultural scientist with expertise in agricultural forestry, remote sensing, GIS and natural resource management, has been serving as Chief Scientific Officer (Forestry) at the Bangladesh Agricultural Research Council (BARC).

He began his career at the Bangladesh Agricultural Research Institute in 2006 and subsequently held several scientific positions at BARI and BARC. He was appointed Chief Scientific Officer (Forestry) at BARC in September 2025.

Dr. Mahboob obtained his PhD from Gifu University, Japan, a post-graduate diploma in Remote Sensing and GIS from the Indian Institute of Remote Sensing in India and an MS

journals and conference proceedings and contributed to books and book chapters.

He also founded the Agro-Environmental Remote Sensing and Modeling Lab at BARI, focusing on the application of geospatial technologies in agriculture and environmental management. His appointment comes as South Asia faces growing challenges from climate change, food insecurity and natural resource degradation. As director, Dr Mahboob is expected to strengthen regional collaboration on climate-resilient

agriculture, research, innovation and sustainable agri-food systems. SAC warmly welcomed Dr. Md. Golam Mahboob and wished him a successful and impactful tenure. With his extensive experience in agricultural research, forestry, natural resource management and geospatial technologies, his leadership is expected to further strengthen regional cooperation and knowledge sharing in agriculture among SAARC Member States.

The SAC family also expressed its sincere gratitude to Dr. Md. Harunur Rashid for his leadership, guidance and valuable contributions during his tenure. His dedication and commitment to advancing regional agricultural cooperation will be remembered with great appreciation.

He also founded the Agro-Environmental Remote Sensing and Modeling Lab at BARI, focusing on the application of geospatial technologies in agriculture and environmental management. His appointment comes as South Asia faces growing challenges from climate change, food insecurity and natural resource degradation. As director, Dr Mahboob is expected to strengthen regional

The discussion focused on several important areas of mutual interest, including antimicrobial resistance (AMR), the One Health approach, sustainable animal and aquatic foods, surveillance and field studies and laboratory analysis.

Both organisations explored opportunities for jointly undertaking research, technical programs and collaborative initiatives to address emerging challenges in animal and aquatic health. The discussion also highlighted the importance of strengthening regional cooperation, evidence-based research and knowledge sharing to support sustainable food systems and improve animal, human and environmental health.

The meeting concluded with a shared commitment to exploring future collaboration between SAC and WorldFish Bangladesh in areas of common interest, contributing to sustainable agriculture, fisheries and food systems in South Asia.

SAC Holds Collaborative Meeting with WorldFish Bangladesh to Explore Joint Initiatives

Dhaka, 08 September 2026: A meeting was held between the SAARC Agriculture Centre

(SAC) and WorldFish Bangladesh to explore potential areas of collaboration in promoting sustainable animal and aquatic food systems across South Asia.

The meeting was attended by Mr. Shafiq Rheman, Scientist, Aquatic Animal Health and One Health, WorldFish, along with SAC specialists Dr. Md. Younus Ali, Senior Program Specialist (Livestock), Dr Raza Ullah Khan, Senior Program Specialist (Natural Resource Management), and Dr Md. Shariful Islam, Senior Programme Specialist (Fisheries).

The discussion focused on several important areas of mutual interest, including antimicrobial resistance (AMR), the One Health approach, sustainable animal and aquatic

The discussion focused on several important areas of mutual interest, including antimicrobial resistance (AMR), the One Health approach, sustainable animal and aquatic foods, surveillance and field studies and laboratory analysis.

Both organisations explored opportunities for jointly undertaking research, technical programs and collaborative initiatives to address emerging challenges in animal and aquatic health. The discussion also highlighted the importance of strengthening regional cooperation, evidence-based research and knowledge sharing to support sustainable food systems and improve animal, human and environmental health.

The meeting concluded with a shared commitment to exploring future collaboration between SAC and WorldFish Bangladesh in areas of common interest, contributing to sustainable agriculture, fisheries and food systems in South Asia.

journals and conference proceedings and contributed to books and book chapters.

Restoring forest

cohesion and the preservation of cultural identity and knowledge systems.

Scaling up solutions

Progress is underway, with large-scale restoration increasingly recognized as crucial for achieving global targets on land degradation neutrality, climate change mitigation and adaptation, biodiversity conservation and ending hunger.

According to the report, governments across 91 countries and areas have pledged more than 190 million hectares for forest restoration.

Examples of notable restoration projects among the 18 case studies analysed in the report include the Great Green Wall for the Sahara and the Sahel Initiative, the Three North Programme of China, and the Trinational Atlantic Forest Pact across Argentina, Brazil and Paraguay.

However, progress remains insufficient, with only 206.5 million hectares of forests currently under restoration.

The report points to four mutually reinforcing pathways to scale up high-quality restoration:

"People must be at the centre, ensuring that their rights, knowledge and priorities shape restoration outcomes;

"Restoration must be planned and implemented at the landscape scale, balancing conservation, production and livelihoods through context-specific approaches;

"Financing must be aligned with the realities of restoration; public and private resources need to be mobilized to support long-term, high-quality outcomes;

"Coherent policy, law and institutional frameworks are crucial for enabling restoration at scale and ensuring its sustainability over time.

"The remaining years to 2030 must be defined by high-quality implementation - scaling up forest and landscape restoration that is peo-

ple-centred, science-based and supported by coherent policies. I am confident that through collective action and shared commitment we can restore degraded lands at scale and build a better future for all," the FAO Director-General wrote.

where inputs come from, contributing to income increases for 76 per cent of participating households.

A participant in the READ SI project applies compost to his

Continue 31 page

Preparing for EL Nino

rice field in Sulawesi, Indonesia. © IFAD/Jefri Tarigan

5. Think beyond the farm: bundle inputs, finance and markets

Resilience is ultimately a property of systems, not just of farming practices: climate-proofing a farm may not make a difference if the finance and market systems around it remain vulnerable.

That's why IFAD bundles interventions for maximum impact. In Kenya, KCEP-CRAL combined insurance with drought-tolerant inputs distributed through local agro-dealers and community warehouses. In Bangladesh, households received not only solar irrigation systems but contracts with a premium buyer, showing income growth of 50 per cent, compared to 22 per cent in control groups.

The impacts of El Niño are likely to be significant, with a more than 90 per cent chance of a very strong event in late 2026 and into 2027. But IFAD's investments show that investments in resilience both on and off the farm enable small-scale farmers to withstand even the strongest shocks - or recover faster if disaster strikes.

IFAD's upcoming COP31 report will provide further insights into the impacts of El Niño on small-scale agriculture and potential solutions.

PHILIPPINES-From nothing to something Greater: The Story of a Woman Farmer

Kathmandu September 15,
PHILIPPINES - From nothing to something greater: The story of a woman farmer who turned injustice into hope, opportunity, and change
Every harvest begins with a seed. But the story of Pestales Agriculture Cooperative began with something else—a question.

Why do the people who work the hardest often earn the least?

I am Jenalyn A. Entoy, Chairperson and Founder of Pestales Agriculture Cooperative, a grassroots social enterprise committed to empowering small-scale farmers and fishermen in the Philippines.

Our work focuses on connecting farmers to markets, expanding their access to government programs and funding opportunities, promoting sustainable and organic agriculture, and helping communities build more resilient livelihoods.

Today, Pestales manages a 6.4-hectare farm and serves as an accredited TESDA Farm School offering Organic Agriculture Production NC II. We were recognized as the first Certified Organic Participatory Guarantee System (PGS) Group in Cebu and the third in Central Visayas in 2024. In 2025, we became an Organic Certifying Body, strengthening our commitment to advancing organic agriculture. I was also honored with the International Filipino Leaders Award by Ladies of All Nations, Inc. in 2023.

But these achievements are not where our story began.

Before the farm, before the recognition, before the programs and partnerships, there was simply a woman who witnessed farmers

struggling—and decided that she could not remain silent.

Challenge and opportunity: When a farmer's hard work was worth only 50 centavos

Our advocacy began with a visit to Dalaguete, Cebu, known as one of Cebu's vegetable baskets.

What we saw there was difficult

to forget.

Farmers worked long hours under the sun. They planted, cultivated, harvested, sorted, and transported their crops. They invested their money, time, strength, and hopes into every harvest.

Yet, when it was time to sell, many farmers had little control over the price of their own produce.

Middlemen could purchase their vegetables at prices that barely reflected the value of their labor.

Sometimes, chayote was bought for as little as 50 centavos per piece.

For someone looking at a vegetable in a market, it may seem like an insignificant amount.

But behind that piece of chayote was a farmer who had spent weeks preparing the land, planting, caring for the crop, harvesting it, and carrying it to market.

Behind that farmer was a family.

Behind that family were children who needed food, education, and a future.

That 50-centavo chayote represented something much bigger than its price.

It represented an agricultural system in which the people carrying the greatest risks could have the least power.

Seeing this reality broke our hearts and left us with a question:

What can we do to help farmers gain greater control over their livelihoods?

That question became the foundation of Pestales Community.

We realized that the problem was not that farmers were unwilling to work.

They were already working hard.

The problem was access.

Access to fair markets.

Access to information.

Access to government programs.

Access to funding.

Access to technology and training.

And, most importantly, access to a voice.

Many farmers were eligible for government programs, agricultural support, grants, and private foundation funding. Yet these opportunities often remained beyond their reach because applications required proposals, documentation, and processes they struggled to navigate. Some had limited literacy. Others simply did not know these opportunities existed.

That was the opportunity we saw. We did not want merely to increase farmers' income.

We wanted to open doors that had been closed to them for too long. Innovation and solution: Building a fairer path from farm to table

We knew that we could not simply eliminate middlemen.

They are part of the agricultural value chain, and we understood that the solution was not to wage war against them.

Instead, we wanted to give farmers choices.

We wanted to create stronger connections between farmers and consumers so that producers could have greater bargaining power and retain more of the value created by their labor.

But we also discovered another problem.

Even when farmers successfully produced crops, there were times when they produced more than the market could absorb.

During periods of oversupply, vegetables could spoil before they were sold.

Farmers lost income.

Food became waste.

Months of hard work disappeared.

So we asked another question:

What if excess harvest could become an opportunity instead of a loss?

Our answer was value addition.

Instead of selling raw agricultural products alone, we began developing ways to process them into high-value products with longer shelflives.

A crop that once had only a few days to find a buyer could now generate value for months.

Surplus could become a product.

Waste could become income.

And farmers could move beyond simply producing crops.

They could become entrepreneurs. This became the foundation of our sustainable organic agricultural model.

On our own 6.4-hectare farm, we

cultivate raw materials using sustainable organic farming practices, transform them into quality processed products, and bring them to the market. Our farm became more than a production site. It became a living example where farmers could see that value addition was practical and possible.

Our goal was no longer simply:

"How can farmers grow more?"

It became:

"How can farmers earn more, waste less, and retain more of the value they create?"

But there was another part of our innovation that was equally important.

We became a bridge to opportunity.

We help farmers prepare proposals, complete requirements, connect with government agencies, and seek grants, funding, training, and development programs from private institutions and foundations.

We do not simply facilitate applications.

We listen to farmers.

We understand their needs.

We help turn their experiences and aspirations into proposals that can open doors.

And when farmers cannot speak for themselves in the rooms where decisions are made, we become their voice.

Because every farmer deserves not only a fair price for a harvest, but also a fair chance to build a better future.

Implementation: From a dream into something people could see. A good idea means little if it remains on paper.

Turning our vision into reality required more than passion. It required planning, courage, hard work, collaboration, and a willingness to begin even when we did not have everything we needed.

We started from literally zero.

We chose not to wait for change.

We began building it.

First, we began with what we had—our own farmland and our determination to make a difference. Through our persistence in seeking opportunities and building partnerships, we were able to access grants that provided agricultural equipment, machinery, and processing facilities. These were more than machines; they became tools of opportunity, helping us turn farmers' harvests into value-added products, reduce waste, and create new possibilities for our community.

We wanted to lead by example.

Before asking other farmers to believe in our model, we wanted to prove that it could work ourselves. We developed a complete farm-to-market value chain:

Grow.

Process.

Add value.

Market.

Connect with consumers.

We cultivated raw materials through sustainable organic practices.

We processed agricultural products.

We developed value-added products.

We brought those products to consumers.

And we documented what we learned so that other farmers and communities could adapt the model to their own needs.

But we did not do it alone. Our community members became the foundation of the work. Their dedication and belief in the shared vision made the model possible.

We also built partnerships with government agencies, private-sector organizations, NGOs, and foundations. These partnerships opened access to technical assistance, funding opportunities, capacity-building programs, and market linkages.

Kathmandu September 17,
This will follow one of the worst agricultural years on record in Europe, with yields at historic lows in some countries. The summer saw roughly half of the land area of the EU and UK fall under drought conditions just as geopolitical disruptions caused oil and fertilizer prices to spike - a climate shock that

landed on top of an input shock. For small-scale producers in drought- and flood-prone regions around the world, this double burden is already familiar. Eleven countries - home to 282 million rural people - rank in the top third globally for both drought exposure and fertiliser cost-share increases, leaving rural communities particularly vulnerable to shocks.

But El Niño is one of the few shocks that can be forecast months ahead - leaving a real window to act. Across IFAD-supported projects, what distinguishes resilient farms is that adaptation and mitigation measures are in place well before the next shock arrives. These farms on the frontlines of droughts, floods and erratic weather offer lessons in resilience that farmers everywhere can learn from.

1. Act on the forecast, not the shock

IFAD invests in climate information services so that forecasts reach farmers and enable them to make informed planting and harvesting decisions ahead of time. But greater

Preparing for El Niño: Lessons from IFAD Investments

In Nepal, drought-tolerant rice varieties introduced through the IFAD-funded CURE programme raised average yields by almost 30 per cent over local landraces while reducing year-to-year variability.

resilience can be achieved by applying the same logic to insurance - arranging it when the forecast is issued, not once the drought has bitten.

In Kenya, the KCEP-CRAL programme - co-financed by IFAD and the European Union - built drought insurance into farmers' input purchases at planting time and linked payouts to satellite data, meaning farmers received

insurance money when data showed significantly reduced crop yields. When drought hit between 2020-2022, nearly 60,000 insured farmers were paid automatically, reducing the need to sell assets. A farmer participating in KCEP-CRAL accesses agricultural insurance through her phone in Kenya.

2. Invest in stress-tolerant crops
Stress-tolerant crop varieties are among the cheapest forms of adaptation, especially because they do not create any disadvantage in non-drought years. The cost of not adapting, on the other hand, is stark: a study of Zambian small-scale farms showed that the 2015-16 El Niño cut maize productivity by 46 per cent.

In Nepal, drought-tolerant rice varieties introduced through the IFAD-funded CURE programme raised average yields by almost 30 per cent over local landraces while reducing year-to-year variability. Four years after the project closed, nearly 60 per cent of non-participating farmers in CURE-supported villages had also adopted them.

3. Make efficient use of water and energy

Resilient producers secure every available drop of water before drought peaks, from efficient irrigation to water harvesting and soil-moisture management. But irrigation is only as reliable as the energy that drives it. Diesel powers nearly three-quarters of the energy used for irrigation pumping worldwide, so a fuel shock can easily result in water stress.

In Bangladesh, the IFAD-supported RMTP project replaced diesel pumps with solar-powered irrigation on off-grid char lands, cutting seasonal pumping costs by 60 per cent and decoupling production from oil prices.

Farmers participating in the IFAD-supported SAIL project in Egypt also replaced diesel-powered irrigation with a solar-powered system.

4. Diversify crops, income and inputs

The most resilient farms rarely depend on a single crop, market, energy source or supplier. Diversification distributes risk across multiple income sources and reduces dependence on vulnerable supply chains. Fertilizer markets are especially concentrated: the typical importing country sources 85 per cent of its phosphate from a single supplier.

In Indonesia, the IFAD-supported READ SI project trained rural communities in composting and organic soil management through farmer field schools, reducing dependence on purchased fertiliser while improving soils. This diversified not only what is grown but

Food Security and Global Stability: 4 Takeaways from UNGA

Kathmandu September 30
Food security is no longer just a humanitarian issue. It is increasingly linked to economic stability, resilience, migration, climate adaptation and global security. That reality shaped discussions throughout the 81st session of the United Nations General Assembly

(UNGA).

Food security is one of the defining challenges of our time, sitting at the intersection of so many others. It is shaped by conflict, economic pressures, climate shocks and displacement, but it also influences each of them in return. Rising food insecurity deepens pressure on communities, undermining stability.

When people lose access to food, the consequences reach far beyond nutrition - livelihoods are disrupted, communities become more vulnerable to shocks and families are often forced to make difficult decisions about whether to stay, move or find alternative ways to survive.

The effects are also increasingly global: a conflict in one region can affect food prices and food security thousands of kilometres away. Recent disruptions in the Strait of Hormuz, the Red Sea and the Black Sea have shown how closely connected global food systems have become, with impacts on the movement of food, fuel and fertilizer felt far beyond the immediate areas of conflict.

2. UN80 can turn collaboration into better delivery

A WFP staffer oversees the offloading of food at the port of Aden, Yemen. Photo: WFP/Alaa Noman

Humanitarian needs are increasing at a time when resources are under pressure. In this environment, success depends not only on what organizations do individually, but on how effectively they work together.

The UN80 reform agenda initiative reflects a growing recognition that the international system needs stronger collaboration. When agencies plan together, share infrastructure and focus on their respective strengths, they can often reach more people, more efficiently.

For WFP, this approach builds on decades of experience operating large-scale logistics networks, managing shared services and supporting inter-agency delivery in some of the world's most complex scenarios. By helping connect planning, logistics, data and technology across organizations, WFP is working with its UN partners to reduce duplication, improve efficiency and strengthen the UN system's ability to reach people with the support they need.

Combining expertise, infrastructure and operational capacity allows the humanitarian system to deliver more effectively than any single organization could alone. As needs continue to grow, making better use of existing strengths will be just as important as finding new resources.

3. Acting before crises is as important as responding to them

Drone equipment is prepared for climate risk mapping, damage assessment and crop monitoring, El

Salvador. Photo: WFP/Giulio d'Adamo

Climate shocks remain one of the most important drivers of food insecurity, affecting harvests, livelihoods and local economies across large parts of the world. Yet many of these events can now be anticipated weeks or even months in advance.

This means that instead of waiting for a drought, flood or storm to become a humanitarian emergency, support can arrive before families are forced to sell assets, pull children out of school or reduce the amount of food they eat.

Anticipatory action reflects a broader shift in thinking - from reacting to crises to reducing their effects before they happen. Acting early helps protect livelihoods alongside lives.

4. Partnership is no longer optional

Staff unload food supplies for distribution, Somalia. Photo: WFP/Sara Cuevas Gallardo

No organization, government or sector can solve hunger alone.

The challenges affecting food security today are too interconnected and too complex for isolated solutions. Progress increasingly depends on different actors bringing different strengths - the most effective responses are increasingly the result of partnerships that combine resources, capabilities and shared purpose.

This is particularly true at a time when demands are growing faster than available resources. Reaching more people with fewer resources requires stronger collaboration, greater innovation and a willingness to work across traditional boundaries. Partnership is no longer an additional component of humanitarian action - it is increasingly what makes humanitarian action possible.

Restoring Forests and Landscapes is Critical to Meeting Global Food Security

Kathmandu September 26, Rome - Forest and landscape restoration is a cost-effective response to food security, biodiversity, climate, and other development challenges, according to a new report by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), which warns that scaling up action will require greater investment, inclusive governance and sustained

Worldwide, the annual impact of failing to restore degraded ecosystems is estimated at \$878 billion to \$6.3 trillion, equivalent to 2 to 8.3 percent of annual GDP, depending on the scope of valuation.

landscape restoration is more than an environmental priority - it is a strategic investment in resilient agrifood systems and rural development," FAO Director-General

million hectares are degraded worldwide. In total, 1.56 billion hectares of land are degraded, driven by population growth, land-use change and rising demand for natural resources.

At the same time, threats are intensifying. Every year, around 127 million hectares of forest are affected by fires, with further damage caused by insects, diseases and severe weather events.

As demand for forest products rises and competing land uses increases pressure on natural resources, SOFO argues for the need to restore degraded forest and landscapes at scale, emphasizing that inaction carries a far greater economic burden than restoration. Worldwide, the annual impact of failing to restore degraded ecosystems is estimated at \$878 billion to \$6.3 trillion, equivalent to 2 to 8.3 percent of annual GDP, depending on the scope of valuation. Restoring more than 1 billion hectares of degraded land, on the other hand, could generate \$1.8 trillion per year in benefits, including enhanced biodiversity, improved water regulation and healthier soils. The report notes that investing \$2.6 trillion over 15 years in land degradation and drought mitigation could yield an eight-to-one social return.

Under favourable conditions, restoration can generate returns of up to \$30 for every \$1 invested.

Restoration also creates jobs, revitalizes production systems and supports resilient growth. Benefits extend beyond income to improved well-being, stronger social

Continue 31 page

political commitment.

The flagship State of the World's Forests (SOFO) 2026 report was published on Monday as part of FAO's 28th Session of the Committee on Forestry (COFO 28) and its 10th World Forest Week.

The 2026 edition examines how forest and landscape restoration can be expanded to deliver lasting benefits for people and the environment. Drawing on evidence and experiences from around the world, it identifies four pathways for accelerating progress: empowering people and strengthening rights; implementing restoration at the landscape scale; mobilizing finance and business models that support restoration; and creating coherent policies, institutions and laws.

"The State of the World's Forests 2026 makes clear that forest and

QU Dongyu wrote in the report's Foreword.

"The window for action is narrowing, and delayed or poorly designed restoration will increase long-term costs, exacerbate inequalities and risk locking landscapes into unsustainable trajectories," he added.

Forests cover 4.14 billion hectares (about 32 percent of the Earth's land surface), store 714 gigatonnes of carbon and host up to 80 percent of the world's terrestrial biodiversity. They also underpin resilient agrifood systems, with nearly one-third of the global population depending on forests and trees for food security and livelihoods.

However, an estimated 489 million hectares of forest were lost between 1990 and 2025 through deforestation, while more than 460

खाद्य स्वच्छता र गुणस्तरमा ध्यान देऔं

- खाद्य पदार्थ खरीद गर्नुअघि उत्पादन, उपभोग्य मिति र लेवल अनिवार्य रूपमा जाँच गरौं,
- म्याद नाघेका, सडेगलेका वा गुणस्तरहीन खाद्य पदार्थ उपभोग नगरौं,
- प्याकेजिङ च्याटिएको, फुलेको वा क्षतिग्रस्त अवस्थामा रहेको खाद्य पदार्थ खरिद/बिक्री नगरौं,
- शंकास्पद वा मिसावटयुक्त खाद्य पदार्थको प्रयोगबाट बचौं,
- मिठाई, मासु, दूधजन्य तथा छिट्टै बिग्रने खाद्य पदार्थको भण्डारणमा विशेष ध्यान देऔं,
- स्वच्छ तथा सफा पानीको प्रयोग गरौं,
- गुणस्तरहीन वा म्याद नाघेका खाद्य पदार्थ बिक्री/वितरण भएको पाइएमा सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराऔं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड